ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 19.6.2024
SWD(2024) 613 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Έκθεση Χώρας 2024 - Κύπρος

που συνοδεύει το έγγραφο

σύσταση για ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με την οικονομική, κοινωνική, διαρθρωτική και δημοσιονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης της Κύπρου

{COM(2024) 613 final} - {SWD(2024) 600 final}

European Commission

Cyprus

2024 Country Report

#EURO at 25

ΕΙΚΟΝΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Οι οικονομικές προοπτικές είναι θετικές παρά τις δύσκολες συνθήκες

Η οικονομική ανάπτυξη στην Κύπρο επιβραδύνθηκε το 2023 μετά την πολύ έντονη ανάπτυξη το 2022 ([1]). Αφού εκτινάχθηκε στο 5,1 % το 2022, η αύξηση του ΑΕΠ επιβραδύνθηκε, αλλά διατηρήθηκε σε δυναμική τροχιά στο 2,5 % το 2023. Αναμένεται να διατηρήσει αυτές τις υψηλές επιδόσεις και να αυξηθεί κατά 2,8 % το 2024 και κατά 2,9 % το 2025. Η εγχώρια ζήτηση αναμένεται να παραμείνει ο βασικός κινητήριος μοχλός, με έντονη αύξηση τόσο της κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων. Οι δαπάνες των νοικοκυριών υποστηρίζονται χάρη στην αύξηση της απασχόλησης και των μισθών. Επιπλέον, η ανάπτυξη ωφελείται από τις επενδύσεις τόσο σε ιδιωτικά όσο και σε δημόσια έργα, κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα. Οι καθαρές εξαγωγές αποτέλεσαν τροχοπέδη στην ανάπτυξη, διότι οι εισαγωγές συνέχισαν να αυξάνονται εντονότερα από ό,τι οι εξαγωγές λόγω της υψηλής ζήτησης εισαγόμενων αγαθών. Οι καθαρές εξαγωγές αναμένεται να παραμείνουν σε χαμηλά επίπεδα μεσοπρόθεσμα λόγω της οικονομικής αβεβαιότητας σε πολλούς εμπορικούς εταίρους και της υψηλής ζήτησης για εισαγωγές.

Οι ιδιωτικές επενδύσεις δεν αναμένεται να αυξηθούν βραχυπρόθεσμα. Το 2023, οι ιδιωτικές επενδύσεις στην Κύπρο ήταν κάπως χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (18,6 % του ΑΕΠ έναντι 19,2 % του μέσου όρου της ΕΕ). Ένα μοναδικό χαρακτηριστικό των ιδιωτικών επενδύσεων στην Κύπρο είναι το γεγονός ότι το μερίδιο των επενδύσεων των νοικοκυριών είναι αναλογικά υψηλότερο από οπουδήποτε αλλού στην ΕΕ. Τα νοικοκυριά αντιπροσωπεύουν σχεδόν το ήμισυ του συνόλου των επενδύσεων στην Κύπρο, ποσοστό διπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η επενδυτική δραστηριότητα στην Κύπρο επικεντρώνεται κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα, αντικατοπτρίζοντας την έντονη ζήτηση κατοικιών. Οι ξένες επενδύσεις αυξάνονται σε πολλούς τομείς και βοηθούν την οικονομία να διαφοροποιηθεί, ωστόσο διατηρούνται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και αυξάνονται στον κλάδο των ακινήτων. Αντίθετα, το επίπεδο των επενδύσεων που ενισχύουν την παραγωγικότητα, συμπεριλαμβανομένης της έρευνας και της ανάπτυξης, εξακολουθεί να είναι χαμηλό. Μάλιστα, δεν προβλέπεται να αυξηθεί, γεγονός που ενδέχεται να υπονομεύσει τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της χώρας (βλ. παράρτημα 11).

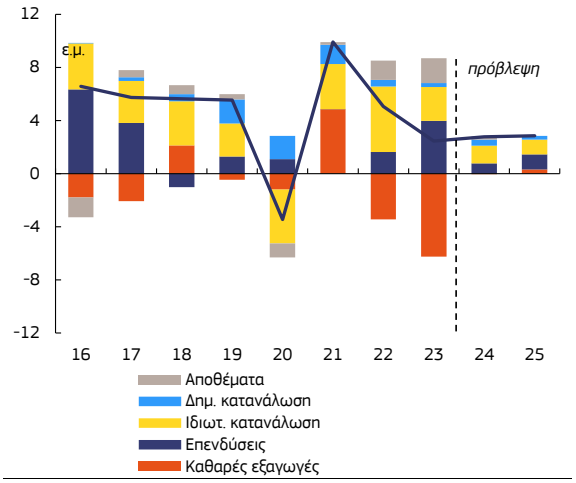
Η αύξηση των εξαγωγών έχει επιβραδυνθεί και η σύνθεσή τους μεταβάλλεται. Τα έσοδα από τις συνολικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παραμένουν σχεδόν στάσιμα το 2023, μετά από έντονη ετήσια αύξηση της τάξης του 20 % κατά την προηγούμενη διετία, σε ένα πλαίσιο ανάκαμψης του εξωτερικού εμπορίου μετά την πανδημία COVID-19. Ωστόσο, διατηρήθηκαν οι θετικές τάσεις σε ορισμένους κλάδους, κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών. Ειδικότερα, ο κλάδος του τουρισμού ανέκαμψε σημαντικά το 2023, και επανήλθε περίπου στο 97 % των αφίξεων του 2019. Τα έσοδα από εξαγωγές που σχετίζονται με τον τουρισμό σημείωσαν ετήσια αύξηση άνω του 20 % το 2023. Ταυτόχρονα, οι εξαγωγές άλλων υπηρεσιών, όπως οι νομικές και λογιστικές, σημείωσαν έντονη πτώση, ιδίως στις αρχές του 2023, κυρίως λόγω των περαιτέρω συνεπειών του επιθετικού πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία. Ωστόσο, συνεχίζονται οι τάσεις διαφοροποίησης της οικονομίας και αύξησης των εξαγωγών από νέους τομείς υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες πληροφορικής και οι επαγγελματικές υπηρεσίες διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην

([1]) Η καταληκτική ημερομηνία για τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για την κατάρτιση των 27 εκθέσεων ανά χώρα ήταν η 15η Μαΐου 2024.

εξέλιξη αυτή, καθώς το μερίδιό τους στις εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκε από περίπου 21 % την περίοδο 2016-2019 σε σχεδόν 40 % το 2023 (ΚΤΚ, στατιστικές ισοζυγίου πληρωμών). Το μερίδιο της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας των υπηρεσιών (εξαιρουμένων των τομέων που σχετίζονται με τον τουρισμό και τις δημόσιες υπηρεσίες) αυξήθηκε κατά μέσο όρο από σχεδόν 53 % κατά την περίοδο 2016-2019 σε περίπου 61 % το 2023.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών επιδεινώθηκε, αντικατοπτρίζοντας ορισμένες ευπάθειες στην κυπριακή οικονομία. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυξήθηκε από 7,9 % το 2022 σε 12,1 % του ΑΕΠ το 2023. Η απότομη επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου αναδεικνύει την εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου, πρώτων υλών και καταναλωτικών αγαθών. Η αναμενόμενη βελτίωση των συνολικών επιδόσεων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εξακολουθεί να υπολείπεται του στόχου. Το υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σχετίζεται επίσης με τις ανθεκτικές δαπάνες των νοικοκυριών, καθώς συμβάλλει στο ιστορικά χαμηλό ποσοστό αποταμίευσης των κυπριακών νοικοκυριών. Ταυτόχρονα, οι ξένες εταιρείες, οι οποίες εξακολουθούν να παρέχουν σημαντική ώθηση στις εξαγωγές υπηρεσιών από την Κύπρο, συμβάλλουν στο υψηλό και αυξανόμενο έλλειμμα του πρωτογενούς εισοδήματος, καθώς επαναπατρίζουν τα κέρδη τους. Επιπλέον, τα υπερβολικά υψηλά κέρδη του σε μεγάλο βαθμό αλλοδαπής ιδιοκτησίας τραπεζικού τομέα οδήγησαν το έλλειμμα του πρωτογενούς εισοδήματος σε ποσοστό άνω του 10 % το 2023.

Διάγραμμα 1.1: **Διαβάστε την ανάλυση της αύξησης του ΑΕΠ**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Θερινές οικονομικές προβλέψεις 2024

Ο πληθωρισμός άρχισε να μειώνεται. Μετά την κορύφωση του 8,1 % το 2022, ο πληθωρισμός μειώθηκε στο 3,9 % το 2023, χάρη στην πτώση των τιμών της ενέργειας και των τροφίμων και στη χαλάρωση των διαταραχών από την πλευρά της προσφοράς. Αναμένεται να επιβραδυνθεί περαιτέρω το 2024 και το 2025, καθώς η πίεση από τις υψηλές τιμές της ενέργειας θα μειωθεί. Ωστόσο, ο δομικός πληθωρισμός αναμένεται να είναι ελαφρώς υψηλότερος (0,5 εκατοστιαίες μονάδες), γεγονός που μπορεί να οφείλεται εν μέρει στην τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών. Οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν κατά 2,4 % το 2023 και αναμένεται να συνεχίσουν να αυξάνονται κατά 1,4 % το 2024. Προηγήθηκε μια δεκαετία χαμηλής αύξησης των μισθών, εν μέσω χαμηλής αύξησης της παραγωγικότητας.

Τα δημόσια οικονομικά εξακολουθούν να βελτιώνονται, ενώ το δημόσιο χρέος μειώθηκε ταχέως. Μετά τα δύσκολα έτη της πανδημίας COVID-19, το ισοζύγιο προϋπολογισμού της Κύπρου ανέκαμψε γρήγορα και έγινε θετικό το 2022, με πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης ύψους 2,7 % του ΑΕΠ. Το πλεόνασμα αυξήθηκε σε 3,1 % του ΑΕΠ το 2023 και προβλέπεται να ανέλθει στο 2,9 % του ΑΕΠ την περίοδο 2024-2025. Το χρέος σημειώνει έντονη πτώση από την κορύφωσή του κοντά στο 115 % του ΑΕΠ το 2020. Πλέον αναμένεται να μειωθεί σε κάτω από το 70 % του ΑΕΠ το 2025. Ωστόσο, το

κόστος της υγειονομικής περίθαλψης και η γήρανση του πληθυσμού αναμένεται να επιβαρύνουν τα δημόσια οικονομικά στο μέλλον. Το κόστος της υγειονομικής περίθαλψης προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έως το 2070, έναντι του μέσου όρου της ΕΕ που είναι 0,6 εκατοστιαίες μονάδες (βλ. παράρτημα 16). Συνολικά, οι κίνδυνοι για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα είναι χαμηλοί βραχυπρόθεσμα, μέτριοι μεσοπρόθεσμα και χαμηλοί μακροπρόθεσμα, σύμφωνα με την ανάλυση της Επιτροπής για τη βιωσιμότητα του χρέους.

Ακόμη υπάρχουν μακροοικονομικές ευπάθειες που σχετίζονται με το ιδιωτικό, το δημόσιο και το εξωτερικό χρέος, αλλά εξακολουθούν να υποχωρούν. Διενεργήθηκε εμπεριστατωμένη επισκόπηση ([2]) στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών στις αρχές του τρέχοντος έτους. Διαπιστώθηκε ότι ο λόγος χρέους τόσο των νοικοκυριών όσο και των μη χρηματοοικονομικών εταιρειών ως προς το ΑΕΠ συνέχισε να μειώνεται το 2023, αλλά παραμένει υψηλός. Ωστόσο, το εταιρικό χρέος διογκώνεται λόγω του χρέους των οντοτήτων ειδικού σκοπού (ΟΕΣ), οι οποίες ενέχουν περιορισμένους κινδύνους για την οικονομία. Η μείωση του αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων που διακρατούνταν από τράπεζες κατά τα τελευταία έτη ήταν σημαντική. Η λήψη μέτρων για την επίλυση του προβλήματος αυτών των δανείων που κατέχονται από τις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων αναμένεται να μειώσει περαιτέρω το ιδιωτικό χρέος. Ο λόγος του δημόσιου χρέους μειώνεται με ταχύ ρυθμό, κυρίως χάρη στο υψηλό δημοσιονομικό πλεόνασμα. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών παρέμεινε υψηλό το 2023 λόγω του επαναπατρισμού των κερδών, της συνεχιζόμενης ισχυρής εγχώριας ζήτησης και άλλων πρόσθετων προσωρινών παραγόντων, όπως οι τιμές της ενέργειας και η ναυπήγηση πλοίων. Το έλλειμμα αναμένεται να σημειώσει μόνο ελαφρά βελτίωση κατά το τρέχον και το επόμενο έτος. Η πολύ αρνητική καθαρή διεθνής επενδυτική θέση (NIIP) διογκώνεται επίσης λόγω της παρουσίας των ΟΕΣ. Η NIIP, η οποία επί του παρόντος μειώνεται χάρη στην υψηλή αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ, αναμένεται να επιδεινωθεί μεσοπρόθεσμα, εάν δεν βελτιωθεί σημαντικά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

([2]) Βλ. SWD (2024) 81 final.

Πλαίσιο 1:

Σύντομη περιγραφή της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου

Η Κύπρος καταγράφει ανάμικτες επιδόσεις όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, καθώς δεν έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο από το 2022 και τα έτη πριν από την πανδημία. Η χώρα έχει καλές επιδόσεις όσον αφορά τις εξαγωγές επαγγελματικών, πληροφοριακών και τουριστικών υπηρεσιών και την προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Είναι καλά ενσωματωμένη στην ενιαία αγορά και λαμβάνει περαιτέρω μέτρα για την ενίσχυση των επιδόσεών της. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου αντιμετωπίζει με ολοκληρωμένο τρόπο διάφορες προκλήσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Τα μέτρα περιλαμβάνουν τη μείωση της γραφειοκρατίας στον δημόσιο τομέα, τον εξορθολογισμό των διαδικασιών χορήγησης αδειών, τη βελτίωση της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης, την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος, την προώθηση ενός ισχυρού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, την αντιμετώπιση του ζητήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων και τη δημιουργία κινήτρων για καινοτομία.

Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν οι ακόλουθες προκλήσεις όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα:

- **οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων, η μείωση των βασικών δεξιοτήτων και το χαμηλό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων,** που εμποδίζουν την παραγωγικότητα, την αξιοποίηση των γνώσεων, την προσφορά εργασίας και την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση·
- **η ανεπαρκής πρόσβαση σε χρηματοδότηση για τις επιχειρήσεις, ιδίως εκτός του τομέα των νομισματικών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, και η πρόσβαση σε ιδιωτικές επενδύσεις** σε μεταποιητικές και καινοτόμες επιχειρήσεις περιορίζουν το αναπτυξιακό δυναμικό·
- **η ανεπαρκής ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η καθυστερημένη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία** θέτουν σε κίνδυνο την ενεργειακή αυτονομία και απόδοση και θα μπορούσαν δυνητικά να υπονομεύσουν τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της χώρας.

Παρά τις θετικές εξελίξεις, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά την αγορά εργασίας και την κοινωνική συνοχή

Οι επιδόσεις της αγοράς εργασίας ήταν εξαιρετικές, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, ιδίως όσον αφορά τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τις βασικές δεξιότητες. Το ποσοστό απασχόλησης έφτασε στο ανώτατο επίπεδο του 78,9 % το 2023 και είναι πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό, η Κύπρος βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη του εθνικού της στόχου για την απασχόληση (80 %) έως το 2030. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε 6,1 % το 2023 και αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω το 2024 και το 2025. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού στον πράσινο τομέα, στα επαγγέλματα του κλάδου των κατασκευών, των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM) και στο νοσηλευτικό προσωπικό αυξάνονται. Ωστόσο, η Κύπρος έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά σπουδαστών στους κλάδους STEM στην ΕΕ (11 έναντι 25,4 % στην ΕΕ) (βλ. ενότητα 3). Ο ψηφιακός γραμματισμός στην Κύπρο (49,5 %) υπολείπεται επίσης σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ (55,5 %). Στην έκθεση PISA του ΟΟΣΑ για το 2022 επισημαίνεται ότι το ποσοστό χαμηλών επιδόσεων μεταξύ των Κύπριων φοιτητών σε βασικές δεξιότητες αυξάνεται και είναι ένα από τα υψηλότερα στην ΕΕ (βλ. ενότητα 3 και παράρτημα 15). Οι τάσεις αυτές υπονομεύουν την ικανότητα της Κύπρου να επιτύχει τη διττή πράσινη και ψηφιακή μετάβαση και να διαφοροποιήσει την οικονομία της.

Η Κύπρος εφαρμόζει σχετικά καλά τις αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά όχι σε όλα τα μέτωπα. Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (9 εκατοστιαίες μονάδες το 2023) είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (10,2 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ το

Πλαίσιο 2:

Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών

Η Κύπρος εξακολουθεί να σημειώνει πρόοδο σε όλους σχεδόν τους ΣΒΑ, βρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ και εξακολουθεί να σημειώνει πρόοδο σε 7 από αυτούς. Ως εκ τούτου, επιτυγχάνει «Μηδενική φτώχεια» (ΣΒΑ 1), «Μηδενική πείνα» (ΣΒΑ 2) «Καλή υγεία και «ευημερία» (ΣΒΑ 3), «Καθαρό νερό και αποχέτευση» (ΣΒΑ 6), «Μείωση των ανισοτήτων» (ΣΒΑ 10), «Ζωή στο νερό» (ΣΒΑ 14) και «Ζωή στη στεριά» (ΣΒΑ 15). Η Κύπρος σημειώνει πρόοδο σε όλους τους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με τη μακροοικονομική σταθερότητα (ΣΒΑ 8, 16, 17). Ωστόσο, πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες για να γεφυρωθεί το χάσμα με τον μέσο όρο της ΕΕ σε όλους αυτούς τους δείκτες. Μολονότι οι συνολικές επιδόσεις της Κύπρου όσον αφορά την «Ισότητα των φύλων» (ΣΒΑ 5) είναι χειρότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ, η Κύπρος σημειώνει καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης και το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων (βλ. παράρτημα 14). Όσον αφορά την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, οι επιδόσεις της Κύπρου δεν έχουν βελτιωθεί σε σχέση με τις «Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες» (ΣΒΑ 11), ενώ ακόμη υπολείπονται του μέσου όρου της ΕΕ όσον αφορά την «Οικονομικά προσιτή και καθαρή ενέργεια» (ΣΒΑ 7) και την «Υπεύθυνη παραγωγή και κατανάλωση» (ΣΒΑ 12) (βλ. παράρτημα 6).

Από τους 17 δείκτες, 10 ΣΒΑ παραμένουν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Εκτός από εκείνους που επισημάνθηκαν ανωτέρω, οι εν λόγω δείκτες αφορούν τη δικαιοσύνη (ΣΒΑ 4 και 5) και την παραγωγικότητα (ΣΒΑ 9).

συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων είναι από τα μεγαλύτερα στην ΕΕ (36,7 % το 2022, έναντι του μέσου όρου 26,1 % στην ΕΕ). Το ποσοστό των νέων εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης μειώθηκε το 2023, αλλά εξακολουθεί να υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (βλ. παράρτημα 14). Η δημόσια χρηματοδότηση για τη μακροχρόνια περίθαλψη είναι χαμηλότερη από το ένα πέμπτο του μέσου όρου της ΕΕ, γεγονός που αναγκάζει τις οικογένειες να βρίσκουν εναλλακτικές λύσεις περίθαλψης και περιορίζει το ποσοστό απασχόλησης, ιδίως για τις γυναίκες, το οποίο σήμερα είναι 74,6 %. Αντίστοιχα, η περιορισμένη διαθεσιμότητα υπηρεσιών παιδικής φροντίδας μειώνει σημαντικά το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων γυναικών, καθώς και την ικανότητά τους να θεμελιώνουν συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρία είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ από το 2021. Συνολικά, ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι χαμηλός στην Κύπρο, αλλά είναι υψηλότερος για τις μειονεκτούσες ομάδες, όπως τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ. Vulnerable groups also

Οι ευάλωτες ομάδες εξακολουθούν επίσης να αντιμετωπίζουν εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και την εξεύρεση ποιοτικής απασχόλησης. Η κατάσταση αυτή περιορίζει επίσης την απασχόληση και την παραγωγικότητα, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας. Παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, οι τιμές της ενέργειας για τη θέρμανση και την ψύξη των κατοικιών και για τα καύσιμα ιδιωτικών μεταφορών είναι υψηλές στην Κύπρο (βλ. παράρτημα 8). Το 19,2 % των ανθρώπων δήλωσαν ότι δεν μπορούσαν να θερμάνουν ικανοποιητικά τα σπίτια τους το 2022 (μέσος όρος στην ΕΕ 9,3 %).

Η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά τη μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη οικονομία.

Η Κύπρος σημειώνει πρόοδο όσον αφορά τη μετάβασή της στην πράσινη οικονομία και την ενεργειακή αυτονομία, αλλά αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια και καθυστερήσεις (βλ. ενότητα 3). Παρά τα σημαντικά μέτρα που έχουν ληφθεί για την επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τη βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για την Κύπρο. Σύμφωνα με το προσχέδιο του επικαιροποιημένου εθνικού σχεδίου για την

ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ), η Κύπρος πρέπει να αυξήσει τους στόχους της για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την προσαρμογή στις κλιματικές ευπάθειες και τους σχετικούς κινδύνους. Η χώρα έχει εφαρμόσει σειρά μέτρων ενεργειακής απόδοσης με τη στήριξη διαφόρων ταμείων της ΕΕ (βλ. παράρτημα 7).

Η μετάβαση σε βιώσιμες δημόσιες μεταφορές βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, ενώ και ο αριθμός των ηλεκτρικών οχημάτων και των σταθμών φόρτισης εξακολουθεί να είναι πολύ μικρός (βλ. παράρτημα 6). Η Κύπρος κινδυνεύει να μην επιτύχει τους στόχους για το 2025 όσον αφορά τόσο τα αστικά απόβλητα (55 %) όσο και την ανακύκλωση συσκευασιών (65 %), με ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων μόλις 15,3 % το 2021 (βλ. παράρτημα 9). Η Κύπρος έχει επίσης υψηλό βαθμό ευπάθειας στην κλιματική αλλαγή. Οι εθνικές πολιτικές και τα μέτρα προσαρμογής που σχεδιάζονται δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση των εν λόγω ευπαθειών (βλ. παράρτημα 6).

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΕΕ

Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) και την πολιτική συνοχής ενισχύουν αμοιβαία τις προσπάθειες της Κύπρου για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και την ώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Εκτός από τη χρηματοδότηση του ΜΑΑ ύψους 1,2 δισ. EUR που περιγράφεται στο παράρτημα 3, η πολιτική συνοχής παρέχει στην Κύπρο 968,6 δισ. EUR για την περίοδο 2021-2027. Συνδυαστικά, η στήριξη από αυτά τα δύο μέσα αντιστοιχεί περίπου στο 7,34 % του ΑΕΠ της χώρας για το 2023, ποσοστό πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 5,38 % (βλ. παράρτημα 4).

Στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), η Κύπρος έχει δρομολογήσει σημαντικά μέτρα πολιτικής που αναμένεται να δώσουν ώθηση στην ανταγωνιστικότητα της χώρας. Ειδικότερα, το σχέδιο προβλέπει σημαντικές μεταρρυθμίσεις σε πολιτικές στους τομείς της δικαιοσύνης, της καταπολέμησης της διαφθοράς, της αγοράς εργασίας και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η Κύπρος έχει επίσης πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στο σύστημα δημόσιας υγείας και δημόσιας εκπαίδευσης, στην ενεργειακή ανακαίνιση των κτιρίων, στην ψηφιακή μετάβαση του δημόσιου τομέα και στην προστασία των δασών από τις πυρκαγιές.

Μολονότι η υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου βρίσκεται σε εξέλιξη, η έγκαιρη ολοκλήρωσή του απαιτεί αυξημένες προσπάθειες. Μέχρι στιγμής έχει διεκπεραιωθεί μία αίτηση πληρωμής της Κύπρου, ενώ η Επιτροπή εργάζεται επί του παρόντος σε συνεργασία με τις κυπριακές αρχές για την αξιολόγηση δεύτερης αίτησης πληρωμής, συμπεριλαμβανομένων της δεύτερης και της τρίτης δόσης. Η πρώτη αίτηση πληρωμής αντιστοιχούσε σε 14 ορόσημα και στόχους του σχεδίου και είχε ως αποτέλεσμα την εκταμίευση ποσού ύψους 85 εκατ. EUR στις 2 Δεκεμβρίου 2022. Έως τα μέσα Μαΐου του 2024, είχε εκταμιευθεί στην Κύπρο ποσό ύψους 262,7 εκατ. EUR στο πλαίσιο του ΜΑΑ (βλέπε παράρτημα 3). Λόγω του μεγάλου αριθμού των εναπομενόντων οροσήμων και στόχων απαιτείται η αντιμετώπιση των αναδυόμενων καθυστερήσεων, με παράλληλη ενίσχυση των διοικητικών ικανοτήτων, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις μπορούν να ολοκληρωθούν εγκαίρως.

Η χρηματοδότηση από την πολιτική συνοχής συμβάλλει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας της Κύπρου και αποσκοπεί στη μείωση των περιφερειακών και κοινωνικών ανισοτήτων της χώρας. Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 της πολιτικής συνοχής, η στήριξη επικεντρώθηκε στην έρευνα και την καινοτομία, την ενεργειακή απόδοση, την προστασία του περιβάλλοντος και την εκπαίδευση. Για την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, η στήριξη επικεντρώνεται στην ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού και καινοτόμου μοντέλου ανάπτυξης, στη διευκόλυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, στην προώθηση των βιώσιμων αστικών μεταφορών, στην επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης, στην παροχή ποιοτικών κοινωνικών υπηρεσιών και στην επίτευξη προόδου όσον αφορά την ψηφιακή μετάβαση.

Μείωση του διοικητικού φόρτου και βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος

Το ΣΑΑ χρηματοδοτεί δράσεις για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης. Για παράδειγμα, η Κύπρος ψηφιοποίησε βασικές ροές εργασίας για

τις δημόσιες υπηρεσίες και θα αρχίσει να παρέχει 70 νέες δημόσιες υπηρεσίες έως το 2026. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος συμπεριέλαβε νέα κριτήρια αξιολόγησης των επιδόσεων με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα. Επιπλέον, ενέκρινε σχέδιο δράσης για τον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων στη δημόσια διοίκηση.

Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος έχει λάβει μέτρα για την αύξηση της αποδοτικότητας των διαδικασιών έκδοσης αδειών. Για παράδειγμα, αναβάθμισε την ψηφιακή της πλατφόρμα για τις οικοδομικές άδειες με σκοπό τον εξορθολογισμό της διαδικασίας υποβολής αιτήσεων για τις αρχές. Από τον Ιούνιο του 2023, οι επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση σε μια νέα ψηφιακή πλατφόρμα για να ζητούν άδειες για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η ηλιακή ενέργεια. Ως εκ τούτου, η μεταρρύθμιση μείωσε τον διοικητικό φόρτο για τη δημιουργία ηλιακών πάρκων κατά περίπου 50 %. Ο εξορθολογισμός των διαδικασιών έκδοσης αδειών στην Κύπρο επιταχύνει την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Τα μέτρα αυτά αποτελούν μερική μόνο απάντηση στη σχετική ειδική ανά χώρα σύσταση για την επιτάχυνση της ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μέσω του περαιτέρω εξορθολογισμού των διαδικασιών έκδοσης αδειών στην Κύπρο.

Ήδη έχουν δρομολογηθεί μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την ψηφιοποίηση των φορολογικών υπηρεσιών και τη μείωση του διοικητικού φόρτου με σκοπό τη βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης. Έχει ήδη ξεκινήσει μεταρρύθμιση για τη μείωση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, ενώ οι αρχές προσπαθούν να αντιμετωπίσουν ζητήματα που παρεμποδίζουν την αποτελεσματικότητα του νέου πλαισίου. Οι προγραμματισμένες επενδύσεις στον εκσυγχρονισμό του συστήματος τελωνείων και ηλεκτρονικών πληρωμών το 2024 αναμένεται να απλουστεύσουν και να επιταχύνουν τις τελωνειακές διαδικασίες, να μειώσουν τις διοικητικές δαπάνες και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα της είσπραξης εσόδων.

Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος έλαβε μέτρα με σκοπό τη βελτίωση του πλαισίου της για την καταπολέμηση της διαφθοράς. Τον Φεβρουάριο του 2022, η Κύπρος ψήφισε νόμο για την προστασία των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος που καταγγέλλουν περιστατικά απάτης και διαφθοράς. Τον Μάρτιο του 2022, ενέκρινε δέσμη μέτρων κατά της διαφθοράς, συμπεριλαμβανομένου νόμου για τη σύσταση της ανεξάρτητης αρχής κατά της διαφθοράς. Η Κύπρος έλαβε επίσης μέτρα για τη χρήση της τεχνολογίας blockchain και για την προστασία παραδοσιακών κυπριακών προϊόντων (όπως γαλακτοκομικά προϊόντα, μέλι και αλκοολούχα ποτά) από φαινόμενα απάτης.

Η Κύπρος έλαβε μέτρα για την αντιμετώπιση του μακροχρόνιου ζητήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τον Ιούλιο του 2022 η Κύπρος ψήφισε δύο νόμους, οι οποίοι έθεσαν τους διαχειριστές πιστώσεων υπό τη ρύθμιση και την εποπτεία της Κεντρικής Τράπεζας και παρείχαν ψηφιακή πρόσβαση στους διαχειριστές πιστώσεων και στις εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων στο κτηματολόγιο. Με τον τρόπο αυτό, θα βελτιωθεί το επιχειρησιακό περιβάλλον για τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Τον Δεκέμβριο του 2023, η Κύπρος τροποποίησε τη νομοθεσία που διέπει την πώληση ακινήτων με σκοπό να διευκολύνει την ταχεία μεταβίβαση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας από τους δανειστές στους αγοραστές αμέσως μόλις εκπληρώνονται οι συμβατικές υποχρεώσεις μιας συναλλαγής. Η αίσθηση της ιδιοκτησίας παρέχει στους αγοραστές κίνητρο ώστε να συνεχίσουν να εξυπηρετούν τα δάνειά τους και ανταποκρίνεται εν μέρει στη σχετική ειδική ανά χώρα σύσταση για την Κύπρο.

Αξιοποιώντας πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης, η Κύπρος έχει λάβει μέτρα για τη βελτίωση της στήριξης της έρευνας και της καινοτομίας. Τα ταμεία της πολιτικής συνοχής συνέβαλαν στη διευκόλυνση της εποικοδομητικής σύμπραξης μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων και ενίσχυσαν το εισόδημα των ερευνητών σε ολόκληρη τη χώρα. Μολονότι εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, το ΣΑΑ περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην προσέλκυση επενδύσεων και ατόμων στον

τομέα της έρευνας και της καινοτομίας μέσω συστημάτων φορολογικών κινήτρων και μέσω της συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών ιδρυμάτων και δημόσιων πανεπιστημίων για τη δημιουργία νέων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος δεσμεύτηκε επίσης να αυξήσει τη χρηματοδότηση της έρευνας και της ανάπτυξης για τις επιχειρήσεις, με έμφαση στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και τις νεοφυείς επιχειρήσεις.

Απελευθέρωση του επενδυτικού δυναμικού στην ενεργειακή μετάβαση

Η Κύπρος λαμβάνει σημαντικά μέτρα για να επιταχύνει την ενεργειακή μετάβαση και να τερματίσει την απομόνωσή της από το ευρωπαϊκό δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας. Το ΣΑΑ περιλαμβάνει επενδύσεις για την ανάπτυξη του αγωγού διασύνδεσης «Great Sea Interconnector», ο οποίος θα συνδέσει τα εθνικά δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας της Ελλάδας και της Κύπρου. Οι υποδομές αυτές θα επιτρέψουν την αξιοποίηση περισσότερων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, οι οποίες θα ενισχυθούν με περαιτέρω δράσεις στο πλαίσιο του προγράμματος δίκαιης μετάβασης. Συμπληρωματικές επενδύσεις για την ανάπτυξη του αγωγού διασύνδεσης Great Sea Interconnector προγραμματίζονται επίσης στο πλαίσιο άλλων ταμείων της ΕΕ, όπως ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη».

Η Κύπρος έχει λάβει σειρά μέτρων ενεργειακής απόδοσης, χάρη στη στήριξη από διάφορα ταμεία της ΕΕ. Η Κύπρος έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης σημαντικού αριθμού ιδιωτικών και δημόσιων κτιρίων, για παράδειγμα μέσω ενός προγράμματος για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στα κτίρια κατά τουλάχιστον 30 % έως το 2025. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος αναβάθμισε την ενεργειακή απόδοση 405 σχολείων.

Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και της ανθεκτικότητας

Η Κύπρος έχει εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων, τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την προώθηση της συμπεριληπτικότητας. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος ενέκρινε σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων σε ολόκληρο τον πληθυσμό. Επιπλέον, ο ΜΑΑ και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο έχουν στηρίξει πρωτοβουλίες κατάρτισης για περισσότερα από 150 000 άτομα στην Κύπρο. Έχει επίσης λάβει μέτρα, με τη στήριξη του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης ([3]), για τη βελτίωση της ένταξης των μεταναστών με τη δημιουργία διαπολιτισμικών δικτύων, τα οποία προωθούν ευκαιρίες κατάρτισης και απασχόλησης. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ συμβάλλει στη χρηματοδότηση της απασχόλησης ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.

Αξιοποιώντας αποτελεσματικά πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης, η Κύπρος έχει λάβει μέτρα για να τονώσει την απασχόληση των νέων και να βοηθήσει τους νέους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδότησε την τοποθέτηση περισσότερων από 8 800 νέων σε θέσεις πρακτικής άσκησης και θέσεις εργασίας κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020. Η Κύπρος συνδυάζει επίσης μέτρα του ΣΑΑ για την παροχή καθοδήγησης και επαγγελματικού προσανατολισμού σε περισσότερους από 5 500 νέους που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης. Με τον τρόπο αυτό, μειώνει τα εμπόδια για τους νέους που επιθυμούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

([3]) 1. Enhancing structures and policies for intercultural integration in Cyprus (Ενίσχυση των δομών και των πολιτικών για τη διαπολιτισμική ένταξη στην Κύπρο), SRSP2020/257, TSI2023/105.

Πλαίσιο 3:

Συνδυασμένη δράση για την ενίσχυση του αντικτύπου των κονδυλίων της ΕΕ

Για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και τη μεγιστοποίηση του αντίκτυπου της χρηματοδότησης της ΕΕ, το ΣΑΑ της Κύπρου περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις που στηρίζουν επενδύσεις στο πλαίσιο άλλων μέσων της ΕΕ, δημιουργώντας σημαντικές συνέργειες και συμπληρωματικότητα μεταξύ των διαφόρων ταμείων. Για παράδειγμα, για την τόνωση των επενδύσεων στη χώρα, στο πλαίσιο μεταρρύθμισης χρηματοδοτούμενης από τον ΜΑΑ αναπτύσσεται ένα νέο σύστημα για την απλούστευση των διαδικασιών χορήγησης και έκδοσης αδειών για στρατηγικές επενδύσεις, μεταξύ άλλων στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της κοινωνικής μέριμνας, του τουρισμού, του περιβάλλοντος και της ενέργειας. Το σύστημα αυτό μειώνει τον διοικητικό φόρτο, εξορθολογίζει τις διαδικασίες και θα αυξήσει σημαντικά τη χρήση των κονδυλίων της πολιτικής συνοχής και άλλων κονδυλίων της ΕΕ, δεδομένων των περιορισμένων ανθρώπινων πόρων στη δημόσια διοίκηση της Κύπρου.

Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος εφαρμόζει μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση των προοπτικών εκπαίδευσης για τα πλέον ευάλωτα άτομα. Το 2023, η Κύπρος εγκαινίασε το πρώτο από τα τέσσερα δημόσια κέντρα παιδικής φροντίδας που βρίσκονται υπό κατασκευή με σκοπό την κάλυψη των αναγκών των ευάλωτων οικογενειών, συμπεριλαμβανομένων των γονέων που εργάζονται σε βιομηχανικές περιοχές. Με αυτόν τον τρόπο, η Κύπρος μπορεί να αξιοποιήσει το οικονομικό δυναμικό τμημάτων του πληθυσμού με χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης, όπως οι γυναίκες. Η Κύπρος έχει επίσης αρχίσει να κατασκευάζει μια τεχνική σχολή στη Λεμεσό για να αυξήσει την ικανότητα, την ποιότητα και την ελκυστικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και μάθησης. Έχουν επίσης αρχίσει εργασίες για την αναβάθμιση δύο από τα εννέα δημόσια σχολεία για παιδιά με ειδικές ανάγκες.

Ο ΜΑΑ και τα ταμεία της πολιτικής συνοχής στηρίζουν τις επενδύσεις σε σύγχρονες υποδομές υγείας και στέγασης με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της υγειονομικής περίθαλψης και της μακροχρόνιας φροντίδας και της πρόσβασης σε αυτές. Στο πλαίσιο του ΣΑΑ, η Κύπρος επικεντρώνεται στον εκσυγχρονισμό και την αύξηση της δυναμικότητας των δύο τρίτων των δημόσιων νοσοκομείων, στην προμήθεια εξοπλισμού και στην ανάπτυξη ψηφιακών και διαλειτουργικών υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας. Στο πλαίσιο των κονδυλίων για την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2021-2027 προβλέπονται επίσης συμπληρωματικές επενδύσεις σε ψηφιακές υπηρεσίες και εφαρμογές υγείας. Επιπλέον, η Κύπρος εφαρμόζει μέτρο στο πλαίσιο του ΣΑΑ για την κατασκευή ή την ανακαίνιση τουλάχιστον 18 κατοικιών για άτομα που χρήζουν μακροχρόνιας περίθαλψης, καθώς και για άλλους δικαιούχους.

ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η Κύπρος αντιμετωπίζει προκλήσεις που σχετίζονται με το επιχειρηματικό της περιβάλλον, τη δημοσιονομική και οικονομική βιωσιμότητά της, τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τις χαμηλές επιδόσεις όσον αφορά τις βασικές και ψηφιακές δεξιότητες, την πράσινη μετάβαση και την ενεργειακή απόδοση. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων θα συμβάλει στην τόνωση της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας της Κύπρου και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας της οικονομίας της. Θα συμβάλει επίσης στην επίτευξη περαιτέρω προόδου όσον αφορά την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών.

Από την αξιολόγηση της πολιτικής στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών προκύπτει ότι η Κύπρος σημειώνει πρόοδο όσον αφορά την αντιμετώπιση των ευπαθειών της. Τον Δεκέμβριο του 2023, η Κύπρος έλαβε διάφορα μέτρα για την επίλυση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ). Η πλήρης και ταχεία υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και των μέτρων για τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την πράσινη μετάβαση αναμένεται να επεκτείνουν περαιτέρω τις εξαγωγές και να μετριάσουν την υπερβολική εξάρτηση της χώρας από τις εισαγωγές πετρελαίου. Ωστόσο, απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες για τη δημιουργία επενδυτικών ευκαιριών σε τομείς που θα αυξήσουν το αναπτυξιακό δυναμικό της Κύπρου.

Είναι σημαντικό οι προκλήσεις να αντιμετωπιστούν τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την ενίσχυση της διοικητικής και επενδυτικής ικανότητας με ισορροπημένο τρόπο σε ολόκληρη τη χώρα.

Ο οικονομικός μετασχηματισμός της Κύπρου απαιτεί υποστηρικτικό επιχειρηματικό περιβάλλον

Τα υψηλά και διαρκώς αυξανόμενα επίπεδα ξένων επενδύσεων αλλάζουν το οικονομικό μοντέλο της Κύπρου, μέχρι στιγμής, με περιορισμένο μόνο αντίκτυπο στο αναπτυξιακό δυναμικό της οικονομίας. Οι πολιτικές για την προώθηση της εγκατάστασης της έδρας των εταιρειών στην Κύπρο έχουν αποφέρει ορισμένα οφέλη όσον αφορά την προσέλκυση νέων επενδύσεων και τη διαφοροποίηση της οικονομίας. Σε ορισμένους τομείς, όπως το λιανικό εμπόριο, η παρουσία ξένων εταιρειών έχει δώσει ώθηση στον ανταγωνισμό και στο μέλλον μπορεί επίσης να αναμένεται μεταφορά τεχνογνωσίας σε αγορές έντασης τεχνολογίας. Το απόθεμα άμεσων ξένων επενδύσεων σήμερα είναι υπερδεκαπενταπλάσιο του ΑΕΠ της χώρας, ενώ οι δυναμικοί τομείς, όπως η πληροφορική, έχουν συμβάλει σημαντικά στην προστιθέμενη αξία. Ωστόσο, ένα πολύ υψηλό ποσοστό ξένων επενδύσεων επικεντρώνεται σε οντότητες ειδικού σκοπού (ΟΕΣ). Πρόκειται συνήθως για ναυτιλιακές εταιρείες που καταχωρίζουν σε μητρώα (και διαγράφουν) πλοία ή χρηματοοικονομικές εταιρείες και εταιρείες συμμετοχών χωρίς πραγματική οικονομική δραστηριότητα στην Κύπρο και, ως εκ τούτου, με μικρό αντίκτυπο στην οικονομική απόδοση ([4]). Ένα άλλο υψηλό μερίδιο ξένων επενδύσεων διοχετεύεται σε υφιστάμενες εταιρείες και δραστηριότητες, όπως ο κτηματομεσιτικός κλάδος, γεγονός που δεν επεκτείνει την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας. Συνολικά, ο υψηλός και διαρκώς αυξανόμενος αριθμός ξένων εταιρειών στην Κύπρο δεν αντικατοπτρίζεται ακόμη αναλογικά

([4]) Βλ. εμπεριστατωμένη επισκόπηση του 2024 για την Κύπρο.

σε αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας.

Η εξάρτηση από ορισμένα είδη ξένων επενδύσεων μπορεί να επιδεινώσει τις οικονομικές ευπάθειες. Τα κέρδη που αποκομίζουν οι αλλοδαπές εταιρείες δεν επενδύονται εκ νέου, αλλά τείνουν να επαναπατρίζονται στο εξωτερικό. Αυτή η εκροή κερδών όχι μόνο αυξάνει το εξωτερικό έλλειμμα, αλλά αφήνει επίσης ακάλυπτες τις μακροχρόνιες εγχώριες επενδυτικές ανάγκες. Ταυτόχρονα, ο υψηλός βαθμός εξάρτησης από ξένες επενδύσεις που προσελκύονται από τους χαμηλούς φόρους και τα ειδικά φορολογικά καθεστώτα ενέχει επίσης κινδύνους που σχετίζονται με τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου περιλαμβάνει σειρά μέτρων για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, για παράδειγμα με τον περιορισμό του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, αλλά δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί μια πιο ολιστική προσέγγιση για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων.

Η κεφαλαιαγορά της Κύπρου παραμένει σχετικά μικρή, με περιορισμένο ρόλο στη χρηματοδότηση εγχώριων εταιρειών. Ο δείκτης χρηματοδότησης από την αγορά ήταν μόλις 22,8 %, σημαντικά χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (50,8 %), παρότι αυξάνεται σταθερά τα τελευταία έτη. Σύμφωνα με την Ένωση για τις Χρηματοπιστωτικές Αγορές στην Ευρώπη, η Κύπρος έχει το χαμηλότερο ποσοστό έκδοσης εταιρικών ομολόγων και μετοχών μη χρηματοοικονομικών εταιρειών επί της συνολικής χρηματοδότησης των μη χρηματοοικονομικών εταιρειών. Έχει επίσης έναν από τους χειρότερους δείκτες της αξίας των επενδύσεων επιχειρηματικών κεφαλαίων έναντι του ΑΕΠ στην ΕΕ-27.

Η διοικητική ικανότητα περιορίζει τις δυνατότητες μεταρρύθμισης. Το στρατηγικό έγγραφο με τίτλο «Όραμα 2035», που εγκρίθηκε το 2022, αποτελεί μακροπρόθεσμη στρατηγική για τον μετασχηματισμό του οικονομικού μοντέλου της Κύπρου και βρίσκεται επί του παρόντος σε εξέλιξη([5]). Η διοίκηση αντιμετωπίζει συχνά προκλήσεις όσον αφορά τη μετάβαση από τις στρατηγικές και τα σχέδια δράσης στην εφαρμογή τους βάσει επιδόσεων με συγκεκριμένους στόχους και μετρήσιμα αποτελέσματα. Αυτό το ζήτημα μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη ανθρώπινων πόρων και ειδικών δεξιοτήτων, αλλά και σε οργανωτικές αδυναμίες αποτελεσματικού σχεδιασμού και διασφάλισης της χρηματοδότησης και της επιχειρησιακής συνέχειας. Οι αποφάσεις για την υλοποίηση δημόσιων επενδύσεων εξακολουθούν να εξαρτώνται κυρίως από τις ευκαιρίες χρηματοδότησης χωρίς να χαρτογραφούνται οι μακροπρόθεσμες επενδυτικές ανάγκες της χώρας σε υποδομές και τεχνογνωσία. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αντιμετωπίζει τα ζητήματα αυτά σε ορισμένο βαθμό, καθώς περιλαμβάνει μέτρα για την ενίσχυση της ικανότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης. Η μακροπρόθεσμη στρατηγική της κυβέρνησης περιλαμβάνει δράσεις και στόχους για τον συγκεκριμένο σκοπό, οι οποίοι δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί.

Ο διοικητικός φόρτος αποτελεί τροχοπέδη για την ανταγωνιστικότητα. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρουν τις κανονιστικές ρυθμίσεις ως μείζον εμπόδιο για τις επενδύσεις δεν είναι απλώς πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά έχει μάλιστα αυξηθεί στην Κύπρο (βλ. παράρτημα 12). Παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τη βελτίωση της συνολικής αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του συστήματος δημόσιων συμβάσεων, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, ιδίως στους τομείς του ανταγωνισμού και των στρατηγικών δημόσιων συμβάσεων (βλ. παράρτημα 12). Εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες όσον αφορά την επιβολή του κράτους δικαίου και την επιτάχυνση της επίλυσης εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων ([6]) (βλ. επίσης παράρτημα 13).

([5]) A-long-term-strategy-for-sustainable-growth-for-Cyprus1.pdf (ccci.org.cy).

([6]) ΔΝΤ, Άρθρο IV της έκθεσης βαθμολόγησης της Κύπρου για το 2023.

Η ανεξαρτησία και η λογοδοσία της εισαγγελικής αρχής εξακολουθούν να είναι περιορισμένες. Οι προβληματισμοί αφορούν τον διττό ρόλο του Γενικού Εισαγγελέα ως νομικού συμβούλου της κυβέρνησης και επικεφαλής της εισαγγελικής αρχής, με ευρείες εξουσίες άσκησης διακριτικής ευχέρειας που δεν υπόκεινται σε κανέναν έλεγχο. Η ανάγκη ενίσχυσης της ανεξαρτησίας της εισαγγελικής αρχής έχει επισημανθεί και στο παρελθόν, αλλά οι αδυναμίες αυτές δεν έχουν αντιμετωπιστεί ακόμη. Το γεγονός αυτό μπορεί να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, καθώς και το ευρύτερο πλαίσιο για την καταπολέμηση της διαφθοράς και το επιχειρηματικό περιβάλλον.

Η διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων απαιτεί περαιτέρω ενίσχυση. Τα τελευταία χρόνια ελήφθησαν ορισμένα μέτρα πολιτικής για τη βελτίωση της οικονομικής εποπτείας των δημόσιων φορέων, αλλά η παρακολούθηση των επιδόσεων και ο σχεδιασμός των κρατικών επιχειρήσεων υπονομεύονται από την έλλειψη πλήρους απογραφής και την απουσία υποχρέωσης τακτικής υποβολής εκθέσεων. Απαιτείται επίσης δράση για τη βελτίωση σημαντικών πτυχών της εταιρικής διακυβέρνησης, όπως ο αξιοκρατικός διορισμός διοικητικών συμβουλίων, η ιδιοκτησιακή πολιτική, η διαχείριση βάσει επιδόσεων, η διαφάνεια και η λογοδοσία όσον αφορά τις οικονομικές επιδόσεις. Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την με την ποιότητα και τις τιμές των υπηρεσιών σε τομείς στους οποίους κυριαρχούν οι κρατικές επιχειρήσεις, όπως ο τομέας της ηλεκτρικής ενέργειας. Το Υπουργείο Οικονομικών έχει λάβει τεχνική βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για τη βελτίωση του ισχύοντος πλαισίου διακυβέρνησης των κρατικών επιχειρήσεων. Το έργο τεχνικής βοήθειας ολοκληρώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2023 και οι ειδικές συστάσεις που εκδόθηκαν αναμένεται να μετουσιωθούν σε ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση.

Η διασφάλιση της δημοσιονομικής και χρηματοοικονομικής ανθεκτικότητας εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα

Παρά την πρόσφατη πρόοδο, τα υγιή δημόσια οικονομικά εξακολουθούν να αποτελούν προτεραιότητα για τα επόμενα έτη. Το τρέχον και το προβλεπόμενο δημοσιονομικό πλεόνασμα οφείλεται εν μέρει σε προσωρινούς παράγοντες, όπως η κατάργηση των μέτρων στήριξης μετά την πανδημία και των μέτρων στήριξης στον τομέα της ενέργειας αλλά οφείλεται επίσης στους φόρους λόγω της ανάπτυξης, όπως στις αυξημένες καταναλωτικές δαπάνες, και στην επίλυση παλαιότερων φορολογικών υποθέσεων. Η εισροή ξένων επενδύσεων έδωσε επίσης ώθηση στην είσπραξη εσόδων από φόρους εισοδήματος εταιρειών. Τα μέτρα για την επέκταση της φορολογικής βάσης, όπως η αυτοσυμμόρφωση, η διαφάνεια και η δίκαιη μεταχείριση στο φορολογικό σύστημα, εξακολουθούν να αποτελούν πρόκληση. Οι αυξήσεις των δαπανών αναμένεται να συνεχιστούν στους τομείς της υγείας και της κοινωνικής μέριμνας, καθώς και για τους μισθούς της δημόσιας διοίκησης.

Οι κίνδυνοι βιωσιμότητας του χρέους της Κύπρου είναι χαμηλοί μακροπρόθεσμα ([7]), ενώ και το κόστος που σχετίζεται με τη γήρανση του πληθυσμού δεν αποτελεί ακόμη μείζον πρόβλημα ([8]). Οι συντάξεις προβλέπεται να αυξηθούν κατά 2,7 εκατοστιαίες μονάδες έως το 2045, αλλά από σχετικά χαμηλό επίπεδο (σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ) (8,2 % του ΑΕΠ). Οι δαπάνες για την υγεία προβλέπεται να αυξηθούν κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ κατά την ίδια περίοδο. Οι δαπάνες για τη μακροχρόνια περίθαλψη παραμένουν σε πολύ χαμηλό επίπεδο (0,2 % του ΑΕΠ), χωρίς να έχουν ληφθεί μέτρα μέχρι σήμερα. Οι αρχές καταρτίζουν σχέδιο δράσης για τη βελτίωση

([7]) Παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους για το 2024.

([8]) Έκθεση του 2024 για τη δημογραφική γήρανση.

αυτών των υπηρεσιών. Η περαιτέρω πίεση που ασκείται στα δημόσια οικονομικά λόγω της γήρανσης του πληθυσμού δεν μπορεί να αποκλειστεί μακροπρόθεσμα. Οι μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των δαπανών στον τομέα της υγείας και των συντάξεων βρίσκονται σε εξέλιξη, αλλά το χρονοδιάγραμμα και η κλίμακα των επιπτώσεών τους στα δημόσια οικονομικά είναι ασαφή στο παρόν στάδιο.

Η Κύπρος θα μπορούσε να λάβει μέτρα για την ενίσχυση του Ανεξάρτητου Δημοσιονομικού Οργάνου. Η εντολή του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου επικεντρώνεται στην παρακολούθηση των κανόνων για τα δημόσια οικονομικά και στην αξιολόγηση και την έγκριση μακροοικονομικών και δημοσιονομικών προβλέψεων. Ωστόσο, η διαδικασία επιλογής και διορισμού υπάγεται στην αρμοδιότητα της κυβέρνησης, η οποία διορίζει το διοικητικό συμβούλιο. Η γραμματεία στελεχώνεται από κυβερνητικούς αξιωματούχους που αποσπώνται στο Δημοσιονομικό Συμβούλιο Κύπρου, ενώ ο αριθμός του προσωπικού περιορίζεται από τη νομοθεσία, γεγονός που επηρεάζει την ανεξαρτησία και την αναλυτική ικανότητα του θεσμικού οργάνου.

Το χρέος του ιδιωτικού τομέα έχει μειωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, τάση που αναμένεται να συνεχιστεί. Το ιδιωτικό χρέος παραμένει υψηλό, σε ποσοστό 199,6 % του ΑΕΠ το 2023. Με εξαίρεση τις ΟΕΣ, το ιδιωτικό χρέος στην Κύπρο ανήλθε συνολικά στο 157 % του ΑΕΠ το [δεύτερο τρίμηνο] του 2023 ([9]). Τα τελευταία χρόνια μειώθηκε αισθητά και προβλέπεται ότι αυτή η τάση θα συνεχιστεί το 2024 και το 2025. Παρά τον υψηλό πληθωρισμό και το περιβάλλον υψηλών επιτοκίων, η συνολική ποιότητα των χαρτοφυλακίων δανείων ήταν σχετικά ανθεκτική. Ο κίνδυνος υποβάθμισης της ποιότητας των περιουσιακών στοιχείων μετριάζεται από την άφθονη ρευστότητα στον τραπεζικό τομέα, τη βελτίωση της κερδοφορίας και τα επαρκή κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας για την αντιμετώπιση των κλυδωνισμών. Ωστόσο, η Κύπρος εξακολουθεί να έχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μη εξυπηρετούμενων δανείων στην ΕΕ (4 % τον Σεπτέμβριο του 2023), πάνω από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ (1,8 %).

Η λήψη περαιτέρω μέτρων για την εξυγίανση των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα. Οι τράπεζες έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά τη μείωση των χαρτοφυλακίων των μη εξυπηρετούμενων δανείων του παρελθόντος, για παράδειγμα μέσω πωλήσεων σε εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων και στην Κυπριακή Εταιρεία Διαχείρισης Περιουσιακών Στοιχείων (ΚΕΔΙΠΕΣ). Ωστόσο, οι μεταβιβάσεις αυτές εξακολουθούν να επιβαρύνουν την οικονομία μέσω του ιδιωτικού χρέους. Η διαδικασία εξυγίανσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων μέσω αποπληρωμής από τους δανειολήπτες πραγματοποιείται με αργούς ρυθμούς, ενώ και οι συχνές αναστολές των κατασχέσεων καθυστέρησαν τα σχέδια αναδιάρθρωσης των δανείων. Για να διατηρηθεί η πειθαρχία όσον αφορά τις αποπληρωμές και για να αποκτήσουν οι δανειστές κάποια επιρροή έναντι των μη συνεργάσιμων δανειοληπτών, είναι σημαντικό να θεσπιστεί ένα αποτελεσματικό πλαίσιο κατασχέσεων. Η νέα δέσμη νομοθετικών μέτρων που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2023 βελτιώνει τη διαφάνεια στην εξυγίανση των δανείων, ενώ επίσης θα διευκολύνει και θα επιταχύνει την αναδιάρθρωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων με την καθιέρωση εξωδικαστικής διαδικασίας μέσω του Χρηματοοικονομικού Διαμεσολαβητή. Τον Δεκέμβριο του 2023 τέθηκε επίσης σε ισχύ το σχέδιο «Ενοίκιο έναντι Δόσης», το οποίο αποσκοπεί στην προστασία της κύριας κατοικίας των ιδιοκτητών, διευκολύνοντας την αναδιάρθρωση των δανείων για τους ευάλωτους δανειολήπτες. Το πρόγραμμα βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο υλοποίησης, αλλά ο αντίκτυπός του στη μείωση του συνόλου των κληροδοτημένων μη εξυπηρετούμενων δανείων των νοικοκυριών αναμένεται να είναι ελάχιστος, καθώς πρόκειται κυρίως για πρόγραμμα κοινωνικού σκοπού.

Οι προκλήσεις όσον αφορά τις δεξιότητες αποτελούν σημαντικό

([9]) Βλ. επίσης εμπεριστατωμένη επισκόπηση του 2024 για την Κύπρο.

εμπόδιο για τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα

Οι χαμηλές επιδόσεις στις βασικές δεξιότητες, το χαμηλό ποσοστό αποφοίτων φυσικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών, και το διαρκώς μειούμενο ποσοστό ενηλίκων που εγγράφονται σε προγράμματα κατάρτισης αποτελούν τις κύριες προκλήσεις για την αντιμετώπιση των αναντιστοιχιών δεξιοτήτων και των ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Το ποσοστό των χαμηλών επιδόσεων των Κύπριων μαθητών στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες επιδεινώνεται σταθερά από το 2012, κατατάσσοντάς τους μεταξύ των χειρότερων στην ΕΕ. Η έκθεση PISA του 2022 επισημαίνει περαιτέρω μείωση των επιδόσεων σε όλες τις κοινωνικοοικονομικές ομάδες σε σύγκριση με τα προηγούμενα αποτελέσματα του 2018 (βλ. παράρτημα 15). Η Κύπρος δεν έχει αναπτύξει συνεκτική και συντονισμένη παροχή εκπαίδευσης για τους εκπαιδευτικούς, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής εκπαίδευσης υψηλής ποιότητας για τους εκπαιδευτικούς, της συστηματικής στήριξης του νέου διδακτικού προσωπικού και της εξατομικευμένης επαγγελματικής εξέλιξης καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας. Επιπλέον, εξακολουθεί να υστερεί η ανάπτυξη και η εφαρμογή μεθόδων διδασκαλίας βάσει ικανοτήτων, όπως η έγκριση μεταρρυθμίσεων στα προγράμματα σπουδών με έμφαση στην ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων, σε συνδυασμό με την καλλιέργεια μιας νοοτροπίας αξιολόγησης. Για την περίοδο 2022-2032, η ζήτηση για θέσεις εργασίας σε επαγγέλματα STEM θα αντιπροσωπεύει το 40 % της συνολικής ζήτησης, ποσοστό που υπερβαίνει κατά πολύ την προσφορά αποφοίτων, ιδίως μεταξύ των γυναικών. Η αγορά εργασίας της Κύπρου χαρακτηρίζεται επίσης από την περιορισμένη ενσωμάτωση επιστημονικών ταλέντων στο εργατικό δυναμικό, με το ποσοστό των ερευνητών τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα να είναι πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό των ατόμων που είναι εγγεγραμμένα σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων μειώθηκε από 44,8 % το 2016 σε 28,3 % το 2022. Η υιοθέτηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης παραμένει επίσης κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (βλ. παράρτημα 14), γεγονός που αποτελεί ένα ακόμη εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική διαφοροποίηση. Επιπλέον, το ποσοστό εκμάθησης ψηφιακών δεξιοτήτων παραμένει στάσιμο, με αποτέλεσμα να επιδεινώνει τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού. Είναι ζωτικής σημασίας για τη μελλοντική ευημερία της Κύπρου η παροχή εξειδικευμένου και ευπροσάρμοστου εργατικού δυναμικού ικανού να καλύψει τις ανάγκες της βιομηχανίας. Τα ζητήματα αυτά αποτελούν επίσης τροχοπέδη για την αύξηση των μισθών. Η Κύπρος κατέγραψε μια δεκαετία χαμηλού ποσοστού αύξησης των μισθών. Μολονότι ο κατώτατος μισθός έχει πλέον αυξηθεί, η συνολική αύξηση των μισθών αναμένεται να διατηρηθεί σε χαμηλά επίπεδα.

Η πρόοδος όσον αφορά την πράσινη μετάβαση στην Κύπρο ακολουθεί αργούς ρυθμούς

Η Κύπρος δεν βρίσκεται σε πορεία επίτευξης του στόχου της όσον αφορά τον επιμερισμό των προσπαθειών με ορίζοντα το 2030, ο οποίος είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών κατά 32 % το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 2005. Οι αξιόπιστες μακροπρόθεσμες στρατηγικές και επενδύσεις αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο για την επίτευξη του οικονομικού μετασχηματισμού που απαιτείται για την επίτευξη του στόχου της ΕΕ όσον αφορά την κλιματική ουδετερότητα, όπου η έρευνα και η καινοτομία θα μπορούσαν να διαδραματίσουν ουσιαστικό ρόλο. Η ενεργειακή φτώχεια εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στην Κύπρο, παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις. Παρότι το ποσοστό του πληθυσμού που δεν είναι σε θέση να διατηρήσει την κατοικία του επαρκώς ζεστή μειώθηκε από 28,3 % το 2015 σε 19,2 % το 2022, εξακολουθεί να είναι υπερδιπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ (9,3 %).

Η επίσπευση της λήψης μέτρων για τη βιώσιμη κινητικότητα παραμένει βασική προτεραιότητα. Ο τομέας των μεταφορών αντιπροσωπεύει το υψηλότερο μερίδιο

κατανάλωσης ενέργειας, ενώ μάλιστα αύξησε την τελική του κατανάλωση ενέργειας κατά 12,2 % (βλ. παράρτημα 7). Η Κύπρος δεν διαθέτει σιδηροδρόμους, γεγονός που σημαίνει ότι όλες οι εγχώριες εμπορευματικές μεταφορές πραγματοποιούνται οδικώς. Επιπλέον, οι δημόσιες συγκοινωνίες χρησιμοποιούνται μόνο για το 13 % της μεταφοράς επιβατών (βλ. παράρτημα 6). Τα μέτρα που καθορίζονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για την ενέργεια και τις μεταφορές, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενεργειακή απόδοση και τις ηλεκτρικές μεταφορές, κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, από μόνα τους δεν επαρκούν για να καλύψουν τα εναπομείναντα κενά, ιδίως στον τομέα των μεταφορών. Η χώρα εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ εκείνων με χειρότερες επιδόσεις της ΕΕ όσον αφορά την κατανομή του ηλεκτρικού στόλου επιβατικών οχημάτων (βλ. παράρτημα 5).

Παρά τις πρόσφατες βελτιώσεις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις για την αναβάθμιση του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας και την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι κύριες προκλήσεις είναι η εξάρτηση της Κύπρου από πετρελαϊκά προϊόντα, τα οποία εισάγονται εξ ολοκλήρου και χρησιμοποιούνται για την κάλυψη άνω του 80 % των ενεργειακών αναγκών της, και η κατάσταση του δικτύου, το οποίο χρειάζεται αναβάθμιση και επέκταση. Το μερίδιο της ανανεώσιμης ενέργειας στο μείγμα ηλεκτρικής ενέργειας της Κύπρου ήταν 17 % το 2022. Το προσχέδιο του αναβαθμισμένου εθνικού σχεδίου για την ενέργεια και το κλίμα προβλέπει ότι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές θα ανέλθει στο 31,5 % έως το 2030. Απαιτούνται πρόσθετες επενδύσεις για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό του δικτύου, συμπεριλαμβανομένης της αποθήκευσης σε κλίμακα δικτύου και μικρής κλίμακας. Αυτό θα είναι ζωτικής σημασίας για την ενσωμάτωση της πρόσθετης δυναμικότητας παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές χωρίς να δημιουργούνται ζητήματα σταθερότητας του δικτύου.

Από τα τέλη του 2021, η Κύπρος έχει λάβει οριζόντια και στοχευμένα μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων της αύξησης των τιμών. Τα μέτρα αυτά περιλάμβαναν μείωση του ΦΠΑ επί της ηλεκτρικής ενέργειας, επιδοτήσεις για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και μέτρα ενεργειακής απόδοσης, εφάπαξ πληρωμές για ευάλωτες ομάδες, μείωση των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα καύσιμα, στήριξη του γεωργικού τομέα, επιδοτήσεις στους λογαριασμούς ηλεκτρικής ενέργειας και μηδενικούς συντελεστές ΦΠΑ για βασικά αγαθά. Τα περισσότερα από τα μέτρα καταργήθηκαν σταδιακά το 2023. Μόνο οι επιδοτούμενοι λογαριασμοί ηλεκτρικής ενέργειας και ο μηδενικός συντελεστής ΦΠΑ για τα βασικά αγαθά παραμένουν σε ισχύ έως το τέλος Ιουνίου του 2024.

Ο ρυθμός της μετάβασης της Κύπρου σε μια κυκλική οικονομία είναι υπερβολικά αργός για να επιτευχθούν οι στόχοι που ορίζονται στο σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία (παράρτημα 9). Η Κύπρος κινδυνεύει να μην επιτύχει τους στόχους του 2025 τόσο για τα αστικά απόβλητα όσο και για την ανακύκλωση συσκευασιών (55 % και 65 %), παρά τα πρόσθετα μέτρα για τα οικιακά απόβλητα και την υγειονομική ταφή αποβλήτων και παρά τα μέτρα που έχουν ληφθεί για τη βελτίωση της ανακύκλωσης και της ευαισθητοποίησης των χρηστών (βλ. παράρτημα 9). Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητες για την Κύπρο αποτελούν η διαχείριση των αποβλήτων και η χρήση κυκλικών υλικών στη βιομηχανία και τον κατασκευαστικό τομέα.

Η Κύπρος έχει υψηλό βαθμό ευπάθειας στην κλιματική αλλαγή· οι εθνικές πολιτικές και τα μέτρα προσαρμογής της είναι ανεπαρκή. Η Κύπρος αντιμετωπίζει υψηλή ανθρωπογενή πίεση στους οικοτόπους και τα οικοσυστήματα, ιδίως στις παράκτιες ζώνες. Έχει συγκριτικά χαμηλά επίπεδα βροχοπτώσεων και υψηλές θερμοκρασίες, τα οποία συμβάλλουν στο υψηλότερο επίπεδο καταπόνησης των υδάτινων πόρων στην ΕΕ (βλ. παράρτημα 6). Η γεωργία είναι ο κλάδος που καταναλώνει το περισσότερο νερό στην Κύπρο. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής οδηγούν σε περαιτέρω υποβάθμιση του εδάφους και απερήμωση, και κατ' επέκταση σε μείωση των αποδόσεων των καλλιεργειών. Δεδομένων των μεταβαλλόμενων κλιματικών συνθηκών, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στη διαχείριση των υδάτων με σκοπό τη διαχείριση του κινδύνου διαταραχής της παροχής ηλεκτρικής

Πλαίσιο 4:

Η ενδιάμεση επανεξέταση της χρηματοδότησης από την πολιτική συνοχής για την Κύπρο

Η ενδιάμεση επανεξέταση της χρηματοδότησης από την πολιτική συνοχής αποτελεί ευκαιρία για την αξιολόγηση των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων αναγκών και προκλήσεων στα κράτη μέλη της ΕΕ και τις περιφέρειές τους. Τα κράτη μέλη επανεξετάζουν κάθε πρόγραμμα, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις προκλήσεις που προσδιορίστηκαν στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, μεταξύ άλλων στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2024. Η επανεξέταση αυτή αποτελεί τη βάση πρότασης του κράτους μέλους για την οριστική κατανομή του 15 % της χρηματοδότησης της ΕΕ που περιλαμβάνεται σε κάθε πρόγραμμα.

Η Κύπρος έχει σημειώσει πρόοδο ως προς την εφαρμογή των προγραμμάτων της πολιτικής συνοχής και του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, όπως περιγράφεται στην παρούσα έκθεση, συμπεριλαμβανομένων των παραρτημάτων 14 και 17. Ειδικότερα, εξακολουθεί να υπάρχει κοινωνικοοικονομικό χάσμα στην Κύπρο μεταξύ αστικών και μη αστικών περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να συνεχιστεί η υλοποίηση των προγραμματισμένων προτεραιοτήτων, με έμφαση στα εξής:

i) την ενεργειακή μετάβαση, συμπεριλαμβανομένων της ανανεώσιμης ενέργειας, των λύσεων αποθήκευσης και της ενεργειακής απόδοσης·

ii) την κυκλική οικονομία και τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων, ιδίως της επεξεργασίας λυμάτων ώστε να συμμορφώνεται με την οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων και την προστασία του περιβάλλοντος·

iii) τις βιώσιμες αστικές μεταφορές·

iv) την ενεργοποίηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων με βάση την ολοκληρωμένη ενεργητική στρατηγική για την αγορά εργασίας, ώστε να μπορέσουν τα άτομα να ενταχθούν στην αγορά εργασίας και να προωθηθεί η κοινωνική ένταξη των ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης, των γυναικών και των ατόμων με αναπηρία·

v) την ενίσχυση της εφαρμογής ατομικών λογαριασμών μάθησης και την υλοποίηση της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά·

vi) την παροχή ποιοτικών και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης και κοινωνικής στέγασης και την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας.

Οι ολοένα και πιο πιεστικές ανάγκες για την πρόληψη ζημιών και την ετοιμότητα έναντι των κινδύνων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή χρήζουν ειδικής ανάλυσης κατά την προετοιμασία της ενδιάμεσης επανεξέτασης. Η Κύπρος θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που παρέχει η πρωτοβουλία STEP ([10]) για τη στήριξη της ενεργειακής της μετάβασης μέσω καθαρών και αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών μηδενικών καθαρών εκπομπών.

ενέργειας, καθώς οι πλημμύρες, οι καύσωνες και η ξηρασία έχουν αντίκτυπο στην παραγωγή ενέργειας. Η Κύπρος είναι μία από τις έξι χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ όσον αφορά την ιδιωτική ασφαλιστική κάλυψη έναντι ζημιών λόγω κλιματικών κινδύνων. Μόνο το 5 % των οικονομικών ζημιών της Κύπρου μεταξύ 1980 και 2020 ήταν ασφαλισμένο. Η προσέγγιση της χώρας όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή είναι ως επί το πλείστον μη δεσμευτική επί του παρόντος. Θα είναι ζωτικής σημασίας να βελτιωθούν οι θεσμικές ρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή και της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας.

([10]) Κανονισμός (ΕΕ) 2024/795.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) της Κύπρου έχει ευρύ πεδίο εφαρμογής και διαθέτει σημαντικό προϋπολογισμό. Τα μέτρα του αντιμετωπίζουν σειρά διαρθρωτικών προκλήσεων, σε συνέργεια με άλλα ταμεία της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των ταμείων της πολιτικής συνοχής. Περιλαμβάνουν:

- **επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης και μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων** με την προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης μέσω της ανακαίνισης κτιρίων·

- **στήριξη της ψηφιακής μετάβασης** με επενδύσεις στην ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων και των επιχειρήσεων και στις ψηφιακές δεξιότητες, και με τη διασφάλιση της πρόσβασης για όλους·

- **βελτίωση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος** με την ψηφιοποίηση των φορολογικών υπηρεσιών και τον εκσυγχρονισμό των τελωνείων και του συστήματος ηλεκτρονικών πληρωμών·

- **επιτάχυνση της εξυγίανσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων** με τη βελτίωση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος για τη διαχείριση των δανείων και τη διευκόλυνση της ταχείας μεταβίβασης των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας από τους δανειστές στους αγοραστές·

- **βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος** με τη μείωση της γραφειοκρατίας, τον εξορθολογισμό των διαδικασιών έκδοσης αδειών, την προώθηση ενός ισχυρού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη δημιουργία κινήτρων για την έρευνα, την ανάπτυξη και την καινοτομία·

- **ανάπτυξη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού** με τη βελτίωση των υποδομών για τους μαθητές προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την προώθηση συμπεριληπτικών προγραμμάτων κατάρτισης και την εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας·

- **βελτίωση της κοινωνικής προστασίας και της συμπεριληπτικότητας** με την ενίσχυση της ποιότητας των συστημάτων υγειονομικής και μακροχρόνιας περίθαλψης και της πρόσβασης σε αυτά, τη σταδιακή ανάπτυξη υπηρεσιών σε επίπεδο οικογένειας και τοπικής κοινότητας με σκοπό τη μείωση της φτώχειας, και τη συμβολή στην ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων.

Η υλοποίηση του ΣΑΑ της Κύπρου αντιμετωπίζει αυξανόμενες προκλήσεις. Οι ανανεωμένες προσπάθειες έχουν καίρια σημασία για την επιτυχή εφαρμογή όλων των μέτρων έως τον Αύγουστο του 2026.

Εκτός από τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που προβλέπονται στο ΣΑΑ και στα προγράμματα της πολιτικής συνοχής, η Κύπρος θα επωφεληθεί από τα εξής:

- **εφαρμογή υγιών δημοσιονομικών πολιτικών** για την ενίσχυση της δημοσιονομικής ανθεκτικότητάς της και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με το μελλοντικό κόστος της γήρανσης του πληθυσμού·

- **βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος** με τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση από κεφαλαιαγορές, τη βελτίωση της διακυβέρνησης των κρατικών

επιχειρήσεων και την ενίσχυση της καινοτομίας·

- **διατήρηση λειτουργικού και αποτελεσματικού πλαισίου κατασχέσεων** για τη μείωση του αποθέματος μη εξυπηρετούμενων δανείων στην οικονομία·

- **βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων και των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, και προσαρμογή των προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων στις ανάγκες της αγοράς εργασίας** με σκοπό τον μετριασμό της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων, την τόνωση της προσφοράς εργασίας, την προώθηση των επιχειρηματικών επενδύσεων και της κοινωνικής οικονομίας και την επιτάχυνση της διττής μετάβασης·

- **επιτάχυνση της πράσινης μετάβασης με την περαιτέρω προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας**, την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, την αντιμετώπιση της ενεργειακής φτώχειας και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Διατομεακοί δείκτες 26

A1. Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης 26

A2. Πρόοδος στην εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων 29

A3. Εφαρμογή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας 33

A4. Άλλα μέσα της ΕΕ για την ανάκαμψη και την ανάπτυξη 36

A5 Ανθεκτικότητα 40

Περιβαλλοντική βιωσιμότητα 42

A6. Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία 42

A7. Ενεργειακή μετάβαση και ανταγωνιστικότητα 48

A8. Δίκαιη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα 54

Παραγωγικότητα 57

A9. Παραγωγικότητα, αποδοτικότητα και κυκλικότητα των πόρων 57

A10. Ψηφιακός μετασχηματισμός 60

A11. Καινοτομία 63

A12. Βιομηχανία και ενιαία αγορά 66

A13. Δημόσια διοίκηση 70

Δικαιοσύνη 73

A14. Προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων 73

A15. Εκπαίδευση και κατάρτιση 76

A16. Υγεία και συστήματα υγείας 79

A17. Οικονομικές και κοινωνικές επιδόσεις σε περιφερειακό επίπεδο 82

Μακροοικονομική σταθερότητα 85

A18. Βασικές εξελίξεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα 85

A19. Φορολογία 88

A20. Πίνακας με οικονομικούς και χρηματοοικονομικούς δείκτες 91

A21. Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους 92

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας A2.1: Συνοπτικός πίνακας των ειδικών ανά χώρα συστάσεων για την περίοδο 2019-2023 32

Πίνακας Α3.1: Βασικά στοιχεία του ΣΑΑ της Κύπρου 35
Πίνακας Α3.2: Μέτρα στο ΣΑΑ της Κύπρου 37
Πίνακας Α4.1: Στήριξη από μέσα της ΕΕ στην Κύπρο 41
Πίνακας Α4.2: Δάνεια ΕΕ/ζώνης του ευρώ στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδοτικής συνδρομής για την περίοδο 2010-2018 41
Πίνακας Α5.1: Δείκτες ανθεκτικότητας στις διάφορες διαστάσεις για την Κύπρο και την ΕΕ-27 42
Πίνακας Α6.1: Δείκτες παρακολούθησης της προόδου όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία από μακροοικονομική άποψη 48
Πίνακας Α7.1: Βασικοί ενεργειακοί δείκτες 55
Πίνακας Α8.1: Βασικοί δείκτες για μια δίκαιη μετάβαση στην Κύπρο 57
Πίνακας Α9.1: Δείκτες κυκλικότητας 60
Πίνακας Α10.1: Βασικοί στόχοι για την ψηφιακή δεκαετία που παρακολουθούνται με δείκτες του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας 64
Πίνακας Α11.1: Βασικοί δείκτες καινοτομίας 67
Πίνακας Α12.1: Βιομηχανία και ενιαία αγορά 71
Πίνακας Α13.1: Δείκτες για τη δημόσια διοίκηση 74
Πίνακας Α14.1: Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων της Κύπρου 75
Πίνακας Α14.2 : Κατάσταση της Κύπρου όσον αφορά τους στόχους για την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας έως το 2030 77
Πίνακας Α15.1: Στόχοι σε επίπεδο ΕΕ και άλλοι δείκτες πλαισίου βάσει του στρατηγικού πλαισίου για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης 79
Πίνακας Α16.1: Βασικοί δείκτες υγείας 82
Πίνακας Α17.1: Κύριοι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες ανά βαθμό αστικοποίησης, Κύπρος, 2022 (%) 85
Πίνακας Α18.1: Δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας 88
Πίνακας Α19.1: Φορολογικοί δείκτες (θα επικαιροποιηθούν μόλις καταστούν διαθέσιμα νέα στοιχεία) 90
Πίνακας Α20.1: Βασικοί οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί δείκτες 93
Πίνακας Α21.2: Χάρτης θερμότητας των κινδύνων δημοσιονομικής βιωσιμότητας – Κύπρος 97
Πίνακας Α21.1: Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους – Κύπρος 97

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

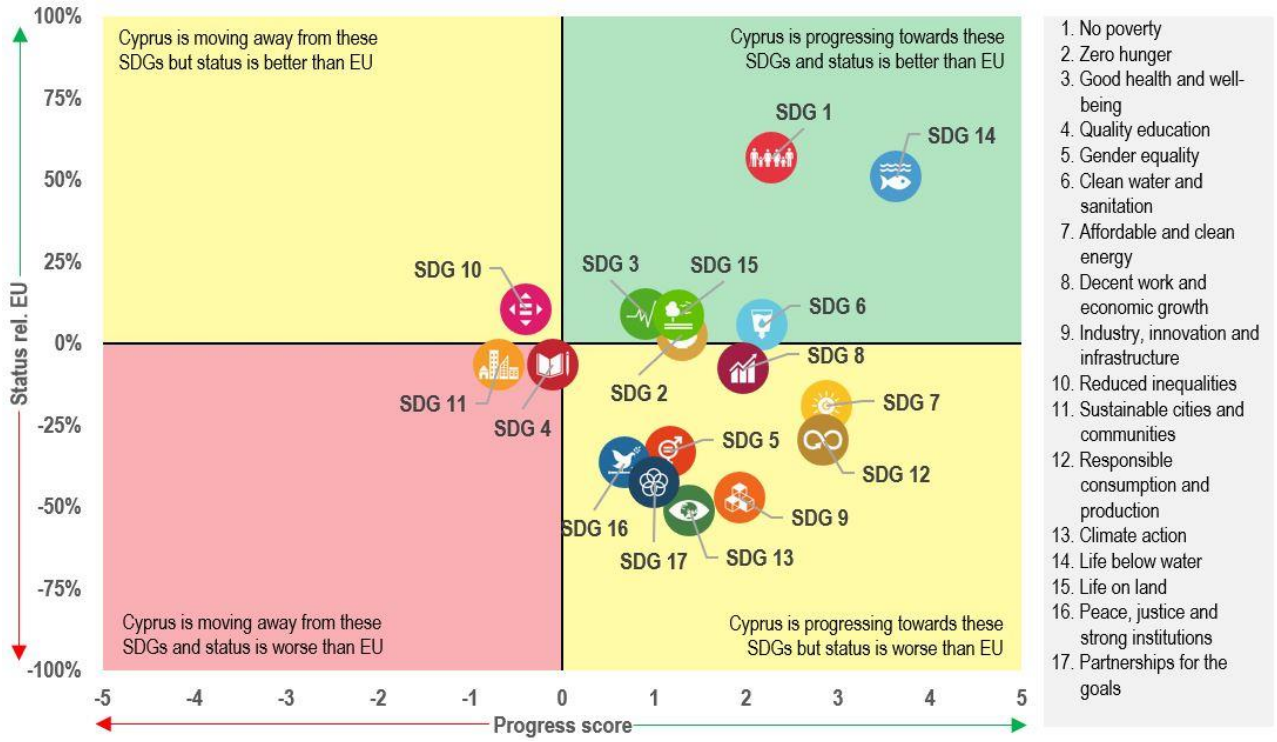
Διάγραμμα Α1.1: Πρόοδος ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ στην Κύπρο 28
Διάγραμμα Α2.1: Πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019-2023 (Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2024) 31
Διάγραμμα Α3.1: Σύνολο επιχορηγήσεων που έχουν εκταμιευθεί στο πλαίσιο του ΜΑΑ 36
Διάγραμμα Α3.2: Σύνολο δανείων που έχουν εκταμιευθεί στο πλαίσιο του ΜΑΑ 36
Διάγραμμα Α4.1: Κατανομή της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής μεταξύ των στόχων πολιτικής στην Κύπρο 39
Διάγραμμα Α4.2: Κατανομή της χρηματοδότησης από τον ΜΑΑ ανά πυλώνα στην Κύπρο 40
Διάγραμμα Α6.1: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών σε εκατομμύρια τόνους ισοδυνάμου CO2, 2005-2022 44
Διάγραμμα Α6.2: Μεταβολές στην πυκνότητα του ζωικού κεφαλαίου και τη βιολογική γεωργία 47
Διάγραμμα Α6.3: Επενδυτικό κενό στον τομέα του περιβάλλοντος, ετήσιος μέσος όρος 47
Διάγραμμα Α7.1: Τιμές λιανικής της ενέργειας στην Κύπρο για τα νοικοκυριά και τη βιομηχανία / τις υπηρεσίες 50
Διάγραμμα Α7.2: Τάσεις των τιμών ηλεκτρικής ενέργειας για τους μη οικιακούς καταναλωτές (ΕΕ και αλλοδαποί εταίροι) 51
Διάγραμμα Α7.3: Εγκατεστημένη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην Κύπρο (αριστερά) και μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (δεξιά) 52
Διάγραμμα Α8.1: Προκλήσεις της δίκαιης μετάβασης στην Κύπρο 57
Διάγραμμα Α8.2: Ποσοστό κενών θέσεων εργασίας στους μετασχηματιζόμενους τομείς και σε ορυχεία και λατομεία 58
Διάγραμμα Α9.1: Εκπομπές εντός του ΣΕΔΕ ανά τομέα από το 2013 59
Διάγραμμα Α9.2: Επεξεργασία αστικών αποβλήτων 60
Διάγραμμα Α11.1: Δαπάνες για την έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α) (ως ποσοστό του ΑΕΠ) 65
Διάγραμμα Α12.1: Παραγωγικότητα της εργασίας (ΑΕΠ ανά εργαζόμενο) [% της ΕΕ-27] 68
Διάγραμμα Α12.2: Παραγωγικότητα της εργασίας (ΑΕΠ ανά δεδουλευμένη ώρα) ανά τομέα [2015 = 100] 68
Διάγραμμα Α13.1: Αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης 72
Διάγραμμα Α13.2: α) χρήση ιστοτόπων ή εφαρμογών δημόσιων αρχών (αριστερή πλευρά)· β) ωριμότητα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (κέντρο)· γ) ποσοστό ατόμων με βασικό ή ανώτερο του βασικού γενικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων (δεξιά πλευρά) 74
_Διάγραμμα Α15.1: Ποσοστά χαμηλών επιδόσεων ανά τομέα, PISA 2012, 2018 και 2022 78
Διάγραμμα Α16.1: Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, σε έτη 81
Διάγραμμα Α16.2: Προβλεπόμενη αύξηση των δημόσιων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη κατά την περίοδο 2024-2070 82
Διάγραμμα Α18.1: Δανειοδότηση για αγορά κατοικίας και μεταβολές των τιμών των κατοικιών 88

Διάγραμμα Α19.1: Φορολογική επιβάρυνση για το πρώτο και δεύτερο εργαζόμενο μέλος οικογένειας ως ποσοστό του συνολικού κόστους εργασίας, 2023 91
Διάγραμμα Α19.2: Συνολικά εξερχόμενα μερίσματα ανά κράτος μέλος ως % του ΑΕΠ, 2022 92

Στο παρόν παράρτημα αξιολογείται η πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) σε σχέση με τις τέσσερις διαστάσεις της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας. Οι 17 ΣΒΑ και οι σχετικοί δείκτες τους παρέχουν ένα πλαίσιο πολιτικής με βάση την Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Στόχος είναι να εξαλειφθούν όλες οι μορφές φτώχειας, να καταπολεμηθούν οι ανισότητες και να αντιμετωπιστεί η κλιματική αλλαγή και η περιβαλλοντική κρίση και, παράλληλα, να διασφαλιστεί ότι κανείς δεν μένει στο περιθώριο. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν δεσμευτεί να τηρήσουν αυτή την ιστορική παγκόσμια συμφωνία-πλαίσιο και να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη μεγιστοποίηση της προόδου όσον αφορά τους ΣΒΑ. Το διάγραμμα που ακολουθεί βασίζεται στο σύνολο δεικτών της ΕΕ για τους ΣΒΑ που αναπτύχθηκε με σκοπό την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τους ΣΒΑ στο πλαίσιο της ΕΕ.

Η Κύπρος σημειώνει βελτίωση όσον αφορά τους περισσότερους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με την *περιβαλλοντική βιωσιμότητα και υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ για τους ΣΒΑ 14 και 15* *(Ζωή στο νερό και Ζωή στη στεριά) και για τους ΣΒΑ 2 και 6 (Μηδενική πείνα, Καθαρό νερό και αποχέτευση)*, και ελαφρώς απομακρύνεται από τον στόχο για τον ΣΒΑ 11 (Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες)**. Ωστόσο, πρέπει να συμβαδίσει με τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τους ΣΒΑ 7 (Οικονομικά προσιτή και καθαρή ενέργεια), ΣΒΑ 12 (Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή) και ΣΒΑ 13 (Δράση για το κλίμα).** Η κατά κεφαλήν κατανάλωση ενέργειας στην Κύπρο είναι χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ και η χώρα έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά τους δείκτες κατανάλωσης ενέργειας. Οι εν λόγω δείκτες περιλαμβάνουν το μερίδιο της ανανεώσιμης ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση

Διάγραμμα A1.1: **Πρόοδος ως προς την επίτευξη των ΣΒΑ στην Κύπρο**

Για αναλυτικά σύνολα δεδομένων σχετικά με τους διάφορους ΣΒΑ, βλ. την ετήσια έκθεση της Eurostat με τίτλο «Sustainable development in the European Union» (Βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση)· για λεπτομέρειες σχετικά με τα εκτενή στοιχεία ανά χώρα που αφορούν τη βραχυπρόθεσμη πρόοδο των κρατών μελών: Key findings — Sustainable development indicators (Βασικά πορίσματα — Δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης) — Eurostat (europa.eu). Η άριστη κατάσταση δεν σημαίνει ότι μια χώρα πλησιάζει στην επίτευξη συγκεκριμένου ΣΒΑ, αλλά υποδηλώνει ότι επιτυγχάνει καλύτερα αποτελέσματα σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Η βαθμολογία προόδου αποτελεί απόλυτο μέσο μέτρησης με βάση τις τάσεις των δεικτών την τελευταία πενταετία. Ο υπολογισμός δεν λαμβάνει υπόψη τιμές-στόχους, δεδομένου ότι οι περισσότεροι στόχοι πολιτικής της ΕΕ ισχύουν μόνο για το συνολικό επίπεδο της ΕΕ. Ανάλογα με τα διαθέσιμα δεδομένα για κάθε στόχο, δεν παρουσιάζονται και οι 17 ΣΒΑ για κάθε χώρα.

Πηγή: Eurostat, τελευταία επικαιροποίηση στις 25 Απριλίου 2024. Τα στοιχεία αφορούν κυρίως τις περιόδους 2017-2022 ή 2018-2023. Τα στοιχεία σχετικά με τους ΣΒΑ μπορεί να διαφέρουν μεταξύ της έκθεσης και των παραρτημάτων της λόγω διαφορετικών καταληκτικών ημερομηνιών.

ενέργειας (ΣΒΑ 7 και 13), από 10,5 % το 2017 σε 19,4 % το 2022. Ωστόσο, η Κύπρος υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ (23,0 %) όσον αφορά την οικονομικά προσιτή ενέργεια (ΣΒΑ 7), καθώς το ποσοστό του κυπριακού πληθυσμού που αδυνατούσε να θερμάνει επαρκώς την κατοικία του ήταν πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2022, στο 19,2 % (ΕΕ 9,3 %), ακόμη κι αν το ποσοστό αυτό έχει μειωθεί από το 2017 (22,9 %). Μολονότι η συγκέντρωση νιτρικών αλάτων στα υπόγεια ύδατα μειώθηκε σημαντικά (7,8 mg/l έναντι 20,5 mg/l στην ΕΕ το 2021), οι εκπομπές αμμωνίας από τον τομέα της γεωργίας είναι υψηλές (46,6 Kg/ha έναντι 18,8 Kg/ha στην ΕΕ). Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το χαμηλό ποσοστό ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων (14,8 % έναντι 48,6 % στην ΕΕ το 2022· ΣΒΑ 11) και το υψηλό αποτύπωμα υλικού (24,0 τόνοι ανά κάτοικο, έναντι 14,9 τόνων για την ΕΕ το 2022· ΣΒΑ 12), θέτουν σημαντικές προκλήσεις για το περιβάλλον. Οι μέσες εκπομπές CO_2 ανά km από τα καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα (ΣΒΑ 13) ανήλθαν σε 136,8 g CO_2 ανά km, πολύ υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ (109,8). Τα μέτρα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) (άξονας πολιτικής 2), όπως οι ανακαινίσεις ενεργειακής απόδοσης δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων και οι επενδύσεις στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στις βιώσιμες μεταφορές, θα συμβάλουν στην επίτευξη περαιτέρω προόδου όσον αφορά τους εν λόγω ΣΒΑ. Το ποσοστό παράκτιων περιοχών κολύμβησης με εξαιρετική ποιότητα υδάτων ανέρχεται σε 99,2 % (έναντι του 88,9 % στην ΕΕ), ενώ το ποσοστό των χερσαίων προστατευόμενων περιοχών ανέρχεται σε 37,7 % (έναντι του 26,0 % στην ΕΕ).

Μολονότι η Κύπρος βελτιώνεται όσον αφορά διάφορους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με τη *δικαιοσύνη*, εξακολουθεί να χρειάζεται να καλύψει τη διαφορά σε σχέση με τους ΣΒΑ 4, 5, 7, 8 ([11]). Η Κύπρος υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ στους περισσότερους δείκτες που σχετίζονται με τη φτώχεια, την υγεία και την ισότητα (ΣΒΑ 1, 3, 10). Ειδικότερα, απομακρύνεται από τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τους δείκτες που σχετίζονται με τη μετανάστευση, τη βασική εκπαίδευση και την ισότητα των φύλων. Οι αιτήσεις ασύλου που υποβλήθηκαν για πρώτη φορά ανά ένα εκατομμύριο κατοίκων αυξήθηκαν κατά 50 % σε διάστημα πενταετίας και εξαπλασιάστηκαν σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Το χάσμα μεταξύ πολιτών της ΕΕ και πολιτών τρίτων χωρών για τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση ανήλθε σε 21,3 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 17,1 εκατοστιαίων μονάδων κατά μέσο όρο στην ΕΕ το 2023, ενώ το αντίστοιχο χάσμα για τους νέους που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης ήταν 11,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2022 (μέσος όρος στην ΕΕ: 11,1 εκατοστιαίες μονάδες). Επιπλέον, όσον αφορά τον ΣΒΑ 4 (Ποιοτική εκπαίδευση), οι εξαιρετικά χαμηλές επιδόσεις των μαθητών ηλικίας 15 ετών σε βασικές δεξιότητες (53,2 % των μαθητών είχαν χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά έναντι 29,5 % στην ΕΕ) (βλ. παράρτημα 15) θέτουν προκλήσεις για τις ευκαιρίες στους νέους. Αυτό αντικατοπτρίζεται επίσης στον υψηλότερο αριθμό νέων ηλικίας 15-29 ετών που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (10,5 % έναντι 9,5 % στην ΕΕ το 2023). Όσον αφορά την ισότητα των φύλων, ενώ το χάσμα μεταξύ των φύλων μειώθηκε κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (9,0 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 10,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ το 2023), το ποσοστό των ανώτερων διοικητικών θέσεων που κατείχαν οι γυναίκες ήταν πολύ χαμηλότερο από ό,τι στην ΕΕ (8,2 % έναντι 33,8 % στην ΕΕ το 2023). Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στο πλαίσιο του άξονα πολιτικής 5 του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, στην προσέγγιση των νέων που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης και στη βελτίωση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, καθώς και στις ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας. Αυτό θα προσφέρει ίσες ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά και θα διευκολύνει τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Η Κύπρος παρουσιάζει βελτίωση όσον αφορά την *παραγωγικότητα* (ΣΒΑ 8, 9), αλλά εξακολουθεί να πρέπει να καλύψει τη διαφορά σε σύγκριση με την ΕΕ. Όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες, η Κύπρος παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, καθώς το 49,5 % των ενηλίκων ηλικίας 16-74 ετών διαθέτουν βασικές ψηφιακές δεξιότητες (ΕΕ: 55,6 %). Η χώρα σημειώνει πρόοδο όσον αφορά τον ΣΒΑ 8 (Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη). Ωστόσο, εξακολουθεί να χρειάζεται να καλύψει τη διαφορά όσον αφορά τις επενδύσεις, καθώς το μερίδιό τους στο ΑΕΠ, ύψους 20,4 % το 2022, υπολειπόταν του μέσου όρου της ΕΕ (22,7 %) το 2023. Όσον αφορά τον ΣΒΑ 9 (Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές), η χώρα

([11]) Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. παράρτημα 12 — «Προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής βάσει του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων».

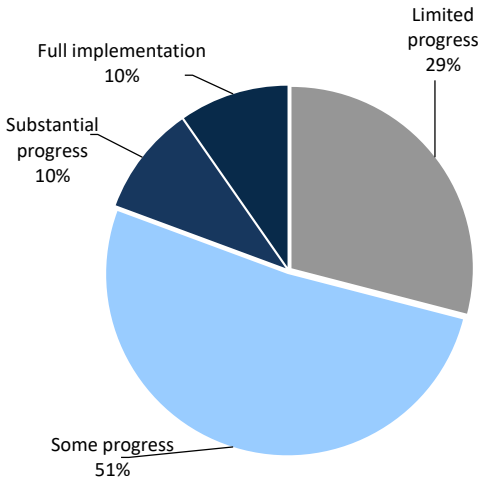
πρέπει να καλύψει τη διαφορά στις δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης, οι οποίες παραμένουν σε χαμηλό επίπεδο (0,77 % του ΑΕΠ το 2022) — ένα από τα χαμηλότερα στην ΕΕ (όπου ο μέσος όρος είναι 2,24 %). Το ποσοστό των νοικοκυριών με διαδικτυακή σύνδεση υψηλής ταχύτητας στην Κύπρο ανήλθε σε 60,0 % το 2022, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (73,4 %). Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας έχει ως στόχο την αντιμετώπιση εμποδίων, ιδιαίτερα όσον αφορά την ψηφιοποίηση και τη διαφοροποίηση της οικονομίας, και επενδύει στην έρευνα και στην καινοτομία ώστε να διευκολυνθεί η περαιτέρω πρόοδος στους εν λόγω ΣΒΑ.

Η Κύπρος παρουσιάζει βελτίωση σε όλους τους δείκτες ΣΒΑ που σχετίζονται με τη *μακροοικονομική σταθερότητα* (ΣΒΑ 8, 16, 17), αλλά εξακολουθεί να χρειάζεται να καλύψει τη διαφορά σε σύγκριση με την ΕΕ. Το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (27 720 EUR έναντι 28 940 EUR κατά μέσο όρο στην ΕΕ το 2023). Η Κύπρος παρουσιάζει βελτίωση όσον αφορά τον ΣΒΑ 16 (Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί), καθώς το ποσοστό των ατόμων που κατήγγειλε εγκλήματα, βία ή βανδαλισμούς είναι χαμηλότερο το 2020 (10,4 % σε σύγκριση με το 12 % το 2015 και τον μέσο όρο της ΕΕ που ανήλθε σε 10,7 % το 2020). Επιπλέον, ο αριθμός των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων είναι χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (1,8 ανά 100 000, έναντι 2,3 ανά 100 000 στην ΕΕ). Επίσης, οι δημόσιες δαπάνες για τα δικαστήρια υπολείπονται κατά πολύ του μέσου όρου στην ΕΕ (43,1 EUR κατά κεφαλήν, έναντι 113,8 EUR στην ΕΕ το 2022). Παρά το γεγονός ότι η εκλαμβανόμενη ανεξαρτησία του δικαστικού συστήματος (πολύ καλή και αρκετά καλή) έχει αυξηθεί σε επίπεδο υψηλότερο από εκείνο της ΕΕ (54 % του πληθυσμού, έναντι 53 % στην ΕΕ το 2023), ο δείκτης αντίληψης της διαφθοράς παρουσιάζει χειρότερες επιδόσεις στην Κύπρο (53 το 2023, έναντι 64 στην ΕΕ, με 0 το υψηλότερο επίπεδο διαφθοράς και 100 το επίπεδο σχεδόν εξάλειψης). Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στο πλαίσιο της συνιστώσας 3.4 (Εκσυγχρονισμός των δημόσιων και τοπικών αρχών, βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος και καταπολέμηση της διαφθοράς) για την αντιμετώπιση μακροχρόνιων προκλήσεων στους τομείς της δικαιοσύνης και της καταπολέμησης της διαφθοράς.

Δεδομένου ότι οι ΣΒΑ αποτελούν ένα γενικό πλαίσιο, τυχόν σύνδεσμοι με τους σχετικούς ΣΒΑ είτε επεξηγούνται είτε απεικονίζονται με εικονίδια στα άλλα παραρτήματα.

Η Επιτροπή αξιολόγησε τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις της περιόδου 2019-2023 ([12]) **που διατυπώθηκαν για την Κύπρο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου**. Οι συστάσεις αυτές αφορούν ευρύ φάσμα τομέων πολιτικής που σχετίζονται με τους 14 από τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (βλ. παραρτήματα 1 και 3). Στην αξιολόγηση εξετάζονται τα μέτρα πολιτικής που έχει λάβει η Κύπρος μέχρι σήμερα ([13]), καθώς και οι δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) ([14]). Σ' αυτό το στάδιο της υλοποίησης του ΣΑΑ, στο 71 % των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που επικεντρώνονται σε διαρθρωτικά ζητήματα για την περίοδο 2019-2023 καταγράφηκε τουλάχιστον «κάποια πρόοδος», ενώ στο 29 % καταγράφηκε «περιορισμένη πρόοδος» (βλ. διάγραμμα A2.1). Καθώς συνεχίζεται η υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, εντός των επόμενων ετών αναμένεται σημαντική πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή των διαρθρωτικών ειδικών ανά χώρα συστάσεων.

Διάγραμμα A2.1: **Πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019-2023 (Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2024)**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

([12]) Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2023: EUR-Lex - 32023H0901(13) - EL - EUR-Lex (europa.eu).

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2022: EUR-Lex - 32022H0901(07) - EL - EUR-Lex (europa.eu).

Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2021: EUR-Lex - C:2021:304:TOC - EN - EUR-Lex (europa.eu)
Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2020: EUR-Lex - C:2020:282:TOC - EN - EUR-Lex (europa.eu)
Ειδικές ανά χώρα συστάσεις 2019: EUR-Lex - 32019H0905(13) - EL - EUR-Lex (europa.eu).

([13]) Συμπερίληψη των μέτρων πολιτικής που αναφέρονται στο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και στις εκθέσεις του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) (υποβολή έκθεσης δύο φορές ετησίως σχετικά με την πρόοδο όσον αφορά την υλοποίηση των οροσήμων και των στόχων και κατόπιν της αξιολόγησης των αιτήσεων πληρωμής).

([14]) Τα κράτη μέλη κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά στα οικεία ΣΑΑ το σύνολο ή σημαντικό υποσύνολο των σχετικών ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδίδονται από το Συμβούλιο. Η αξιολόγηση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων που παρουσιάζεται εδώ εξετάζει τον βαθμό εφαρμογής των μέτρων που περιλαμβάνονται στο ΣΑΑ και εκείνων που είχαν εφαρμοστεί εκτός του ΣΑΑ κατά τον χρόνο της αξιολόγησης. Στα μέτρα που προβλέπονται στο παράρτημα της εκδοθείσας εκτελεστικής απόφασης του Συμβουλίου για την έγκριση της αξιολόγησης του ΣΑΑ και τα οποία δεν έχουν ακόμη εγκριθεί ούτε εφαρμοστεί αλλά θεωρείται ότι έχουν εξαγγελθεί με αξιόπιστο τρόπο, σύμφωνα με τη μεθοδολογία αξιολόγησης των ειδικών ανά χώρα συστάσεων, αποδίδεται ο χαρακτηρισμός «περιορισμένη πρόοδος». Μόλις εφαρμοστούν, τα μέτρα αυτά μπορούν να οδηγήσουν στον χαρακτηρισμό «μερική/σημαντική πρόοδος» ή «πλήρης εφαρμογή», ανάλογα με τη συνάφειά τους.

Πίνακας A2.1: **Συνοπτικός πίνακας των ειδικών ανά χώρα συστάσεων για την περίοδο 2019-2023**

Cyprus	Assessment in May 2024*	RRP coverage of CSRs until 2026**	Relevant SDGs
2019 CSR 1	**Limited progress**		
Adopt key legislative reforms to improve efficiency in the public sector, in particular as regards the functioning of the public administration	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 16
and the governance of State-owned entities	Limited progress		SDG 9
and local governments.	Substantial progress	Relevant RRP measures planned as of 2024 and 2025.	SDG 16
Address features of the tax system that may facilitate aggressive tax planning by individuals and multinationals, in particular by means of outbound payments by multinationals.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 8, 16
2019 CSR 2	**Some progress**		
Facilitate the reduction of non-performing loans including by setting up an effective governance structure for the State-owned asset management company,	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 8
taking steps to improve payment discipline	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 8
and strengthening the supervision of credit-acquiring companies.	Full implementation	Relevant RRP measures being implement as of 2021	SDG 8
Strengthen supervision capacities in the non-bank financial sector, including by fully integrating the insurance and pension-fund supervisors.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022 and 2023.	SDG 8
2019 CSR 3	**Some progress**		
Complete reforms aimed at increasing the effectiveness of the public employment services and reinforce outreach and activation support for young people	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 8
Deliver on the reform of the education and training system, including teacher evaluation, and increase employers' engagement and learners' participation in vocational education and training,	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 4
and affordable childhood education and care.	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022 and 2024.	SDG 4, 5
Take measures to ensure that the National Health System becomes operational in 2020, as planned, while preserving its long-term sustainability.	Substantial progress	Relevant RRP measures planned as of 2022, 2023 and 2024.	SDG 3
2019 CSR 4	**Limited progress**		
Focus investment-related economic policy on sustainable transport,	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2023 and 2024.	SDG 10, 11
environment, in particular waste and water management,	Limited progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 6, 10, 11, 12, 15
energy efficiency and renewable energy,	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 7, 9, 10, 11, 13
digitalisation, including digital skills,	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 4, 9, 10, 11
and research and innovation, taking into account territorial disparities within Cyprus.	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 9, 10, 11
Adopt legislation to simplify the procedures for strategic investors to obtain necessary permits and licences.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022, 2023 and 2024.	SDG 8, 9
Improve access to finance for SMEs,	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 8, 9
and resume the implementation of privatisation projects.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2024.	SDG 9
2019 CSR 5	**Some progress**		
Step up efforts to improve the efficiency of the judicial system, including the functioning of administrative justice and revising civil procedures, increasing the specialisation of courts and setting up an operational e-justice system.Take measures to strengthen the legal enforcement of claims	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 9, 16
and ensure reliable and swift systems for the issuance and transfer of title deeds and immovable property rights.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 8, 9
Accelerate anti-corruption reforms, safeguard the independence of the prosecution and strengthen the capacity of law enforcement.	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 16
2020 CSR 1	**Some progress**		
In line with the general escape clause, take all necessary measures to effectively address the pandemic, sustain the economy and support the ensuing recovery. When economic conditions allow, pursue fiscal policies aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring debt sustainability, while enhancing investment.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
Strengthen the resilience and capacity of the health system to ensure quality and affordable services, including by improving health workers' working conditions.	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022, 2023 and 2024.	SDG 3

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα)

Πίνακας (συνέχεια)

2020 CSR 2	**Some progress**		
Provide adequate income replacement and access to social protection for all.	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2023.	SDG 1, 2, 8, 10
Strengthen public employment services,	Some progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 8
promote flexible working arrangements and	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2023.	SDG 8
improve labour market relevance of education and training.	Limited progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 4
2020 CSR 3	**Some progress**		
Secure adequate access to finance and liquidity, especially for small and medium-sized enterprises.	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 8, 9
Front-load mature public investment projects	Limited progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 8, 16
and promote private investment to foster the economic recovery.	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 8, 9
Focus investment on the green and digital transition, in particular on clean and efficient production and use of energy,	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 7, 9, 13
waste and water management,	Limited progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 6, 12, 15
sustainable transport,	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2023 and 2024.	SDG 11
digitalisation,	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 9
research and innovation.	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2021.	SDG 9
2020 CSR 4	**Limited progress**		
Step up action to address features of the tax system that facilitate aggressive tax planning by individuals and multinationals.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2022.	SDG 8, 16
Improve the efficiency and digitalisation of the judicial system	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 9, 16
and the public sector.	Some progress	Relevant RRP being implemented as of 2022.	SDG 9, 16
2021 CSR 1	**Not relevant anymore**		
In 2022, maintain a supportive fiscal stance, including the impulse provided by the Recovery and Resilience Facility, and preserve nationally financed investment.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
When economic conditions allow, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring fiscal sustainability in the medium term.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
At the same time, enhance investment to boost growth potential. Pay particular attention to the composition of public finances, on both the revenue and expenditure sides of the national budget, and to the quality of budgetary measures in order to ensure a sustainable and inclusive recovery. Prioritise sustainable and growth-enhancing investment, in particular investment supporting the green and digital transition.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
Give priority to fiscal structural reforms that will help provide financing for public policy priorities and contribute to the long-term sustainability of public finances, including, where relevant, by strengthening the coverage, adequacy and sustainability of health and social protection systems for all.	Not relevant anymore	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 1	**Full implementation**		
In 2023, ensure that the growth of nationally financed primary current expenditure is in line with an overall neutral policy stance, taking into account continued temporary and targeted support to households and firms most vulnerable to energy price hikes and to people fleeing Ukraine. Stand ready to adjust current spending to the evolving situation.	Full implementation	Not applicable	SDG 8, 16
Expand public investment for the green and digital transitions, and for energy security taking into account the REPowerEU initiative, including by making use of the Recovery and Resilience Facility and other Union funds.	Full implementation	Not applicable	SDG 8, 16
For the period beyond 2023, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions.	Full implementation	Not applicable	SDG 8, 16
2022 CSR 2			
Proceed with the implementation of its recovery and resilience plan, in line with the milestones and targets included in the Council Implementing Decision of 28 July 2021.	RRP implementation is monitored by assessing RRP payment requests and analysing reports published twice a year on the achievement of the milestones and targets. These are to be reflected in the country reports.		
Swiftly finalise the negotiations with the Commission of the 2021-2027 cohesion policy programming documents with a view to starting their implementation.	Progress on the cohesion policy programming documents is monitored under the EU cohesion policy.		
2022 CSR 3	**Limited progress**		
Take measures to improve the governance of State-owned entities in line with international standards.	Limited progress		SDG 8, 9

(Συνεχίζεται στην επόμενη σελίδα)

Πίνακας (συνέχεια)

2022 CSR 4	**Some progress**		
Reduce overall reliance on fossil fuels and further diversify energy supply.	Limited progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 7, 9, 13
Accelerate the deployment of renewables, in particular by further streamlining permitting procedures	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 7, 8, 9, 13
and expanding photovoltaics.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 7, 9, 13
Develop energy interconnections with neighbouring countries,	Limited progress	Relevant RRP measures being planned as of 2023.	SDG 7, 9, 13
while extending and accelerating energy efficiency measures,	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 7
including in the transport sector.	Limted progress	Relevant RRP measures being planned as of 2023.	SDG 11
2023 CSR 1	**Substantial progress**		
Wind down the emergency energy support measures in force, as soon as possible in 2023 and 2024. Should renewed energy price increases necessitate new or continued support measures, ensure that these are targeted at protecting vulnerable households and firms, fiscally affordable, and preserve incentives for energy savings.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 8, 16
While maintaining a sound fiscal position in 2024,	Full implementation	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 8, 16
preserve nationally financed public investment and ensure the effective absorption of RRF grants and other EU funds, in particular to foster the green and digital transitions.	Some progress	Relevant RRP measure being implemented as of 2023	SDG 8, 16
Facilitate the reduction of private debt, including by implementing an effective foreclosure framework.	Substantial progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 8, 16
For the period beyond 2024, continue to pursue investment and reforms conducive to higher sustainable growth and preserve a prudent medium-term fiscal position.	Full implementation	Relevant RRP measures being planned as of 2025.	SDG 8, 16
2023 CSR 2			
Accelerate the implementation of its recovery and resilience plan, also by ensuring an adequate administrative capacity, and swiftly finalise the REPowerEU chapter with a view to rapidly starting its implementation. Proceed with the speedy implementation of cohesion policy programmes, in close complementarity and synergy with the recovery and resilience plan.	*RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress with the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.*		
2023 CSR 3	**Limited progress**		
Take measures to improve the governance of the state-owned entities in line with international standards.	Limited progress		SDG 8, 9
2023 CSR 4	**Some progress**		
Reduce reliance on fossil fuels and diversify the energy supply.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 7, 9, 13
To better exploit all untapped potential for renewable energy generation, accelerate renewables deployment by using suitable economic instruments and making further investments to upgrade and modernise the electricity grid, including energy storage facilities.	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2023.	SDG 7, 8, 9, 13
Speed up the development of electricity interconnections.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2025.	SDG 7, 9, 13
Extend and accelerate energy efficiency measures,	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2022.	SDG 7, 9, 13
also to address energy poverty,	Some progress	Relevant RRP measures being implemented as of 2021.	SDG 7
as well as the shift towards sustainable transport.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2023.	SDG 11
Step up policy efforts aimed at the provision and acquisition of the skills needed for the green transition.	Limited progress	Relevant RRP measures planned as of 2024.	SDG 7

Σημείωση:

* Βλ. υποσημείωση ([14]).

** Τα μέτρα του ΣΑΑ που περιλαμβάνονται στον παρόντα πίνακα συμβάλλουν στην εφαρμογή των ΣΑΧ. Ωστόσο, απαιτούνται πρόσθετα μέτρα εκτός του ΣΑΑ για την πλήρη εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων και την αντιμετώπιση των υποκείμενων προκλήσεων. Τα μέτρα που αναφέρονται με την επισήμανση «υπό εφαρμογή» είναι μόνο εκείνα που περιλαμβάνονται στις αιτήσεις πληρωμής στο πλαίσιο του ΜΑΑ που υποβλήθηκαν και αξιολογήθηκαν θετικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το παρόν παράρτημα παρέχει μια συνοπτική εικόνα της εφαρμογής του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) της Κύπρου, πέρα από το μέσον της διάρκειας ζωής του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ). Ο ΜΑΑ έχει αποδειχθεί καίριας σημασίας για την ανάκαμψη της ΕΕ από την πανδημία COVID-19, συμβάλλοντας στην επιτάχυνση της διττής πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, με παράλληλη προσαρμογή στις γεωπολιτικές και οικονομικές εξελίξεις και ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι μελλοντικών κλυδωνισμών. Ο ΜΑΑ συμβάλλει επίσης στην υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και στην εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων (βλέπε παράρτημα 2).

Το ΣΑΑ ανοίγει τον δρόμο για την εκταμίευση έως και 1 δισ. EUR σε επιχορηγήσεις και 0,2 δισ. EUR σε δάνεια στο πλαίσιο του ΜΑΑ κατά την περίοδο 2021-2026, ποσό που αντιστοιχεί στο 4,1 % του ΑΕΠ της Κύπρου ([15]). Έως τα μέσα Μαΐου του 2024, είχε εκταμιευθεί στην Κύπρο ποσό ύψους 262,7 εκατ. EUR στο πλαίσιο του ΜΑΑ, που περιλάμβανε 236,7 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις και 26 εκατ. EUR σε δάνεια.

Η Κύπρος εξακολουθεί να έχει στη διάθεσή της ποσό ύψους 957,3 εκατ. EUR σε επιχορηγήσεις και δάνεια από τον ΜΑΑ. Το ποσό αυτό θα εκταμιευθεί μετά την αξιολόγηση της μελλοντικής εκπλήρωσης των εναπομενόντων 268 οροσήμων και στόχων ([16]) που περιλαμβάνονται στην εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου ([17]), πριν από την προθεσμία του 2026 που έχει οριστεί για τον ΜΑΑ.

Η πρόοδος της Κύπρου όσον αφορά την εφαρμογή του σχεδίου της καταγράφεται στον πίνακα αποτελεσμάτων για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα ([18]). Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρέχει επισκόπηση της προόδου που έχει σημειωθεί όσον αφορά την εφαρμογή του ΜΑΑ συνολικά. Τα διαγράμματα Α3.1 και Α3.2 παρουσιάζουν την τρέχουσα κατάσταση, όπως αποτυπώνεται στον πίνακα αποτελεσμάτων.

Πίνακας Α3.1: **Βασικά στοιχεία του ΣΑΑ της Κύπρου**

Initial plan CID adoption date	28 July 2021
Scope	Revised plan with REPowerEU chapter
Last major revision	8 December 2023
Total allocation	EUR 1,020 million in grants and EUR 200 million in loans (4.1% of 2023 GDP)
Investments and reforms	75 investments and 61 reforms
Total number of milestones and targets	282
Fulfilled milestones and targets	14 (5% of total)

Πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων του ΜΑΑ.

Το ΣΑΑ της Κύπρου περιλαμβάνει κεφάλαιο για το REPowerEU με σκοπό τη σταδιακή κατάργηση της εξάρτησής της από τα ρωσικά ορυκτά καύσιμα, τη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της και την παραγωγή πιο καθαρής ενέργειας κατά τα επόμενα έτη. Για να ξεκινήσει η εκτέλεση του κεφαλαίου για το REPowerEU, εκταμιεύθηκε ποσό ύψους 20,9 εκατ. EUR ως προχρηματοδότηση στις 25 Ιανουαρίου 2024. Αυτό συνέβαλε στη δρομολόγηση σχετικών μεταρρυθμίσεων, όπως ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για τη σύνδεση σημείων επαναφόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων.

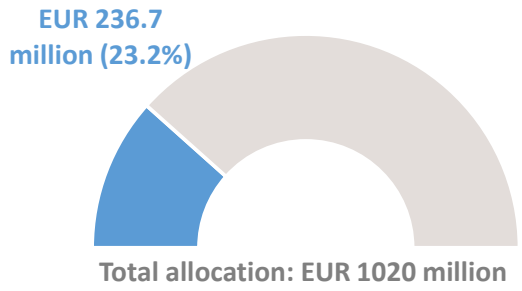
([15]) Οι πληροφορίες για το ΑΕΠ βασίζονται σε στοιχεία του 2023. Πηγή: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=el.

([16]) Ένα ορόσημο ή ένας στόχος εκπληρώνεται ικανοποιητικά μόλις ένα κράτος μέλος υποβάλει στην Επιτροπή στοιχεία που αποδεικνύουν ότι έχει επιτύχει το ορόσημο ή τον στόχο και η Επιτροπή αξιολογήσει θετικά την εκπλήρωση σε εκτελεστική απόφαση.

([17]) https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10686-2021-ADD-1/en/pdf

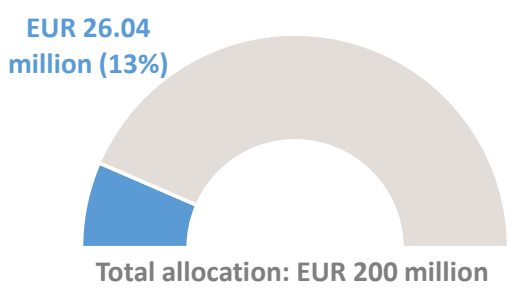
([18]) https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

Διάγραμμα Α3.1: **Σύνολο επιχορηγήσεων που έχουν εκταμιευθεί στο πλαίσιο του ΜΑΑ**

Σημείωση: Το διάγραμμα αυτό απεικονίζει το ποσό των επιχορηγήσεων, συμπεριλαμβανομένης της προχρηματοδότησης, που έχει εκταμιευθεί μέχρι στιγμής στο πλαίσιο του ΜΑΑ. Οι επιχορηγήσεις είναι μη επιστρεπτέες χρηματοδοτικές συνεισφορές. Το συνολικό ποσό των επιχορηγήσεων που χορηγούνται σε κάθε κράτος μέλος καθορίζεται από μια κλείδα κατανομής και το συνολικό εκτιμώμενο κόστος του αντίστοιχου ΣΑΑ.
Πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων του ΜΑΑ.

Διάγραμμα Α3.2: **Σύνολο δανείων που έχουν εκταμιευθεί στο πλαίσιο του ΜΑΑ**

Πηγή: Πίνακας αποτελεσμάτων του ΜΑΑ.

Το σχέδιο εστιάζει ιδιαίτερα στην πράσινη μετάβαση, διαθέτοντας το 45,1 % των διαθέσιμων κονδυλίων σε μέτρα για τη στήριξη των κλιματικών στόχων και το 24,6 % των συνολικών κονδυλίων του για τη στήριξη της ψηφιακής μετάβασης. Διατηρεί επίσης ισχυρή κοινωνική διάσταση με μέτρα κοινωνικής προστασίας, ιδίως σε σχέση με την υγειονομική περίθαλψη.

Με μία διεκπεραιωθείσα αίτηση πληρωμής, η εφαρμογή του ΣΑΑ της Κύπρου βρίσκεται σε εξέλιξη. Ωστόσο, η έγκαιρη ολοκλήρωση απαιτεί αυξημένες προσπάθειες. Η Επιτροπή αξιολόγησε θετικά την αίτηση πληρωμής της Κύπρου στις 25 Οκτωβρίου 2022, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εκταμίευση χρηματοδοτικής στήριξης ύψους 85 εκατ. EUR στις 2 Δεκεμβρίου 2022 ([19]). Τα σχετικά 14 ορόσημα και στόχοι κάλυπταν μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις όπως το εθνικό σχέδιο δράσης για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες, και άλλα στους τομείς της ενεργειακής απόδοσης, της κυκλικής οικονομίας, της καταπολέμησης της διαφθοράς, της διαφάνειας, του χρηματοπιστωτικού τομέα, της δημόσιας διοίκησης και των ψηφιακών δεξιοτήτων.

Από τις 15 Μαΐου 2024, η Επιτροπή συνεργάζεται με την Κύπρο για την αξιολόγηση της δεύτερης αίτησης πληρωμής, συμπεριλαμβανομένων της δεύτερης και της τρίτης δόσης. Στον πίνακα Α3.2 επισημαίνονται ορισμένα σχετικά μέτρα που έχουν επιτευχθεί μέχρι στιγμής, καθώς και κάποια που θα εφαρμοστούν πριν από το 2026 για να συνεχίσει η Κύπρος την πορεία της προς μια πιο πράσινη, πιο ψηφιακή, συμπεριληπτική και ανθεκτική οικονομία.

([19]) Όταν εκταμιεύονται οι αιτηθείσες πληρωμές, η προχρηματοδότηση εκκαθαρίζεται αναλογικά. Εδώ αναφέρονται τα καθαρά ποσά.

Πίνακας Α3.2: **Μέτρα στο ΣΑΑ της Κύπρου**

Reforms and investments implemented
• Improvement of the legal and institutional framework for fighting corruption • Digital One-Stop Shops to streamline Energy Renovation in Buildings • National centre for excellence in agri-tech
Upcoming reforms and investments
• Law for flexible work arrangements in the form of telework • Expansion of Gigabit-ready internet connection take-up by households • Installation of photovoltaics system at the Nicosia General Hospital

Πηγή: FENIX.

Τα μέσα χρηματοδότησης της ΕΕ παρέχουν σημαντικούς πόρους για την ανάκαμψη και την ανάπτυξη στα κράτη μέλη της ΕΕ. Εκτός από τη χρηματοδότηση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) ύψους 1,2 δισ. EUR που περιγράφεται στο παράρτημα 3, τα ταμεία της πολιτικής συνοχής ([20]) παρέχουν 968,6 δισ. EUR στην Κύπρο για την περίοδο 2021-2027 ([21]). Η συνδυασμένη στήριξη από αυτά τα δύο μέσα αντιστοιχεί περίπου στο 7,34 % του ΑΕΠ της χώρας για το 2023, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 5,38 % του ΑΕΠ ([22]). Η πολιτική συνοχής στηρίζει την περιφερειακή ανάπτυξη, την οικονομική, κοινωνική και εδαφική σύγκλιση και την ανταγωνιστικότητα μέσω μακροπρόθεσμων επενδύσεων σύμφωνα με τις προτεραιότητες της ΕΕ και τις εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές.

Κατά την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, τα ταμεία της πολιτικής συνοχής ενίσχυσαν την ανταγωνιστικότητα της Κύπρου, με απτά επιτεύγματα, κυρίως όσον αφορά την έρευνα και καινοτομία, την ενεργειακή απόδοση, την προστασία του περιβάλλοντος και την εκπαίδευση. Καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου, στο πλαίσιο της οποίας χρηματοδοτήθηκαν επενδύσεις έως τον Δεκέμβριο του 2023, τα ταμεία της πολιτικής συνοχής ([23]) διέθεσαν 877,7 εκατ. EUR στην Κύπρο ([24]), εκ των οποίων 509,6 εκατ. EUR έχουν εκταμιευθεί από τον Μάρτιο του 2020, όταν ξεκίνησε η πανδημία COVID-19 ([25]). Τα επιτεύγματα των κονδυλίων της πολιτικής συνοχής καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού περιλαμβάνουν στήριξη για την αύξηση του αριθμού των ατόμων σε καθεστώς άμεσης απασχόλησης κατά 2 677 ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης σε επιχειρήσεις. Στον τομέα της έρευνας, τα κονδύλια επέτρεψαν σε 217 νέους ερευνητές να αναλάβουν θέσεις σε διάφορους φορείς και διευκόλυναν τη συνεργασία μεταξύ 87 επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων. Όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση, η πολιτική οδήγησε σε βελτίωση στην κατάταξη της ενεργειακής κατανάλωσης 1 768 νοικοκυριών και σε σημαντική μείωση της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων κατά 4 915 689 kWh ανά έτος. Όσον αφορά την αστική ανάπτυξη, η πολιτική συνέβαλε στη δημιουργία ή την ανάπλαση ανοικτού χώρου έκτασης 79 584 τετραγωνικών μέτρων. Όσον αφορά τη διατήρηση του περιβάλλοντος, τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής στήριξαν έργα για τη βελτίωση οικοτόπων έκτασης 8 107 εκταρίων, με στόχο τη βελτίωση της κατάστασης διατήρησής τους. Κατά την ίδια περίοδο προγραμματισμού, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στήριξε την κατάρτιση με σκοπό την τόνωση της απασχολησιμότητας και τη βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης, με τη συμμετοχή περισσότερων από 150 000 ατόμων στην Κύπρο. Τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων είχαν ως αποτέλεσμα την πρόσληψη 2 500 νέων σε νέες θέσεις εργασίας και την τοποθέτηση περισσότερων από 6 300 νέων σε θέσεις πρακτικής άσκησης/μαθητείας.

Κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού, η πολιτική συνοχής θα δώσει περαιτέρω ώθηση στην ανταγωνιστικότητα της Κύπρου, στην πράσινη μετάβαση και στην κοινωνική συνοχή, βελτιώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των ανθρώπων στην Κύπρο. Κατά την περίοδο 2021-2027, το πρόγραμμα της πολιτικής συνοχής *ΘΑΛΕΙΑ 2021-2027* θα επικεντρωθεί σε βασικές προτεραιότητες της ΕΕ, όπως η ψηφιακή μετάβαση. Στόχος του είναι να προσεγγίσει 133 000 χρήστες νέων και αναβαθμισμένων δημόσιων ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών. Το πρόγραμμα θα συμβάλει επίσης στην ανάπτυξη ενός νέου, ανταγωνιστικού και καινοτόμου μοντέλου ανάπτυξης, το οποίο θα υποστηρίζεται από μια βελτιωμένη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης. Το μοντέλο αυτό αναμένεται να τονώσει σημαντικά τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και την ερευνητική ικανότητα. Αναμένεται να συμβάλει σε 885 θέσεις εργασίας στον τομέα της

([20]) Κατά την περίοδο 2021-2027, στα ταμεία της πολιτικής συνοχής περιλαμβάνονται το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

([21]) Τα προγράμματα ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας (ΕΕΣ) εξαιρούνται από το ποσό αυτό. Κατά την περίοδο 2021-2027, η συνολική επένδυση, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής χρηματοδότησης, ανέρχεται σε 1,5 δισ. EUR.

([22]) Η χρηματοδότηση του ΜΑΑ περιλαμβάνει τόσο επιχορηγήσεις όσο και δάνεια, κατά περίπτωση. Ο μέσος όρος της ΕΕ υπολογίζεται για τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, με την εξαίρεση των προγραμμάτων ΕΕΣ. Τα στοιχεία για το ΑΕΠ βασίζονται σε στοιχεία της Eurostat για το 2022.

([23]) Κατά την περίοδο 2014-2020, στα ταμεία της πολιτικής συνοχής περιλαμβάνονταν το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και η Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων. Περιλαμβάνονται τα κονδύλια του REACT-EU, αλλά εξαιρούνται τα προγράμματα ΕΕΣ.

([24]) Κατά την περίοδο 2014-2020, η συνολική επένδυση, συμπεριλαμβανομένης της εθνικής χρηματοδότησης, ανήλθε σε 1,0 δισ. EUR.

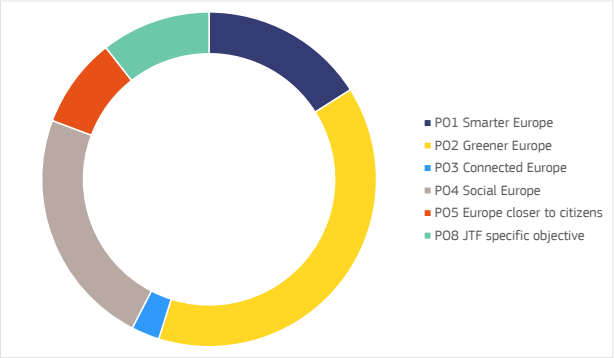
([25]) Καταληκτική ημερομηνία: 14 Μαΐου 2024.

έρευνας και στη δημιουργία 1 775 επιπλέον θέσεων εργασίας. Το πρόγραμμα θα επενδύσει επίσης σε έργα για τη βελτίωση της χωριστής συλλογής αποβλήτων. Η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπεί στη διευκόλυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία και προβλέπεται να οδηγήσει στη χωριστή συλλογή 300 000 τόνων αποβλήτων ανά έτος,

Τα κονδύλια της πολιτικής συνοχής θα προωθήσουν επίσης τις βιώσιμες, πολυτροπικές αστικές συγκοινωνίες με 4 000 000 επιπλέον αναμενόμενους χρήστες νέων ή εκσυγχρονισμένων δημόσιων συγκοινωνιών ετησίως. Το κυπριακό εδαφικό πρόγραμμα δίκαιης μετάβασης αποτελεί δέσμευση για την επιτάχυνση της διαδικασίας ενεργειακής μετάβασης της Κύπρου και για την επίτευξη των στόχων με ορίζοντα το 2030 και το 2050. Τα σχέδια του προγράμματος περιλαμβάνουν την ενίσχυση του συστήματος μεταφοράς και διανομής ενέργειας, τη στήριξη των ΜΜΕ στη χρήση νέων τεχνολογιών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και τη μείωση του ενεργειακού τους αποτυπώματος και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ένα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα είναι η αύξηση του μεριδίου της ανανεώσιμης ενέργειας κατά 18,3 % στο ενεργειακό μείγμα της Κύπρου.

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ θα συνεισφέρει στον άξονα προτεραιότητας της κοινωνικής ένταξης με προϋπολογισμό 77,2 εκατ. EUR. Οι εργασίες στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας θα περιλαμβάνουν την προώθηση έργων ενεργητικής ένταξης, με ιδιαίτερη έμφαση στην τόνωση της απασχόλησης ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού. Επιπλέον, θα παρέχονται ποιοτικές κοινωνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών φροντίδας για άτομα με αναπηρία, ανεξάρτητης διαβίωσης στην κοινότητα, και υπηρεσιών προσχολικής εκπαίδευσης φροντίδας. Με το έργο αυτό, η πολιτική συνοχής συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο, ιδίως του ΣΒΑ 7 (Οικονομικά προσιτή και καθαρή ενέργεια), του ΣΒΑ 9 (Βιομηχανία, καινοτομία, υποδομές) και του ΣΒΑ 8 (Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη).

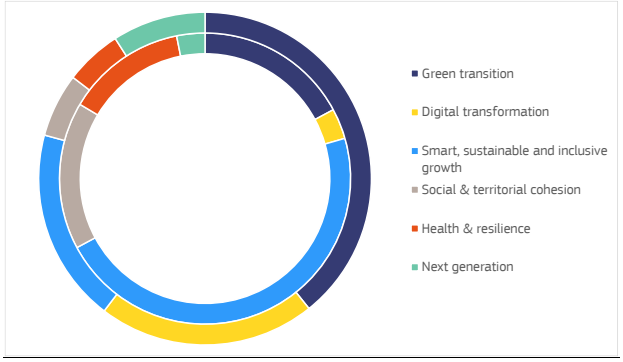
Διάγραμμα Α4.1: **Κατανομή της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής μεταξύ των στόχων πολιτικής στην Κύπρο**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Μέσω της συνδυασμένης δράσης, η πολιτική συνοχής και το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) έχουν αλληλοενισχυόμενο αντίκτυπο στην Κύπρο. Ενώ μεγάλο ποσοστό των δημόσιων επενδύσεων στην Κύπρο συγχρηματοδοτούνται από τα ταμεία της πολιτικής συνοχής, θα επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από τη λήψη μέτρων για την απλούστευση και τη μείωση του διοικητικού φόρτου στο πλαίσιο μιας μεταρρύθμισης που χρηματοδοτείται από τον ΜΑΑ. Στόχος αυτής της μεταρρύθμισης είναι η ανάπτυξη νέου συστήματος υποστήριξης των στρατηγικών επενδύσεων, με σκοπό την τόνωση των επενδύσεων στη χώρα με την εναρμόνιση των κανόνων και των μηχανισμών, την απλούστευση των διαδικασιών αδειοδότησης και έκδοσης αδειών, τη μείωση του διοικητικού φόρτου και τη βελτίωση της αποδοτικότητας του περιβάλλοντος στρατηγικών επενδύσεων. Οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο εθνικό σύστημα έρευνας και καινοτομίας στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής, οι δεσμοί του με την οικονομία, τον επιχειρηματικό κόσμο και την κοινωνία στο σύνολό της, καθώς και οι νέες ψηφιακές υπηρεσίες που παρέχονται στους πολίτες και τις επιχειρήσεις θα επωφεληθούν από συμπληρωματικές μεταρρυθμίσεις του ΣΑΑ. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η έγκριση σχεδίου δράσης με σκοπό την εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την έρευνα και την καινοτομία, καθώς και η έγκριση αναθεωρημένης στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Η συμβολή της χρηματοδότησης της πολιτικής συνοχής και του ΣΑΑ ανά διαφόρους στόχους πολιτικής απεικονίζεται στα διαγράμματα Α4.1 και Α4.2.

Διάγραμμα Α4.2: **Κατανομή της χρηματοδότησης από τον ΜΑΑ ανά πυλώνα στην Κύπρο**

(1) Κάθε μέτρο του ΣΑΑ συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων δύο από τους έξι πυλώνες πολιτικής του ΜΑΑ. Η κύρια συνεισφορά απεικονίζεται στον εξωτερικό κύκλο, ενώ η δευτερεύουσα συνεισφορά απεικονίζεται στον εσωτερικό κύκλο. Κάθε συνεισφορά αντιπροσωπεύει το 100 % των κονδυλίων του ΜΑΑ. Ως εκ τούτου, η συνολική συνεισφορά στην υλοποίηση όλων των πυλώνων που παρουσιάζεται στο παρόν διάγραμμα ανέρχεται στο 200 % των κονδυλίων του ΜΑΑ που διατίθενται στην Κύπρο.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) βοηθά την Κύπρο να επενδύσει στη δημόσια διοίκησή της και να δημιουργήσει ένα ευνοϊκότερο περιβάλλον για ενωσιακές και εθνικές επενδύσεις. Το TSI έχει χρηματοδοτήσει έργα στην Κύπρο για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη από το 2013. Η στήριξη που προσφέρθηκε στην Κύπρο το 2023 περιλάμβανε δράσεις για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας με την ενίσχυση του επιχειρηματικού οικοσυστήματος, την καλύτερη ένταξη των μεταναστών μέσω της δημιουργίας διαπολιτισμικών δικτύων, και βήματα προόδου προς τη βιώσιμη χρηματοδότηση μέσω της ενίσχυσης της ικανότητας των αρχών χρηματοπιστωτικής εποπτείας να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις που συνδέονται με τους οικονομικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους. Το TSI βοήθησε επίσης την Κύπρο να επιτύχει ειδικούς στόχους στο πλαίσιο του ΣΑΑ της, όπως η ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα οφέλη των μέτρων του ΣΑΑ.

Η Κύπρος λαμβάνει επίσης χρηματοδότηση από διάφορα άλλα μέσα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αναφέρονται στον πίνακα Α4.1. Για πληρέστερη εικόνα των δανείων, βλέπε πίνακα 4.2 σχετικά με τα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ δάνεια, καθώς και τα συμπληρωματικά διμερή χρηματοδούμενα από κράτη μέλη δάνεια που χορηγήθηκαν στην Κύπρο στο πλαίσιο του προηγούμενου προγράμματος χρηματοδοτικής συνδρομής και τα ανεξόφλητα ποσά τους.

Πίνακας Α4.1: **Στήριξη από μέσα της ΕΕ στην Κύπρο**

EU grants			
	Amount 2014-2020 (EUR million)		Amount 2021-2027 (EUR million)
Cohesion policy	877.7		968.6
RRF grants (1)	-		1 020.2
Public sector loan facility (grant component) (2)	-		7.7
Common agricultural policy (3)	700		374.0
EMFF/EMFAF (4)	39.7		38.3
Connecting Europe Facility (5)	187.9		40.2
Horizon 2020 / Horizon Europe (6)	319.8		212.1
LIFE programme (7)	27		5.2
EU guarantees			
	EU Guarantee (EUR million)		Volume of operations (EUR million)
European Fund for Strategic Investment 2015-2020 (8)	48.4		142.7
InvestEU 2021-2027 (9)	0		0
EU loans			
	Period	Total amount available (EUR million)	Disbursed amount (EUR million)
SURE (10)	2020-2022	633.0	633.0
RRF	2021-2026	200	26.0

(1) Η περίοδος υλοποίησης του ΜΑΑ είναι τα έτη 2021-2026.
(2) Η περίοδος προγραμματισμού της δανειακής διευκόλυνσης του δημόσιου τομέα είναι η περίοδος 2021-2025 και το ποσό αντικατοπτρίζει το εθνικό μερίδιο στη συνιστώσα επιχορηγήσεων που έχει δεσμευτεί έως το τέλος της περιόδου.
(3) Οι περίοδοι προγραμματισμού της κοινής γεωργικής πολιτικής είναι οι περίοδοι 2014-2022 και 2023-2027.
(4) ΕΤΘΑ — Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, ΕΤΘΑΥ — Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας.
(5) Τα στοιχεία σχετικά με τον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» καλύπτουν τις μεταφορές και την ενέργεια και έχουν καταληκτική ημερομηνία τη 15η Μαΐου 2024.
(6) Τα στοιχεία σχετικά με το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» (2021-2027) έχουν καταληκτική ημερομηνία τη 13η Μαΐου 2024.
(7) Τα στοιχεία σχετικά με το πρόγραμμα LIFE για την περίοδο 2021-2027 έχουν καταληκτική ημερομηνία τη 15η Μαΐου 2024.
(8) Το ποσό της εγγύησης της ΕΕ που υπεγράφη στο πλαίσιο του σκέλους υποδομών και καινοτομίας του ΕΤΣΕ προέκυψε με βάση το υπογεγραμμένο ποσό των πράξεων και τον μέσο εσωτερικό πολλαπλασιαστή, όπως αναφέρεται από την ΕΤΕπ (καταληκτική ημερομηνία είναι η 31η Δεκεμβρίου 2023).
(9) Το ποσό της εγγύησης της ΕΕ και του όγκου των πράξεων που υπογράφηκαν στο πλαίσιο του InvestEU περιλαμβάνει τη συνιστώσα ΕΕ, καθώς και τις συνιστώσες κράτους μέλους (καταληκτική ημερομηνία είναι η 31η Δεκεμβρίου 2023).
(10) SURE — Ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

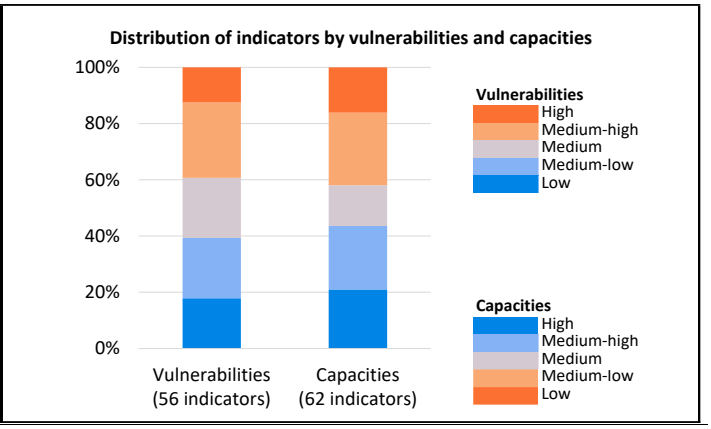
Πίνακας Α4.2: **Δάνεια ΕΕ/ζώνης του ευρώ στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδοτικής συνδρομής για την περίοδο 2010-2018**

EU / euro area loans under the 2010-2018 financial assistance programmes (1)			
	Period	Total amount disbursed (EUR billion)	Outstanding amount (EUR billion)
European Stability Mechanism	2013-2016	6.3	6.3

(1) Τα δεδομένα περιλαμβάνουν ποσά που παρακρατούνται προκαταβολικά (προπληρωμένο περιθώριο, τέλος εξυπηρέτησης). Η καταληκτική ημερομηνία είναι η 15η Μαΐου 2024.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Πίνακας A5.1: **Δείκτες ανθεκτικότητας στις διάφορες διαστάσεις για την Κύπρο και την ΕΕ-27**

Dimension		CY 2023 RDB	CY 2024 RDB	EU-27 2024 RDB
Overall resilience	Vulnerabilities			
	Capacities			
Social and economic	Vulnerabilities			
	Capacities			
Green	Vulnerabilities			
	Capacities			
Digital	Vulnerabilities			
	Capacities			
Geopolitical	Vulnerabilities			
	Capacities			

(1) Οι σύνθετοι δείκτες παρουσιάζουν συγκεντρωτικά τη σχετική κατάσταση ανθεκτικότητας των χωρών σ' όλους τους εξεταζόμενους δείκτες. Για τον κάθε δείκτη, η σχετική κατάσταση κάθε χώρας κατά το τελευταίο διαθέσιμο έτος συγκρίνεται με τη συλλογή τιμών του εν λόγω δείκτη για όλα τα κράτη μέλη και για όλα τα έτη της περιόδου αναφοράς.
Πηγή: Πίνακες ανθεκτικότητας — έκδοση: άνοιξη 2024, στοιχεία έως το 2022.

Στο παρόν παράρτημα χρησιμοποιούνται οι πίνακες ανθεκτικότητας (RDB) της Επιτροπής ([26]) για να παρουσιαστούν οι σχετικές ικανότητες και οι ευπάθειες της Κύπρου όσον αφορά την ανθεκτικότητα ([27]), οι οποίες ενδέχεται να είναι σημαντικές για τον κοινωνικό, τον οικονομικό, τον ψηφιακό και τον πράσινο μετασχηματισμό, καθώς και για την αντιμετώπιση μελλοντικών κλυδωνισμών και γεωπολιτικών προκλήσεων ([28]).

Σύμφωνα με το σύνολο των δεικτών ανθεκτικότητας του πίνακα ανθεκτικότητας, η Κύπρος διαθέτει συνολικά μεσαίο επίπεδο ικανοτήτων και ευπαθειών, χωρίς διαφορές από το παρελθόν. Σχεδόν το 60 % των δεικτών ευπάθειας είναι σε μεσαίο έως υψηλό επίπεδο, ενώ ελαφρώς περισσότεροι δείκτες ικανότητας είναι σε μεσαίο έως υψηλό επίπεδο.

Σε σύγκριση με το 2023, στην Κύπρο επιδεινώθηκε ελαφρώς το επίπεδο των κοινωνικών και οικονομικών της ευπαθειών, ενώ οι ικανότητές της έχουν παραμείνει σταθερές, σε μεσαίο επίπεδο όπως και οι ευπάθειες. Η Κύπρος συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ με τις χειρότερες επιδόσεις όσον αφορά τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας ανά άτομο που επιθυμεί να εργαστεί, τη μέση βαθμολογία που επιτυγχάνεται στο Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) και, σε μικρότερο βαθμό, τον συντελεστή σταθεροποίησης του εισοδήματος. Οι σημαντικότερες ευπάθειές της, σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ, είναι η μικροβιακή αντοχή (βλ. επίσης παράρτημα 16), στην οποία είναι η τελευταία στην ΕΕ, και ο λόγος χρέους των μη χρηματοοικονομικών εταιρειών προς το ΑΕΠ, στον οποίο η Κύπρος είναι προτελευταία. Παρά τις βελτιώσεις, η χώρα εξακολουθεί επίσης να υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ όσον αφορά τους νέους εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης και κατάρτισης (ΕΕΑΚ).

Όσον αφορά την πράσινη διάσταση, η Κύπρος παρουσιάζει υψηλότερου επιπέδου ευπάθειες και χαμηλότερου επιπέδου ικανότητες σε σύγκριση με την υπόλοιπη ΕΕ. Ειδικότερα, κατατάσσεται τελευταία στην ΕΕ όσον αφορά τον δείκτη αξιοποίησης νερού, ενώ εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ με τις

([26]) Https://ec.europa.eu/info/strategy/strategic-planning/strategic-foresight/2020-strategic-foresight-report/resilience-dashboards_en. Η ανθεκτικότητα ορίζεται ως η ικανότητα όχι μόνο αντοχής και αντιμετώπισης των προκλήσεων, αλλά και μετασχηματισμού με βιώσιμο, δίκαιο και δημοκρατικό τρόπο. Έκθεση στρατηγικής ανάλυσης προοπτικών 2020: *Χάραξη της πορείας προς μια πιο ανθεκτική Ευρώπη* [COM(2020) 493].

([27]) Οι ευπάθειες περιγράφουν χαρακτηριστικά που μπορούν να επιδεινώσουν τον αρνητικό αντίκτυπο κρίσεων και μεταβάσεων, ή εμπόδια που ενδέχεται να παρεμποδίσουν την επίτευξη των μακροπρόθεσμων στρατηγικών στόχων, ενώ οι ικανότητες αναφέρονται σε παράγοντες ή ικανότητες που διευκολύνουν την αντιμετώπιση κρίσεων και διαρθρωτικών αλλαγών και τη διαχείριση των μεταβάσεων.

([28]) Το παρόν παράρτημα συνδέεται με το παράρτημα 1 για τους ΣΒΑ, το παράρτημα 6 σχετικά με την πράσινη συμφωνία, το παράρτημα 8 σχετικά με τη δίκαιη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα, το παράρτημα 9 σχετικά με την παραγωγικότητα, την αποδοτικότητα και την κυκλικότητα των πόρων, το παράρτημα 10 σχετικά με την ψηφιακή μετάβαση και το παράρτημα 14 σχετικά με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

χειρότερες επιδόσεις όσον αφορά την κατανομή του επιβατικού στόλου ηλεκτρικών και υδρογονοκίνητων οχημάτων, το ποσοστό ανακύκλωσης των ηλεκτρονικών αποβλήτων και την περιεκτικότητα του εδάφους σε άνθρακα.

Όσον αφορά την ψηφιακή διάσταση, οι ικανότητες της Κύπρου είναι είναι μεσαίου έως υψηλού επιπέδου και οι ευπάθειές της μεσαίου έως χαμηλού επιπέδου. Μόνο για λίγους δείκτες ικανοτήτων, όπως τα ηλεκτρονικά εργαλεία του δικαστικού συστήματος, η συνεργατική οικονομία, η αξία των πωλήσεων ηλεκτρονικού εμπορίου και η ηλεκτρονική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η Κύπρος εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ. Ωστόσο, είναι θετικό το γεγονός ότι δεν παρουσιάζει σημαντικές ευπάθειες.

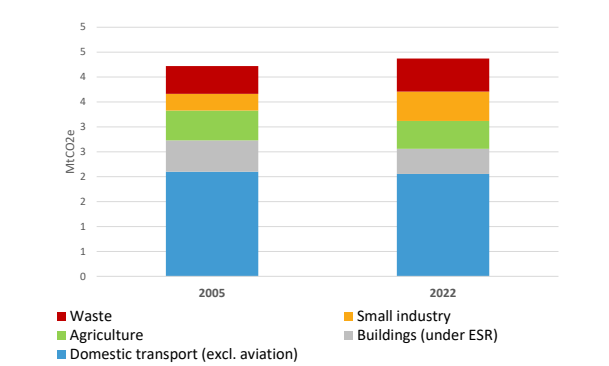
Οι γεωπολιτικές ικανότητες της Κύπρου βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο με τον μέσο όρο της ΕΕ (μεσαίο έως υψηλό), αλλά οι ευπάθειές της είναι πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, σε μεσαίο έως υψηλό επίπεδο. Ιδιαίτερα ανησυχητικοί είναι δείκτες όπως η συγκέντρωση προμηθευτών στους φορείς ενέργειας, η εξάρτηση από τις εισαγωγές ενεργειακών υλικών, η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της Κύπρου και η καθαρή χορήγηση/λήψη δανείων. Για δύο δείκτες ικανοτήτων, συγκεκριμένα το μερίδιο προστιθέμενης αξίας των ξένων επιχειρήσεων και τη διαφοροποίηση των προμηθευτών κοινών μετάλλων, ως προς τον ρυθμό μεταβολής, η Κύπρος είναι η δεύτερη στην ΕΕ.

Η Κύπρος έχει σημειώσει πρόοδο ως προς την πράσινη μετάβαση, ενώ απαιτείται περισσότερη δράση σε διάφορους τομείς, όπως στη διαχείριση πιθανών ζημιών λόγω κλιματικών κινδύνων, στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στην κυκλική οικονομία. Το παρόν παράρτημα παρέχει μια συνοπτική εικόνα των κλιματικών, ενεργειακών και περιβαλλοντικών πτυχών της μετάβασης στην Κύπρο ([29]).

Το προσχέδιο του επικαιροποιημένου εθνικού σχεδίου της Κύπρου για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ) περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τις επενδυτικές ανάγκες για την επίτευξη των στόχων της για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, με έμφαση στις επενδύσεις που σχετίζονται με την ενέργεια και τις μεταφορές. Όσον αφορά τις ανάγκες, γίνεται διάκριση μεταξύ δημόσιων (εθνικών και ευρωπαϊκών) και ιδιωτικών επενδύσεων, τόσο για τα σενάρια WEM (με τα υφιστάμενα μέτρα) όσο και για τα σενάρια WAM (με πρόσθετα μέτρα). Η περιγραφή των πηγών χρηματοδότησης ποικίλλει ως προς τον βαθμό λεπτομέρειας που παρέχεται για κάθε πτυχή της Ενεργειακής Ένωσης. Όσον αφορά την απανθρακοποίηση, την ενεργειακή απόδοση, την ενεργειακή ασφάλεια και την εσωτερική αγορά ενέργειας, το σχέδιο περιγράφει τις πηγές χρηματοδότησης για τις βασικές πολιτικές και τα βασικά μέτρα. Όσον αφορά την έρευνα, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, οι πληροφορίες σχετικά με τις πηγές χρηματοδότησης είναι μάλλον γενικές, καθώς αναφέρουν μόνο τις πιθανές διαθέσιμες πηγές και τα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ. Δεν παρέχει επισκόπηση με όλες τις δημοσιονομικές πληροφορίες, γεγονός που σημαίνει ότι είναι δύσκολο να εντοπιστούν πιθανά κενά χρηματοδότησης ([30]).

Οι πρόσθετες πολιτικές και τα μέτρα που έχουν προγραμματιστεί δεν επαρκούν ώστε η Κύπρος να επιτύχει τον στόχο της για τον επιμερισμό των προσπαθειών έως το 2030 ([31]). Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στην Κύπρο από τους οικείους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών αναμένεται να αυξηθούν το 2022 κατά 2,5 % σε σχέση με τα επίπεδα του 2005. Οι τρέχουσες πολιτικές προβλέπεται να μειώσουν τις εκπομπές της από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών κατά 0,7 % έως το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 2005. Οι πρόσθετες πολιτικές που προβλέπονται στο προσχέδιο του επικαιροποιημένου ΕΣΕΚ της Κύπρου προβλέπεται να μειώσουν τις εκπομπές αυτές κατά 23,1 % σε σχέση με τα επίπεδα του 2005, ποσοστό που υπολείπεται κατά 9 μονάδες του στόχου της Κύπρου για μείωση κατά 32 % όσον αφορά τον επιμερισμό των προσπαθειών ([32]).

Διάγραμμα Α6.1: **Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών σε εκατομμύρια τόνους ισοδυνάμου CO2, 2005-2022**

Πηγή: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος.

([29]) Το παρόν παράρτημα συμπληρώνεται από το παράρτημα 7 σχετικά με την ενεργειακή μετάβαση και την ανταγωνιστικότητα, το παράρτημα 8 σχετικά με τη δίκαιη μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα, το παράρτημα 9 σχετικά με την αποδοτική χρήση των πόρων, την κυκλικότητα και την παραγωγικότητα, και σχετικά θέματα σε άλλα παραρτήματα της παρούσας έκθεσης χώρας.

([30]) Βλ. αξιολόγηση της Επιτροπής (2023) όσον αφορά το προσχέδιο του εθνικού σχεδίου της Κύπρου για την ενέργεια και το κλίμα.

([31]) Ο εθνικός στόχος μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου καθορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2023/857 (κανονισμός για τον επιμερισμό των προσπαθειών). Σκοπός είναι η ευθυγράμμιση της δράσης στους σχετικούς τομείς με τον στόχο της επίτευξης επιπέδου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σ' ολόκληρη την ΕΕ κατά τουλάχιστον 55 % σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Ο στόχος αφορά επίσης τους τομείς εκτός του ισχύοντος συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ, και συγκεκριμένα: κτίρια (θέρμανση και ψύξη), οδικές μεταφορές, γεωργία, απόβλητα και μικρές βιομηχανίες (στο εξής: τομείς επιμερισμού των προσπαθειών).

([32]) Οι εκπομπές από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών για το 2022 βασίζονται σε κατά προσέγγιση στοιχεία απογραφής. Τα τελικά στοιχεία θα προσδιοριστούν το 2027 μετά από συνολική επανεξέταση. Προβλέψεις σχετικά με τον αντίκτυπο των τρεχουσών πολιτικών («με υφιστάμενα μέτρα», WEM) και των πρόσθετων πολιτικών («με πρόσθετα μέτρα», WAM) σύμφωνα με το προσχέδιο του επικαιροποιημένου ΕΣΕΚ της Κύπρου.

Υπάρχει περιθώριο αύξησης των στόχων της Κύπρου για την ανανεώσιμη ενέργεια και την ενεργειακή απόδοση στο τελικό επικαιροποιημένο ΕΣΕΚ της χώρας ([33]). Η συνεισφορά ανανεώσιμης ενέργειας της Κύπρου, όπως ορίζεται στο προσχέδιο του επικαιροποιημένου ΕΣΕΚ, σε ποσοστό 26,5 % έως το 2030, υπολείπεται κατά πολύ του απαιτούμενου 33 %. Το προσχέδιο του ΕΣΕΚ δεν περιλαμβάνει επίσης σαφή εθνική συνεισφορά ενεργειακής απόδοσης για το 2030. Ενώ η αναμενόμενη συνεισφορά των 2,28 εκατ. ΤΙΠ στην κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας είναι λιγότερο φιλόδοξη από την απαιτούμενη συνεισφορά βάσει της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση, η συνεισφορά των 1,81 εκατ. ΤΙΠ στην τελική κατανάλωση ενέργειας ευθυγραμμίζεται.

Στην Κύπρο, η μετάβαση στις βιώσιμες μεταφορές βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο ([34]). Η Κύπρος δεν διαθέτει σιδηρόδρομους ή εσωτερικές πλωτές οδούς. Όλες οι εγχώριες εμπορευματικές μεταφορές πραγματοποιούνται οδικώς. Μόνο το 13 % της μεταφοράς επιβατών πραγματοποιείται με δημόσιες συγκοινωνίες (λεωφορεία και πούλμαν). Η κυκλοφοριακή συμφόρηση παραμένει σε πολύ υψηλό επίπεδο ([35]). Δεδομένου ότι τα ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτή αποτελούσαν μόλις το 0,1 % του στόλου επιβατικών αυτοκινήτων το 2022, η Κύπρος έχει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά χρήσης τους στην ΕΕ. Το 2023, η χώρα διέθετε 190 δημόσια προσβάσιμα σημεία φόρτισης, δηλαδή ένα για κάθε 6 ηλεκτρικά οχήματα (ο μέσος όρος στην ΕΕ είναι 1:10).

Οι απορροφήσεις άνθρακα μέσω του τομέα της χρήσης γης, της αλλαγής χρήσης γης και της δασοπονίας (LULUCF) στην Κύπρο έχουν μειωθεί σημαντικά από το 2021, παρότι ο τομέας εξακολουθεί να αποτελεί καθαρή καταβόθρα άνθρακα. Για την επίτευξη του στόχου στον τομέα LULUCF έως το 2030, απαιτούνται ακόμη πρόσθετες απορροφήσεις άνθρακα ύψους 63 kt ισοδυνάμου CO_2 ([36]). Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις για το 2030, οι απορροφήσεις άνθρακα μέσω του τομέα της γης αναμένεται να υπολείπονται του στόχου ([37]).

Η Κύπρος αντιμετωπίζει χαμηλά επίπεδα ασφαλιστικής κάλυψης έναντι των κλιματικών κινδύνων και είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στην κλιματική αλλαγή όσον αφορά τη διαχείριση των υδάτων (βλ. κατωτέρω). Το ιστορικό ποσοστό ασφαλισμένων οικονομικών ζημιών της Κύπρου λόγω γεγονότων που σχετίζονται με το κλίμα είναι περίπου 2 %, με τις δασικές πυρκαγιές να αποτελούν την κατηγορία υψηλότερου κινδύνου. Η διαχείριση των υδάτων στις μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή λόγω των κινδύνων διαταραχής της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς οι πλημμύρες, οι καύσωνες και η ξηρασία επηρεάζουν την παραγωγή ενέργειας. Άλλες ευπάθειες και κίνδυνοι σχετίζονται με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τη διάβρωση των ακτών και τη διείσδυση θαλάσσιων υδάτων. Υπάρχουν ασυνέπειες στο εκτιμώμενο κόστος των μέτρων προσαρμογής της Κύπρου και η προσέγγιση όσον αφορά την προσαρμογή είναι σε μεγάλο βαθμό προαιρετική. Για παράδειγμα, η Κύπρος εκτιμά το κόστος της προσαρμογής σε 7,2 εκατ. EUR για τους υδάτινους πόρους, σε 0,9 εκατ. EUR για τη γεωργία και σε 0,2 εκατ. EUR για την υγεία, παρά την αναφορά των υδάτων και της υγείας ως βασικών τομέων που επηρεάστηκαν από την κλιματική αλλαγή το 2023. Θα είναι επίσης ζωτικής σημασίας η βελτίωση των θεσμικών ρυθμίσεων για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή στην Κύπρο ([38]).

Η βιώσιμη διαχείριση των υδάτων αποτελεί μείζον περιβαλλοντικό ζήτημα για την Κύπρο. Η χώρα βρίσκεται στην κορυφή της κατάταξης στην

([33]) Ο στόχος της ΕΕ που ορίζεται στην αναθεωρημένη οδηγία για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές είναι το 42,5 % της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έως το 2030, με απώτερο στόχο να φτάσει το 45 %. Ο μαθηματικός τύπος του παραρτήματος Ι της οδηγίας (ΕΕ) 2023/1791 ορίζει την ενδεικτική εθνική συνεισφορά για την Κύπρο σε 2,038 εκατ. ΤΙΠ όσον αφορά την κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας και σε 1,807 εκατ. ΤΙΠ όσον αφορά την τελική κατανάλωση ενέργειας. Βλ. σύσταση της Επιτροπής της 18.2.2023 προς την Κύπρο.

([34]) Εάν δεν ορίζεται διαφορετικά, τα στοιχεία στο παρόν τμήμα αναφέρονται στο 2021. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023, EU transport in figures, transport.ec.europa.eu.

([35]) Το 2020, οι οδηγοί οχημάτων οδικών μεταφορών αντιμετώπισαν κατά μέσο όρο 38,5 ώρες καθυστερήσεων σε ώρες αιχμής (μέσος όρος στην ΕΕ: 29 ώρες).

([36]) Εθνικοί στόχοι LULUCF των κρατών μελών σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2023/839.

([37]) Προβολές που υποβλήθηκαν στο προσχέδιο του επικαιροποιημένου εθνικού σχεδίου της Κύπρου για την ενέργεια και το κλίμα, 2023.

([38]) Βλ. επίσης την αξιολόγηση και τη σύσταση της Επιτροπής του 2023 σχετικά με την πρόοδο της Κύπρου ως προς την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

ΕΕ (από την υψηλότερη έως τη χαμηλότερη βαθμολογία) για τον βελτιωμένο δείκτη αξιοποίησης νερού (WEI+), ο οποίος ανήλθε σε 113 % το 2019. Οι χειρότερες συνθήκες εποχικής λειψυδρίας καταγράφηκαν το 4ο τρίμηνο του 2019 σε ποσοστό 124 % ([39]). Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι γενικά το οικοσύστημα που έχει πληγεί περισσότερο από τα φαινόμενα ξηρασίας στην Κύπρο. Η αποδοτική χρήση των υδάτινων πόρων μπορεί να μετρηθεί με την παραγωγικότητα του νερού ([40]). Το 2020, η οικονομία της Κύπρου παρήγαγε 240 EUR ανά κυβικό μέτρο αντληθέντος νερού, ποσό που υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ. Κατά την περίοδο 2000-2020, κατά μέσο όρο, το 8 % της έκτασης της Κύπρου επλήγη από ξηρασίες, και το 2,1 % το 2022. Με βάση τα στοιχεία που αναφέρονται στο δεύτερο σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού ([41]), το 58 % του συνόλου των επιφανειακών υδατικών συστημάτων είχε καλή οικολογική κατάσταση και το 85 % είχε καλή χημική κατάσταση. Τα θαλάσσια ύδατα της Κύπρου δεν βρίσκονται όλα ακόμη σε καλή περιβαλλοντική κατάσταση όπως παρακολουθούνται από τις παραμέτρους περιγραφής που χρησιμοποιούνται στην οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία που υποβλήθηκαν για τη θαλάσσια στρατηγική της ([42]).

Η Κύπρος αντιμετωπίζει υψηλή ανθρωπογενή πίεση στους οικοτόπους και τα οικοσυστήματα, ιδίως στις παράκτιες ζώνες. Έως το τέλος του 2021 η Κύπρος είχε προστατεύσει το 37,7 % των χερσαίων και το 8 % των θαλάσσιων περιοχών της. Ωστόσο, ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης της γης, το μερίδιο των προστατευόμενων οικοσυστημάτων σε καλή κατάσταση διατήρησης μειώθηκε από 98 % κατά την περίοδο αναφοράς 2007-2012 σε 45 % την περίοδο 2013-2018 ([43]), περισσότερο από το ήμισυ. Η κατάσταση διατήρησης των προστατευόμενων ειδών δεν σημείωσε την ίδια δραματική πτώση. Το 64 % των εκθέσεων αναφέρει ότι τα είδη βρίσκονται σε καλή κατάσταση διατήρησης ([44]). Ούτε τα πτηνά που ζουν σε γεωργικές εκτάσεις επηρεάστηκαν δραματικά, ενώ ο δείκτης κοινών πτηνών που ζουν σε γεωργικές εκτάσεις ήταν 115 το 2020.

Ο γεωργικός τομέας της Κύπρου έχει μεγάλο περιθώριο διαχείρισης των υδάτινων πόρων με πιο βιώσιμο τρόπο. Η ετήσια παραγωγή του γεωργικού τομέα της Κύπρου ανήλθε σε 662 εκατ. EUR ([45]) το 2023. Η Κύπρος αυξάνει το μερίδιο της βιολογικής γεωργίας της, το οποίο αντιπροσώπευε το 6,3 % της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης το 2021 έναντι του στόχου τουλάχιστον το 25 % των γεωργικών εκτάσεων της ΕΕ να διατίθενται στη βιολογική γεωργία έως το 2030. Η γεωργία έχει σοβαρές επιπτώσεις στους υδάτινους πόρους. Το 21 % της συνολικής γεωργικής έκτασης αρδεύεται και το νερό που αντλείται για γεωργικούς σκοπούς αντιπροσωπεύει το 78,9 % του συνόλου των υδάτων που αντλήθηκαν το 2019. Η Κύπρος είναι η χώρα της ΕΕ που παράγει τα περισσότερα απόβλητα τροφίμων κατά κεφαλήν. Το 2020 παρήγαγε 397 kg αποβλήτων κατά κεφαλήν, αριθμός τριπλάσιος του μέσου όρου της ΕΕ. Το ποσοστό λιπασματοποίησης και χώνευσης αστικών αποβλήτων μειώθηκε από 21 kg κατά κεφαλήν το 2015 σε 8 kg κατά κεφαλήν το 2021, δηλαδή μόλις στο 1 % του συνόλου των αστικών αποβλήτων. Τα υγιή, πλούσια σε άνθρακα εδάφη διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην πρόληψη της ξηρασίας. Η συνολική εκτιμώμενη περιεκτικότητα οργανικού άνθρακα σε αρόσιμη γη στην Κύπρο είναι 11 μεγατόνοι, με μέσο όρο 18 %, κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (24 %). Ωστόσο, το 2016 χρησιμοποιήθηκαν πρακτικές συντηρητικού οργώματος, οι οποίες αυξάνουν τον οργανικό άνθρακα του εδάφους, στο 54 % των συνολικών αρόσιμων εκτάσεων, ποσοστό που είναι το υψηλότερο στην ΕΕ.

([39]) Οι τιμές του δείκτη WEI+ που υπερβαίνουν το 40 % υποδηλώνουν σοβαρή καταπόνηση και ακατάλληλη χρήση του γλυκού νερού.

([40]) Μετράται ως ΑΕΠ επί του συνόλου των γλυκών επιφανειακών υδάτων που αντλούνται σε κυβικά μέτρα.

([41]) Τα στοιχεία από το 3ο σχέδιο διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού δεν είναι διαθέσιμα.

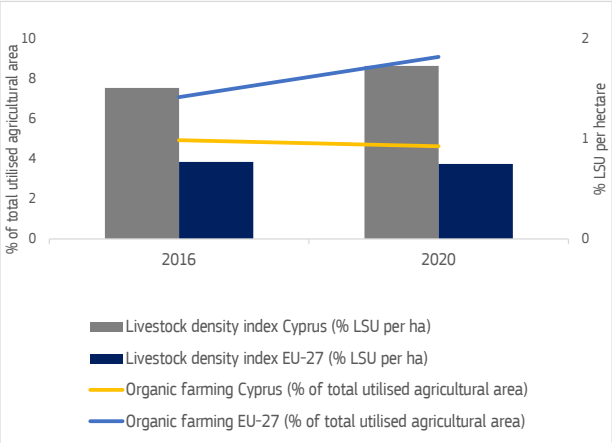
([42]) EUR-Lex – 52022XC0314(01) – EN – EUR-Lex (europa.eu) · Η επόμενη έκθεση σχετικά με την κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος αναμένεται τον Οκτώβριο του 2024. Βλ. επίσης Cyprus — Marine (Κύπρος — Θαλάσσια ύδατα) (europa.eu).

([43]) Σύμφωνα με τα δεδομένα που συλλέγονται δυνάμει του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους.

([44]) Έναντι 15 % και 28 % αντίστοιχα κατά μέσο όρο στην ΕΕ.

([45]) Αξία παραγωγής σε τιμή βάσης (2015 = 100).

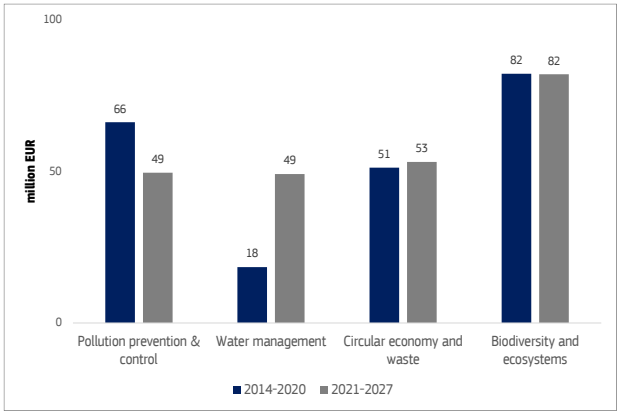
Διάγραμμα Α6.2: **Μεταβολές στην πυκνότητα του ζωικού κεφαλαίου και τη βιολογική γεωργία**

Μονάδες μεγάλου ζώου (ΜΜΖ)/ha ΧΓΕ: μετρά το σύνολο των ζώων (βοοειδών, αιγοπροβάτων, ιππιδών, χοίρων, πουλερικών και κουνελιών) που μετατρέπονται σε ΜΜΖ ανά εκτάριο χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης (ΧΓΕ).
Πηγή: Eurostat.

Ο κτηνοτροφικός τομέας της Κύπρου αυξάνεται σταδιακά σε πυκνότητα. Μολονότι τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ μείωσαν τους δείκτες πυκνότητας ζωικού κεφαλαίου μεταξύ του 2010 και του 2020, η Κύπρος κατέγραψε αύξηση ([46]). Η κτηνοτροφία είναι μία από τις δραστηριότητες που επιβαρύνουν περισσότερο το περιβάλλον όσον αφορά τις εκπομπές αμμωνίας στην ατμόσφαιρα. Ο γεωργικός τομέας ήταν υπεύθυνος για την παραγωγή του 96,4 % του συνόλου των εκπομπών αμμωνίας, έναντι 90,7 % στην ΕΕ κατά μέσο όρο. Παρά τις ελαφρώς πτωτικές τάσεις, υπάρχει περιθώριο βελτίωσης του υψηλού πλεονάσματος θρεπτικών ουσιών της Κύπρου. Τα τελευταία στοιχεία σχετικά με το ακαθάριστο ισοζύγιο αζώτου στις γεωργικές εκτάσεις στην Κύπρο δείχνουν μέσο πλεόνασμα 194 kg ανά εκτάριο ετησίως το 2015. Έχει μειωθεί σταδιακά με την πάροδο των ετών, αλλά παραμένει πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η περιεκτικότητα νιτρικών ιόντων στα υπόγεια ύδατα είναι κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (7,8 έναντι 20,5 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο), ενώ το 17 % των σταθμών παρακολούθησης υπόγειων υδάτων αναφέρουν επίπεδα πάνω από το μέγιστο όριο των 50 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο. Αντιθέτως, η Κύπρος είναι η χώρα που πλήττεται περισσότερο από το πλεόνασμα φωσφόρου, καθώς το ακαθάριστο ισοζύγιο φωσφόρου ανήλθε σε 32 kg/εκτάριο το 2014. Ωστόσο, η Κύπρος σημειώνει καλύτερες επιδόσεις σε σύγκριση με άλλες χώρες της ΕΕ όσον αφορά τη ρύπανση των υδάτων από φυτοφάρμακα. Το 2021 τα επίπεδα φυτοφαρμάκων δεν υπερέβαιναν τα όρια που καθορίζονται στην οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα σε κανέναν τόπο παρακολούθησης.

Διάγραμμα Α6.3: **Επενδυτικό κενό στον τομέα του περιβάλλοντος, ετήσιος μέσος όρος**

Οι αριθμοί υπολογίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση τις τελευταίες εσωτερικές εκθέσεις, την Eurostat, την ΕΤΕπ και εθνικές πηγές δεδομένων.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Κύπρος θα επωφεληθεί από μεγαλύτερες επενδύσεις στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, σε μέτρα για την προστασία της βιοποικιλότητας και σε υποδομές αποβλήτων και λυμάτων. Κατά την περίοδο 2014-2020, το επενδυτικό κενό στον τομέα του περιβάλλοντος εκτιμήθηκε σε τουλάχιστον 218 δισ. EUR ετησίως, ποσό που ισοδυναμεί με 1,1 % του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, οι συνολικές περιβαλλοντικές επενδυτικές ανάγκες για την περίοδο 2021-2027 ανέρχονται σε τουλάχιστον 528 εκατ. EUR ετησίως σε σύγκριση με τη βάση αναφοράς χρηματοδότησης ύψους 295 εκατ. EUR. Με τον τρόπο αυτό δημιουργείται ένα ελαφρώς μεγαλύτερο κενό σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο χρηματοδότησης, το οποίο ισοδυναμεί με 233 εκατ. EUR. Δεν έχουν διατεθεί ακόμη επαρκείς πόροι, ιδίως για τη βιοποικιλότητα και την προστασία των οικοσυστημάτων (κενό 82 εκατ. EUR), για την κυκλική οικονομία και τα απόβλητα (53 εκατ. EUR) και για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων (49 εκατ. EUR).

([46]) Ο δείκτης πυκνότητας ζωικού κεφαλαίου αυξήθηκε από 1,69 % σε 1,73 % τον 2020, υπερβαίνοντας τον μέσο όρο της ΕΕ (0,75 %).

Πίνακας Α6.1: **Δείκτες παρακολούθησης της προόδου όσον αφορά την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία από μακροοικονομική άποψη**

							Target	Distance	
		2005	2019	2020	2021	2022	2030	WEM	WAM
Progress to climate and energy policy targets									
Greenhouse gas emission reductions in effort sharing sectors [1]	Mt CO_{2eq} %, pp	4,266.8	5%	1%	4%	2%	-32%	-23	-9
Net greenhouse gas removals from LULUCF [2]	Kt CO2eq	-221.000	-297.000	-299.000	-235.000	-299.000	-352	n/a	n/a
Share of energy from renewable sources (1) [3]	%	3%	14%	17%	19%	19%	33%	-	-
Energy efficiency: primary energy consumption [3]	Mtoe	2.5	2.5	2.2	2.3	2.5	2.0		
Energy efficiency: final energy consumption [3]	Mtoe	1.8	1.9	1.6	1.7	1.8	1.8		

							EU-27		Projected
		2018	2019	2020	2021	2022	2021	2022	2030
Green transition: mobility									
Greenhouse gas emissions: road transport	Mt CO2e	-	-	-	2.1	2.1	769.0	786.6	1.7
Share of zero-emission vehicles in new registrations [4]	%	0.3	0.5	0.4	0.8	3	9	12.1	n/a
Number of publicly accessible AC/DC charging points		-	-	47	60	67	299178	446956	n/a
Share of electrified railways	%	-	-	-	-	-	56.1%	-	n/a
Green transition: buildings									
Greenhouse gas emissions: buildings	Mt CO2e	-	-	-	0.5	0.5	537.0	486.7	0.6
Final energy consumption in buildings	2015=100	113.9%	120.8%	112.8%	115.6%	121.8%	104.0%	97.2%	
Climate adaptation									
Climate protection gap [5]	score 1-4	-	-	1.9	1.6	1.4	1.5	1.5	n/a

		2018	2019	2020	2021	2022	2020	2021	2022
State of the environment									
Water | Water exploitation index (WEI+) (1) [6]	% of renewable freshwater	92.5	113.0	-	-	-	3.6	-	-
Circular economy | Material footprint [7]	tonnes per person	23.0	24.6	23.1	23.5	22.3	14.2	14.8	14.9
Pollution | Years of life lost due to air pollution by PM2.5 [8]	per 100.000 inhabitants	482	508	494	536	-	545	584	-
Biodiversity | Habitats in good conservation status [9]	%	45.2					14.7		
Common farmland bird index [10]	2000=100	115	120	115	-	-	78	-	-
Green transition: agri-food sector									
Organic farming	% of total utilised agricultural area	4.55	4.98	4.63	6.43	-	9.1	-	-
Nitrates in groundwater	mg NO_3/litre	19	18.59	18.17	-	-	20.42	-	-
Food waste per capita	Kg per capita			397	-	-	130	131	-
Share of soil in poor health [11]	%					-			41
Soil organic matter in agricultural land [12]	Mt per ha	11	-	-	-	-	7,904	-	-

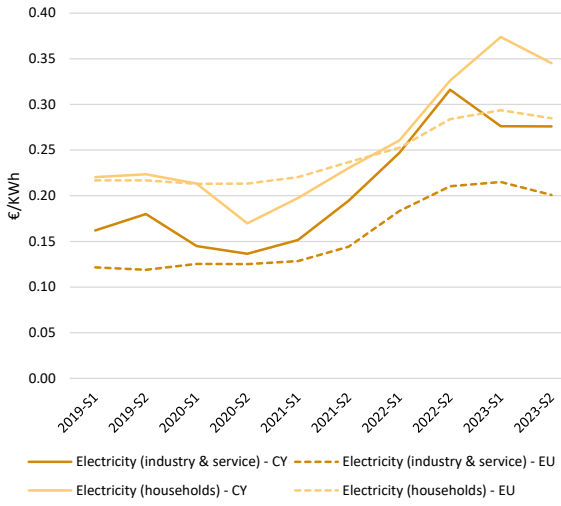
Πηγές: (1) Τα στοιχεία εκπομπών των κρατών μελών για το 2019 και το 2020 αναφέρονται σε τιμές δυναμικού υπερθέρμανσης του πλανήτη (GWP) από την 4η έκθεση αξιολόγησης (AR4) της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC). Οι εκπομπές των κρατών μελών για το έτος βάσης 2005 βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 2018/842, τα στοιχεία εκπομπών για το 2021 και το 2022 και οι προβολές για το 2030 αναφέρονται σε τιμές GWP από την 5η έκθεση αξιολόγησης (AR5) της IPCC. Τα στοιχεία του 2021 βασίζονται στις τελικές εκθέσεις απογραφής, τα στοιχεία του 2022 βασίζονται σε κατά προσέγγιση εκθέσεις απογραφής και στον υπολογισμό των εκπομπών στους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών που πραγματοποίησε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος. Τα τελικά στοιχεία για το 2021 και το 2022 θα προσδιοριστούν μετά από συνολική επανεξέταση το 2027. Ο στόχος για το 2030 αναφέρεται ως ποσοστιαία μεταβολή των εκπομπών του έτους βάσης 2005. Η απόσταση από τον στόχο είναι το κενό μεταξύ του στόχου για το 2030 και των προβλεπόμενων εκπομπών από τους τομείς επιμερισμού των προσπαθειών, με τα υφιστάμενα μέτρα (WEM) και με πρόσθετα μέτρα (WAM), ως εκατοστιαία μεταβολή σε σχέση με τις εκπομπές του έτους βάσης 2005. Τα μέτρα που έχουν συμπεριληφθεί για τις προβολές εκπομπών για το 2030 αντικατοπτρίζουν την τρέχουσα κατάσταση, όπως αυτή αναφέρεται στα προσχέδια των επικαιροποιημένων εθνικών σχεδίων των κρατών μελών για την ενέργεια και το κλίμα ή, σε περίπτωση που αυτά δεν είναι διαθέσιμα, όπως αυτή αναφέρθηκε έως τις 15 Μαρτίου 2023 σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999. (2) Οι καθαρές απορροφήσεις εκφράζονται με αρνητικό πρόσημο και οι καθαρές εκπομπές με θετικό. Τα δεδομένα που αναφέρονται προέρχονται από την απογραφή αερίων του θερμοκηπίου για το 2024. Τιμή καθαρών απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου για το 2030, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2023/839 — παράρτημα IIa. (3) Οι εθνικοί στόχοι για το 2030 όσον αφορά την ανανεώσιμη ενέργεια και την ενεργειακή απόδοση είναι ενδεικτικές εθνικές συνεισφορές, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) 2018/1999 (κανονισμός για τη διακυβέρνηση), τον στόχο για την ανανεώσιμη ενέργεια έως το 2030 σε επίπεδο ΕΕ που έχει οριστεί στην οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία (ΕΕ) 2023/2413 (αναθεωρημένη οδηγία για την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές) —42,5 % της ακαθάριστης τελικής κατανάλωσης ενέργειας με φιλοδοξία να επιτευχθεί ποσοστό 45 %— και τον μαθηματικό τύπο του παραρτήματος I της οδηγίας (ΕΕ) 2023/1791 (οδηγία για την ενεργειακή απόδοση). (4) Ηλεκτρικά επιβατικά οχήματα με συσσωρευτή (BEV) και ηλεκτρικά οχήματα με κυψέλες καυσίμου (FCEV). (5) Το χάσμα όσον αφορά την προστασία απέναντι στην κλιματική αλλαγή αναφέρεται στο ποσοστό των μη ασφαλισμένων οικονομικών ζημιών που προκαλούνται από καταστροφές που σχετίζονται με το κλίμα, με βάση τη μοντελοποίηση του κινδύνου από πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ανεμοθύελλες και το ποσοστό ασφαλιστικής διείσδυσης στην αγορά. Κλίμακα: 0 (απουσία χάσματος προστασίας) –4 (πολύ υψηλό χάσμα) (Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων, 2022). (6) Συνολική κατανάλωση νερού σε ανανεώσιμους πόρους γλυκού νερού που είναι διαθέσιμοι για την εκάστοτε περιοχή και περίοδο. (7) Εξόρυξη υλικών για κατανάλωση και επενδύσεις. (8) Ετη δυνητικής ζωής που χάνονται λόγω πρόωρου θανάτου εξαιτίας της έκθεσης σε αιωρούμενα σωματίδια διαμέτρου μικρότερης των 2,5 μικρομέτρων. (9) ποσοστό οικοτόπων σε καλή κατάσταση διατήρησης σύμφωνα με τα αρχεία που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους (οδηγία 92/43/ΕΟΚ) για την περίοδο 2013-2018. (10) Δείκτης πολλαπλών ειδών που μετρά τις μεταβολές της πληθώρας πληθυσμών ειδών πτηνών που ζουν σε γεωργικές εκτάσεις. (11) Πηγή: παράρτημα 12 της πρότασης της Επιτροπής για νομοθέτημα για την παρακολούθηση του εδάφους [SWD(2023) 417 final]. (12) Εκτιμήσεις της περιεκτικότητας οργανικού άνθρακα σε αρόσιμη γη.

Το παρόν παράρτημα ([47]) παρουσιάζει την πρόοδο και τις προκλήσεις της Κύπρου όσον αφορά την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης σε μηδενικές καθαρές εκπομπές, με παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ στον τομέα της καθαρής ενέργειας ([48]). Εξετάζει τα μέτρα και τους στόχους που προτείνονται στα προσχέδια των επικαιροποιημένων εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ) για το 2030 ([49]).

Παρά την ορατή πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την επιτάχυνση της εγκατάστασης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την εφαρμογή μέτρων ενεργειακής απόδοσης, η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στον τομέα της ενέργειας, μεταξύ άλλων λόγω του απομονωμένου ενεργειακού της συστήματος. Ο τερματισμός της ενεργειακής απομόνωσής της, η διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της και η ενίσχυση της ενίσχυσης του ρόλου των καταναλωτών στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας θα είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη των στόχων της.

Σε αντίθεση με τις επικρατούσες τάσεις σε ολόκληρη την ΕΕ, οι μέσες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας των νοικοκυριών στη χώρα δεν έχουν μειωθεί σημαντικά, ενώ οι μέσες τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στη βιομηχανία/στις υπηρεσίες σημείωσαν μικρή μείωση. Αυτό οφείλεται κυρίως στην απουσία φυσικού αερίου στο ενεργειακό μείγμα της Κύπρου, όπου οι τιμές της ενέργειας ακολουθούν την τάση των διεθνών τιμών πετρελαίου (βαρύ μαζούτ, ντίζελ) και ΣΕΔΕ. Ειδικότερα, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023, οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας των νοικοκυριών αυξήθηκαν κατά 15 %, παρόλο που σημείωσαν μείωση κατά 8 % έως το τέλος του έτους. Στον τομέα της βιομηχανίας/των υπηρεσιών σημειώθηκε μείωση κατά 13 % μεταξύ του δεύτερου εξαμήνου του 2022 και του πρώτου εξαμήνου του 2023, η οποία παρέμεινε σταθερή έως το τέλος του έτους. Οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στην Κύπρο παρέμειναν σημαντικά υψηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ.

Διάγραμμα Α7.1: **Τιμές λιανικής της ενέργειας στην Κύπρο για τα νοικοκυριά και τη βιομηχανία / τις υπηρεσίες**

(1) Για τη βιομηχανία, η ζώνη κατανάλωσης είναι I3 για το φυσικό αέριο και IC για την ηλεκτρική ενέργεια, οι οποίες αναφέρονται σε μεσαίους καταναλωτές και παρέχουν μια εικόνα της οικονομικής προσιτότητας.(2) Για τα νοικοκυριά, οι ζώνες κατανάλωσης είναι D2 για το φυσικό αέριο και DC για την ηλεκτρική ενέργεια.(3) Οι τιμές για τη βιομηχανία εμφανίζονται χωρίς ΦΠΑ και άλλους ανακτήσιμους φόρους/εισφορές/τέλη, καθώς οι μη οικιακοί καταναλωτές είναι συνήθως σε θέση να ανακτήσουν τον ΦΠΑ και ορισμένους άλλους φόρους.
Πηγή: Eurostat.

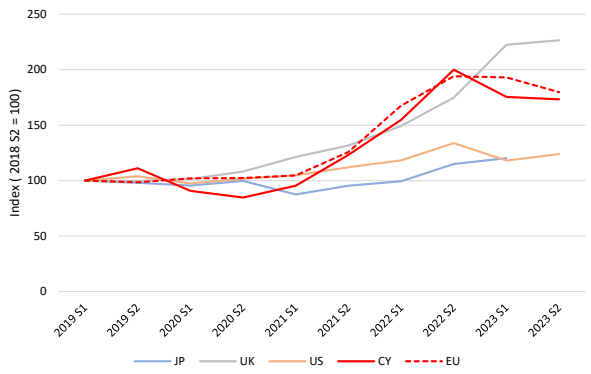
Σε σχετικούς όρους, οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας για τους μη οικιακούς καταναλωτές αυξήθηκαν σημαντικά σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία. Παρότι έχει σημειωθεί αξιοσημείωτη μείωση από το δεύτερο εξάμηνο του 2022, οι τιμές ηλεκτρικής ενέργειας της Κύπρου εξακολούθησαν να είναι υψηλότερες από τις τιμές των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας. Αυτό θα μπορούσε δυνητικά να επηρεάσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ενεργοβόρων βιομηχανιών στη χώρα.

([47]) Συμπληρώνεται από το παράρτημα 6, καθώς η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία επικεντρώνεται στη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας και από το παράρτημα 8 σχετικά με τη δράση που αναλαμβάνεται για την προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων, συμπληρωματικά με τις συνεχιζόμενες προσπάθειες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, του REPowerEU και του βιομηχανικού σχεδίου της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

([48]) Σύμφωνα με το βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας και την πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών.

([49]) Η Κύπρος υπέβαλε το προσχέδιο του επικαιροποιημένου ΕΣΕΚ τον Ιούλιο του 2023. Η Επιτροπή εξέδωσε αξιολόγηση και ειδικές ανά χώρα συστάσεις στις 18 Δεκεμβρίου 2023. Commission Recommendation, Assessment (SWD) and Factsheet of the draft updated National Energy and Climate Plan of Portugal - European Commission (europa.eu) [Σύσταση της Επιτροπής, αξιολόγηση (SWD) και ενημερωτικό δελτίο του προσχεδίου του επικαιροποιημένου εθνικού σχεδίου της Πορτογαλίας για την ενέργεια και το κλίμα — Ευρωπαϊκή Επιτροπή (europa.eu)].

Διάγραμμα Α7.2: **Τάσεις των τιμών ηλεκτρικής ενέργειας για τους μη οικιακούς καταναλωτές (ΕΕ και αλλοδαποί εταίροι)**

(1) Όσον αφορά τα στοιχεία της Eurostat (ΕΕ και CY), η ζώνη κατανάλωσης είναι ID που αναφέρεται σε καταναλωτές μεγάλου μεγέθους με ετήσια κατανάλωση μεταξύ 2 000 MWh και 20 000 MWh, όπως σε μεταποιητικούς τομείς έντασης ηλεκτρικής ενέργειας, και παρέχει μια εικόνα της διεθνούς ανταγωνιστικότητας.
(2) JP = Ιαπωνία
Πηγή: Eurostat, ΔΟΕ.

Η Κύπρος συνέχισε να εφαρμόζει μέτρα στήριξης κατά τη διάρκεια του 2023 για να βοηθήσει τους καταναλωτές να μετριάσουν τις υψηλές τιμές ηλεκτρικής ενέργειας. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούσαν στη μείωση των λογαριασμών ενέργειας με την αντιστάθμιση μέρους των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας που υπερβαίνουν ένα καθορισμένο όριο. Για τους ευάλωτους καταναλωτές, η αποζημίωση ανήλθε σε 100 %, ενώ για άλλες κατηγορίες καταναλωτών η αποζημίωση συνδεόταν με το επίπεδο κατανάλωσης. Οι μειώσεις του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα προϊόντα πετρελαίου εφαρμόστηκαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023.

Η ενίσχυση της θέσης των καταναλωτών στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας δεν έχει σημειώσει πρόοδο, λόγω των ειδικών χαρακτηριστικών της αγοράς και της έλλειψης τεχνολογιών που θα συνέβαλλαν στην ενεργό συμμετοχή των καταναλωτών σ' αυτήν. Η ανάπτυξη έξυπνων μετρητών καθυστερεί και οι ενεργειακές κοινότητες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν ορισμένες προκλήσεις εφαρμογής. Έως το 2023 υπήρχε μόνο ένας ενεργός προμηθευτής για την αγορά των νοικοκυριών (ο προμηθευτής με δεσπόζουσα θέση — ΑΗΚ) και, ως εκ τούτου, η αλλαγή προμηθευτή δεν ήταν ακόμη διαθέσιμη για την αγορά των νοικοκυριών.

Ο τερματισμός της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου θα επιταχύνει την πράσινη μετάβαση, θα δώσει ώθηση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θα μειώσει τις τιμές της ενέργειας για τους καταναλωτές. Το έργο «Great Sea Interconnector» (πρώην EuroAsia), το οποίο θα συνδέσει το κυπριακό δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας με την ελληνική/ευρωπαϊκή αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, παρουσίασε καθυστερήσεις, αλλά μέχρι το τέλος του 2023 είχαν σημειωθεί θετικές εξελίξεις. Επιπρόσθετα, εκτός από τις ανακαλύψεις φυσικού αερίου στην οικεία αποκλειστική οικονομική ζώνη (ΑΟΖ), η Κύπρος επιδιώκει να συμπεριλάβει το φυσικό αέριο στο ενεργειακό της μείγμα και βρίσκεται σε διαδικασία ανάπτυξης τερματικού σταθμού ΥΦΑ στον λιμένα Βασιλικού. Το έργο έχει υποστεί σημαντικές καθυστερήσεις και η ημερομηνία ολοκλήρωσής του ορίζεται για τον Ιούλιο του 2024. Η Κύπρος βασίζεται σε προϊόντα πετρελαίου που εισάγονται εξ ολοκλήρου για περισσότερο από το 80 % των ενεργειακών αναγκών της, αλλά έχει κατορθώσει να μειώσει σημαντικά την εξάρτησή της από τις εισαγωγές ενέργειας από τρίτες χώρες, από 48 % σε 31 % ([50]).

Όσον αφορά τη σταδιακή κατάργηση των ορυκτών καυσίμων, το προσχέδιο του επικαιροποιημένου ΕΣΕΚ της Κύπρου συνάδει μόνο εν μέρει με τη δέσμευσή της στο εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης. Ειδικότερα, οι πληροφορίες σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση της δυναμικότητας της μονάδας παραγωγής βαρέων καυσίμων στη Δεκέλεια, η οποία παραμένει αμετάβλητη έως το 2028, εμφανίζονται ασύμβατες με το εδαφικό σχέδιο δίκαιης μετάβασης, το οποίο αναφέρει ότι θα υπάρξει μείωση των εκπομπών κατά 16 % έως το 2026 και μηδενικές εκπομπές έως το 2050 ([51]).

Η εγκατεστημένη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αυξήθηκε κατά 30,8 % το 2023 σε σύγκριση με το 2022, λόγω της σημαντικής αύξησης της ηλιακής ενέργειας, ιδίως των φωτοβολταϊκών. Η συνολική δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην Κύπρο το 2023 ανήλθε σε 778 MW ([52]). Η συνολική δυναμικότητα αιολικής

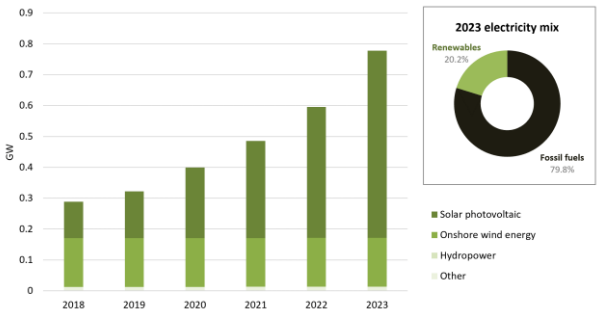
([50]) Στοιχεία της Eurostat

([51]) Βλ. την αξιολόγηση της Επιτροπής για το προσχέδιο του επικαιροποιημένου ΕΣΕΚ από την Επιτροπή.

([52]) Έκθεση του Διεθνή Οργανισμού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (IRENA), Στατιστικά στοιχεία για τη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές για το 2024.

ενέργειας για το 2023 ήταν 158 MW, ακριβώς η ίδια με τα οκτώ προηγούμενα έτη, η οποία είναι στο σύνολό της χερσαία ([53]). Το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον τομέα της ενέργειας στην Κύπρο ήταν 20,2 % το 2023, με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές να προβλέπεται στο προσχέδιο του ΕΣΕΚ να ανέλθει στο 31,5 % το 2030. Όσον αφορά την επιτάχυνση της ανάπτυξης της ηλιακής ενέργειας, η συνολική εγκατεστημένη δυναμικότητα το 2023 ήταν 606 MW ([54]). Στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) και στο κεφάλαιο για το REPowerEU, η Κύπρος έχει δεσμευτεί να οριστικοποιήσει το παράγωγο δίκαιο σχετικά με την αυτοκατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και να δημιουργήσει υπηρεσία μία στάσης για τους αυτοκαταναλωτές ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τους ενεργούς πελάτες και τις ενεργειακές κοινότητες.

Διάγραμμα Α7.3: **Εγκατεστημένη δυναμικότητα παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην Κύπρο (αριστερά) και μείγμα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (δεξιά)**

(1) Ο όρος «άλλο» περιλαμβάνει το βιοαέριο.
Πηγή: IRENA, Ember

Η Κύπρος δεν διαθέτει υπεράκτια αιολική ενέργεια, αλλά έχει δεσμευτεί να εγκαταστήσει ([55]) υπεράκτια αιολικά πάρκα από το 2030 και να επιτύχει τα 100 MW έως το 2050. Τον Μάιο του 2023 η Κύπρος εξέφρασε προκαταρκτικό ενδιαφέρον να συμμετάσχει στον διαγωνισμό του 2024 ως κράτος υποδοχής στον «χρηματοδοτικό μηχανισμό της ΕΕ για έργα στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας», με αποτέλεσμα να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Παρά τα σημαντικά βήματα προς την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων για την επιτάχυνση της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις. Δεδομένου ότι η Κύπρος δεν έχει δημοσιεύσει το μακροπρόθεσμο πρόγραμμά της για τους πλειστηριασμούς, η προβολή της δεξαμενής έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν είναι σαφής, ιδίως επειδή αντιμετωπίζει προβλήματα με το δίκτυό της, το οποίο χρειάζεται αναβάθμιση και επέκταση προκειμένου να εξυπηρετήσει περισσότερες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η Κύπρος θέσπισε νομοθεσία που παρέχει σε όλες τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ευνοϊκές διαδικασίες αδειοδότησης και ενεργοποίησε πρόσφατα το ψηφιακό ενιαίο σημείο επαφής για την ηλεκτρονική υποβολή και αξιολόγηση των αιτήσεων αδειοδότησης έργων ΑΠΕ. Επιπλέον, η Κύπρος εξακολουθεί να καταβάλλει προσπάθειες για τον εντοπισμό και την περαιτέρω βελτιστοποίηση των διαδικασιών αδειοδότησης που θεσπίστηκαν.

Το σχετικά υψηλό μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας της Κύπρου στη θέρμανση και την ψύξη (41,56 % το 2022) σχετίζεται κυρίως με την ηλιακή ενέργεια, μέσω της ευρείας χρήσης ηλιακών θερμικών συστημάτων για τη θέρμανση νερού. Σημαντική είναι επίσης η συμβολή των αντλιών θερμότητας και της βιομάζας (προϊόντα ξύλου) για σκοπούς θέρμανσης και η χρήση βιομάζας από απόβλητα στη βιομηχανία (εργοστάσιο τσιμέντου).

Η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά τη βραχυπρόθεσμη δυναμικότητα του δικτύου ώστε να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, με αποτέλεσμα τις συχνές περικοπές. Με βάση τα επίσημα στοιχεία της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας της Κύπρου (ΡΑΕΚ), στα τέλη Νοεμβρίου 2023 λειτουργούσαν συνολικά μονάδες παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές συνολικής δυναμικότητας 782,57 MW (157,50 MW αιολικής ενέργειας, 625,93 MW

Τα στοιχεία ενδέχεται να διαφέρουν από τα στοιχεία της Eurostat, καθώς χρησιμοποιείται διαφορετική μεθοδολογία για τον υπολογισμό της δυναμικότητας όσον αφορά το εναλλασσόμενο (AC) και το συνεχές (DC) ρεύμα.

([53]) Ομοίως.

([54]) Ομοίως.

([55]) Μη δεσμευτική συμφωνία του 2023 σχετικά με τους στόχους για την παραγωγή ενέργειας από υπεράκτιες ανανεώσιμες πηγές το 2050, με ενδιάμεσα βήματα το 2040 και το 2030 για τον διάδρομο προτεραιότητας υπεράκτιων δικτύων «Νότιο και Ανατολικό υπεράκτιο δίκτυο» https://energy.ec.europa.eu/document/download/6efccbb1-4439-4f2e-bce9-511ff999bbb7_en?filename=SE_offshore_non-binding_offshore_goals_final.pdf.

φωτοβολταϊκών και 9,15 MW βιομάζας). Ταυτόχρονα, η ΡΑΕΚ έχει χορηγήσει κατασκευαστικές άδειες για έργα ανανεώσιμης ενέργειας συνολικής δυναμικότητας 2 383 MW. Η Κύπρος πρέπει να διασφαλίσει ότι το δίκτυό της θα είναι σε θέση να καλύψει τουλάχιστον τον όγκο της προγραμματισμένης δυναμικότητας των έργων ανανεώσιμης ενέργειας, ιδίως όσον αφορά την αυτοκατανάλωση και τα ηλεκτρικά οχήματα, τα οποία έχουν προωθηθεί εντατικά τα τελευταία έτη, ιδίως μέσω του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Ωστόσο, η ανάπτυξη έξυπνων μετρητών θα βελτιώσει την ευελιξία και τη συνολική αποδοτικότητα του συστήματος.

Η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης επιβραδύνθηκε στην Κύπρο, μολονότι εξακολουθεί να υπάρχει αναξιοποίητο δυναμικό στον τομέα αυτόν. Το 2022 η κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας στην Κύπρο ανήλθε σε 2,5 εκατ. ΤΙΠ —αύξηση κατά 7,4 % σε σύγκριση με το 2021 και μείωση κατά 0,7 % σε σύγκριση με το 2012. Η τελική κατανάλωση ενέργειας ανήλθε σε 1,8 εκατ. ΤΙΠ —αύξηση κατά 7,7 % σε σύγκριση με το 2021 και μείωση κατά 3,1 % σε σύγκριση με το 2012. Το 2022 τα καλύτερα αποτελέσματα προήλθαν από τον βιομηχανικό τομέα, ο οποίος, ωστόσο, αύξησε την τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 0,9 %, και τα χειρότερα προήλθαν από τον τομέα των μεταφορών, ο οποίος αύξησε την τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 12,2 %.

Η Κύπρος έχει εφαρμόσει σειρά μέτρων ενεργειακής απόδοσης με τη στήριξη διαφόρων ταμείων της ΕΕ. Ωστόσο, τα περισσότερα προγράμματα εξακολουθούν να βασίζονται σε επιχορηγήσεις και η χρήση χρηματοδοτικών μέσων εξακολουθεί να είναι πολύ περιορισμένη. Η Κύπρος κατέγραψε πρόοδο όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, ενώ τα μέτρα για τη βελτίωση των δημόσιων μεταφορών και την ανάπτυξη ηλεκτρικών οχημάτων δείχνουν περιορισμένη χρήση από το κοινό. Τόσο ο αριθμός των ηλεκτρικών οχημάτων όσο και των σταθμών φόρτισης είναι πολύ χαμηλός. Στη δομή της κατανάλωσης ενέργειας κυριαρχούν οι οδικές μεταφορές και τα κτίρια, τόσο τα οικιστικά όσο και τα μη οικιστικά, και αυτοί είναι οι τομείς στους οποίους υπάρχει το σημαντικότερο δυναμικό· το μερίδιο της βιομηχανίας είναι περιορισμένο.

Οι τρέχουσες προσπάθειες εξοικονόμησης ενέργειας στο κτιριακό τομέα αποφέρουν πιο φιλόδοξα αποτελέσματα από τον στόχο που έχει τεθεί για ολόκληρο τον κτιριακό τομέα. Ειδικότερα, μεταξύ της περιόδου 2020 και 2022 και δεδομένων των επιπτώσεων της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, η τελική κατανάλωση ενέργειας του οικιστικού τομέα μειώθηκε κατά περίπου 10,2 % ([56]), ενώ στο πλαίσιο της μακροπρόθεσμης στρατηγικής ανακαίνισης (LTRS) του 2020, η Κύπρος προέβλεψε αύξηση της τελικής κατανάλωσης ενέργειας στον κτιριακό τομέα κατά 10 % έως το 2030, σε σύγκριση με το 2020 (εξοικονόμηση κατά 8 % σε σύγκριση με τις βασικές προβλέψεις για το 2030).

Λόγω των οικονομικών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών της, η Κύπρος έχει περιορισμένες δυνατότητες για την ανάπτυξη μιας πλήρως ανεπτυγμένης αλυσίδας εφοδιασμού μηδενικών καθαρών εκπομπών και εξακολουθεί να εξαρτάται από τις εισαγωγές για την ανάπτυξη ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Οι πρωτοβουλίες στον τομέα της καθαρής τεχνολογίας είναι επί του παρόντος περιορισμένες, με την πλειονότητα των παραδειγμάτων να αφορούν νεοφυείς επιχειρήσεις ή πιλοτικά έργα (π.χ. σχεδιασμός καινοτόμων τεχνολογιών για ανανεώσιμο φυσικό αέριο). Όσον αφορά τα βασικά υλικά για καθαρές τεχνολογίες, η Κύπρος φιλοξενεί υδρομεταλλουργική μονάδα στην περιοχή της Σκουριώτισσας, η οποία επεξεργάζεται λατερίτη για την ανάκτηση νικελίου, απαραίτητο υλικό για την κατασκευή συσσωρευτών. Η μονάδα λειτουργεί από το 2021, με αναμενόμενη ετήσια παραγωγική ικανότητα 50 000 τόνων θειικού νικελίου.

Παρά την αξιοσημείωτη πρόοδο στο οικοσύστημα καινοτομίας της Κύπρου, η χώρα εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με πολλά άλλα κράτη μέλη της ΕΕ. Πρόσφατες αξιολογήσεις των τάσεων στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας κατέδειξαν ενθαρρυντικές εξελίξεις. Ωστόσο, οι ιδιωτικές επενδύσεις στην έρευνα και την ανάπτυξη που ευθυγραμμίζονται με τις προτεραιότητες της Ενεργειακής Ένωσης παρέμειναν σχετικά χαμηλές στο 0,04 % του ΑΕΠ το

([56]) Τελική κατανάλωση ενέργειας στα νοικοκυριά από την Eurostat, με διορθωμένα τα στοιχεία των κλιματικών διακυμάνσεων· από το Κοινό Κέντρο Ερευνών, με περίοδο αναφοράς 2005-2022.

2020, που σημαίνει σημαντική διαφορά σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Από τις δαπάνες αυτές, περίπου το 70 % διοχετεύθηκε σε έργα ανανεώσιμης ενέργειας. Οι επενδύσεις επιχειρηματικών κεφαλαίων παρουσίασαν θετικές τάσεις τα τελευταία έτη, παρότι σε χαμηλά επίπεδα (βλ. π.χ. παράρτημα 12). Το 2021 επενδύθηκαν περίπου 3,8 εκατ. EUR σε εταιρείες κλιματικής τεχνολογίας στον τομέα της ενέργειας στην Κύπρο, ποσό που αντιπροσωπεύει περίπου το 1,2 % των συνολικών επενδύσεων επιχειρηματικών κεφαλαίων στη χώρα. Το ποσοστό αυτό υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ (περίπου το 9 % των επενδύσεων επιχειρηματικών κεφαλαίων που διοχετεύονται σε επιχειρήσεις συνδεόμενες με την ενέργεια).

Πίνακας A7.1: **Βασικοί ενεργειακοί δείκτες**

		Cyprus				EU			
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
ENERGY DEPENDNCE	**Import Dependency [%]**	**92.8%**	**93.2%**	**89.5%**	**92.0%**	**60.5%**	**57.5%**	**55.5%**	**62.5%**
	of Solid fossil fuels	117.2%	105.4%	97.6%	147.3%	43.3%	35.8%	37.3%	45.8%
	of Oil and petroleum products	99.7%	101.7%	98.4%	100.2%	96.7%	96.8%	91.7%	97.7%
	of Natural Gas	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	89.7%	83.6%	83.6%	97.6%
	Dependency from Russian Fossil Fuels [%]								
	of Natural Gas	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	39.7%	41.3%	41.1%	21.0%
	of Crude Oil	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	28.8%	26.7%	26.4%	19.5%
	of Hard Coal	100.0%	100.0%	100.0%	74.2%	43.5%	49.1%	47.4%	21.5%

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
DIVERSIFICATION OF GAS SUPPLIES	**Gas Consumption (in bcm)**	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gas Consumption year-on-year change [%]	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gas Imports - by type (in bcm)	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gas imports - pipeline	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gas imports - LNG	-	-	-	-	-	-	-	-

	2019	2020	2021	2022	2023
LNG Terminals - storage capacity m3 LNG					
Number of LNG Terminals	0	0	0	0	0
LNG Storage capacity (m3 LNG)	0	0	0	0	0
Underground Storage					
Number of storage facilities	0	0	0	0	0
Technical Capacity (bcm)	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ELECTRICITY/ENERGY	**Gross Electricity Production (GWh) (2)**	**4,888**	**5,004**	**5,061**	**5,141**	**4,849**	**5,119**	**5,268**	-
	Combustible Fuels	4,515	4,621	4,640	4,685	4,313	4,405	4,442	-
	Nuclear	0	0	0	0	0	0	0	-
	Hydro	0	0	0	0	0	0	0	-
	Wind	227	211	221	239	240	246	224	-
	Solar	146	172	199	218	296	468	602	-
	Geothermal	0	0	0	0	0	0	0	-
	Other Sources	-0	-0	0	0	-0	-0	0	-
	Gross Electricity Production [%]								-
	Combustible Fuels	92.4%	92.3%	91.7%	91.1%	88.9%	86.0%	84.3%	-
	Nuclear	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Hydro	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Wind	4.6%	4.2%	4.4%	4.6%	5.0%	4.8%	4.3%	-
	Solar	3.0%	3.4%	3.9%	4.2%	6.1%	9.1%	11.4%	-
	Geothermal	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Other Sources	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Net Imports of Electricity (GWh)	0	0	0	0	0	0	0	-
	As a % of electricity available for final consumption	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
	Electricity Interconnection [%]	-	**0.0%**	**0.0%**	**0.0%**	**0.0%**	**0.0%**	**0.0%**	**0.0%**
	Share of renewable energy consumption - by sector [%]								-
	Electricity	8.6%	8.9%	9.4%	9.8%	12.0%	14.8%	17.0%	-
	Heating/cooling	24.7%	26.4%	37.2%	35.1%	37.1%	42.6%	41.6%	-
	Transport	2.7%	2.6%	2.7%	3.3%	7.4%	7.2%	7.2%	-
	Overall	9.8%	10.5%	13.9%	13.8%	16.9%	19.1%	19.4%	0.0%

	2019	2020	2021	2022	2023
CLEAN ENERGY **VC investments in climate tech start-ups and scale-ups (EUR Mln)**	-	-	-	-	-
as a % of total VC investment (3) in Cyprus start-ups and scale-ups	-	-	-	-	-
Research & Innovation spending in Energy Union R&i priorites					
Public R&I (EUR mln)	0.7	0.4	0.2	-	-
Public R&I (% GDP)	0.003%	0.002%	0.001%	-	-
Private R&I (EUR mln)	16.2	9.0	-	-	-
Private R&I (% GDP)	0.070%	0.041%	-	-	-

(1) Η κατάταξη των κύριων προμηθευτών βασίζεται στα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (για το 2022). (2) Οι επενδύσεις επιχειρηματικών κεφαλαίων περιλαμβάνουν συμφωνίες επιχειρηματικών κεφαλαίων (σε όλα τα στάδια), συμφωνίες για μικροσυγχωνεύσεις και εξαγορές, και συμφωνίες αύξησης ιδιωτικών κεφαλαίων (για εταιρείες που προηγουμένως αποτελούσαν μέρος του χαρτοφυλακίου επιχείρησης επενδύσεων επιχειρηματικού κεφαλαίου ή που έχουν λάβει χρηματοδότηση από επιχειρηματικούς αγγέλους ή κεφάλαια εκκίνησης).

Πηγή: Eurostat, Gas Infrastructure Europe [Υποδομές φυσικού αερίου στην Ευρώπη], Επεξεργασία από το JRC με βάση τα στοιχεία του PitchBook (03/2024), JRC SETIS (2024).

Το παρόν παράρτημα παρακολουθεί την πρόοδο της Κύπρου όσον αφορά τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα και την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, ιδίως για τους εργαζομένους και τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση. Η πράσινη οικονομία επεκτείνεται στην Κύπρο. Οι συνολικές θέσεις εργασίας στον τομέα των περιβαλλοντικών αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν σε περίπου 12 000 το 2021, αριθμός που αντιπροσώπευε το ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (ΕΕ: 2,7 %). Την περίοδο 2015-2022, η ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου του εργατικού δυναμικού της Κύπρου (βλ. διάγραμμα Α8.1 και πίνακα Α8.1) μειώθηκε από 18,2 τόνους σε 15,6 τόνους ανά εργαζόμενο. Μολονότι το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (14,3 τόνοι ανά εργαζόμενο το 2022) ([57]), δείχνει θετική τάση στο πλαίσιο της πράσινης μετάβασης. Σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα ([58]), υλοποιούνται δράσεις για δίκαιη πράσινη μετάβαση, μεταξύ άλλων για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση. Μέτρα όπως η κατασκευή τεχνικών και πράσινων σχολείων και σχετικών προγραμμάτων κατάρτισης περιγράφονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) της Κύπρου, καθώς και στο πρόγραμμα «ΘΑΛΕΙΑ», το οποίο περιλαμβάνει χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ).

Η απασχόληση στους τομείς της Κύπρου που επηρεάζονται περισσότερο από την πράσινη μετάβαση έχει μειωθεί. Η απασχόληση στις ενεργοβόρες βιομηχανίες της Κύπρου ([59]) αντιπροσώπευε το 0,8 % της συνολικής απασχόλησης το 2023 (ΕΕ: 3,5 %). Η απασχόληση σε ορυχεία και λατομεία έχει αυξηθεί κατά 16,7 % από το 2015 (σε περίπου 700 εργαζομένους το 2023). Το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας στον κατασκευαστικό τομέα (βλ. διάγραμμα Α8.2), ο οποίος αποτελεί βασικό τομέα για την επίτευξη της πράσινης μετάβασης, είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,0 % έναντι 3,6 % το 2023). Παρόλα αυτά, το 44 % των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) στον τομέα συμφώνησαν ότι οι ελλείψεις δεξιοτήτων αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα γι' αυτές όσον αφορά την άσκηση γενικών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ([60]). Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας (ELA) ([61]), το 2023 αναφέρθηκαν ελλείψεις εργατικού δυναμικού για ορισμένα επαγγέλματα που απαιτούσαν ειδικές δεξιότητες ή γνώσεις για την πράσινη μετάβαση ([62]), συμπεριλαμβανομένων πολιτικών μηχανικών, μηχανικών κλιματισμού και ψύξης, καθώς και ηλεκτρολόγων.

Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση σε παρακμάζοντες και μετασχηματιζόμενους τομείς είναι αναγκαίες για να συμβάλει στην επίτευξη της πράσινης μετάβασης. Στην Κύπρο, το 47 % των ΜΜΕ θεωρούν ότι οι δεξιότητες που απαιτούνται για επιχειρηματικές δραστηριότητες οικολογικού προσανατολισμού αποκτούν μεγαλύτερη σημασία (ΕΕ: 42 %) ([60]). Εάν η Κύπρος καλύψει την προβλεπόμενη συνεισφορά της στην επίτευξη του στόχου της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά την ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές, θα χρειαστούν από 400 έως 600 επιπλέον ειδικευμένοι εργαζόμενοι για την ανάπτυξη αιολικής και ηλιακής ενέργειας, γεγονός που μπορεί να απαιτήσει επενδύσεις σε δεξιότητες ύψους 1,4-1,8 εκατ. EUR. ([63]) Στην Κύπρο, η Πράσινη Τεχνική Σχολή που υποστηρίζεται από το ΤΔΜ και οι επενδύσεις στο πλαίσιο του ΣΑΑ θα συμβάλουν στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού μέσω της κατάρτισης και της εκπαίδευσης, καθώς και στην παροχή εξειδικευμένης κατάρτισης σε σχετικούς τομείς.

([57]) Οι υπολογισμοί που σχετίζονται με την εργασία βασίζονται στην έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ. Επισημαίνεται ότι στην έκθεση χώρας του 2023 για την Κύπρο, οι εν λόγω δείκτες υπολογίστηκαν με βάση τις στατιστικές απασχόλησης που περιλαμβάνονται στους εθνικούς λογαριασμούς. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται περιορισμένη συγκρισιμότητα μεταξύ των δύο εκθέσεων.

([58]) Η σύσταση του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 2022, σχετικά με τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα (2022/C 243/04) καλύπτει την απασχόληση, τις δεξιότητες, τα συστήματα φορολογίας και παροχών και τα συστήματα κοινωνικής προστασίας, τις βασικές υπηρεσίες και τη στέγαση.

([59]) Ορυχεία και λατομεία (NACE B), χημικές ουσίες (C20), ορυκτά (C23), μέταλλα (C24) και αυτοκινητοβιομηχανία (C29).

([60]) Ευρωβαρόμετρο σχετικά με τις ελλείψεις δεξιοτήτων, τις στρατηγικές πρόσληψης και διατήρησης σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

([61]) Ευρωπαϊκή Αρχή Εργασίας, έκθεση EURES 2024 για τις ελλείψεις και τα πλεονάσματα εργατικού δυναμικού το 2023.

([62]) Οι απαιτήσεις δεξιοτήτων και γνώσεων βασίζονται στην ευρωπαϊκή ταξινόμηση δεξιοτήτων, ικανοτήτων, προσόντων και επαγγελμάτων (ESCO) για την πράσινη μετάβαση.

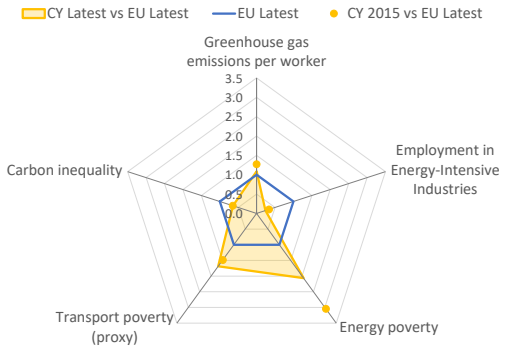
([63]) Έργο EMPL-JRC AMED1+.

Πίνακας A8.1: **Βασικοί δείκτες για μια δίκαιη μετάβαση στην Κύπρο**

Indicator	Description	CY 2015	CY	EU
GHG per worker	Greenhouse gas emissions per worker – CO_2 equivalent tonnes	18.2	15.6 (2022)	14.3 (2022)
Employment EII	Employment share in energy-intensive industries, including mining and quarrying (NACE B), chemicals (C20), minerals (C23), metals (C24) and automotive (C29)	1.2%	0.8% (2023)	3.5% (2023)
Energy poverty	Share of the total population living in a household unable to keep its home adequately warm	28.3%	19.2% (2022)	9.3% (2022)
Transport poverty (proxy)	Estimated share of the AROP population that spends over 6% of expenditure on fuels for personal transport	55.1%	62.7% (2023)	37.1% (2023)
Carbon inequality	Ratio between the consumption footprint of the top 20% vs bottom 20% of the income distribution	1.8	1.8 (2021)	2.7 (2021)

Πηγή: Eurostat (env_ac_ainah_r2, lfsa_egan2d, ilc_mdes01), Έρευνα για το εργατικό δυναμικό στην ΕΕ (διακοπή στη χρονοσειρά το 2021), έργα EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ και DISCO(H).

Διάγραμμα A8.1: **Προκλήσεις της δίκαιης μετάβασης στην Κύπρο**

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ, έργα EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+ και DISCO (H) (βλ. πίνακα A8.1).

Παρά τις βελτιώσεις των τελευταίων ετών, η ενεργειακή φτώχεια εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση στην Κύπρο. Παρότι το ποσοστό του πληθυσμού που δεν είναι σε θέση να διατηρήσει την κατοικία του επαρκώς ζεστή μειώθηκε από 28,3 % το 2015 σε 19,2 % το 2022, εξακολουθεί να είναι υπερδιπλάσιο από τον μέσο όρο της ΕΕ (9,3 %) ([64]). Ο δείκτης μειώθηκε κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ του 2021 και του 2022. Ειδικότερα, το 50,6 % του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας (AROP) και το 19,4 % των νοικοκυριών χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος στα δεκατημόρια 4-5 δεν ήταν σε θέση να διατηρήσουν την κατοικία τους επαρκώς ζεστή (έναντι μέσου όρου 20,1 % και 11,6 % της ΕΕ, αντίστοιχα). Από την άλλη πλευρά, τον Ιανουάριο του 2023 το 62,7 % του πληθυσμού που αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας δαπάνησε σημαντικό ποσοστό του προϋπολογισμού του (πάνω από 6 %) για καύσιμα ιδιωτικών μεταφορών (ΕΕ: 37,1 %) ([65]). Υπάρχει επίσης σημαντικό ενεργειακό κόστος που σχετίζεται με την ψύξη των κατοικιών, το οποίο είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ. Το 2021 η ψύξη των χώρων αποτελούσε το 10,6 % της τελικής κατανάλωσης ενέργειας των νοικοκυριών σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (0,5 %). Στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου περιλαμβάνονται στοχευμένες επενδύσεις για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των οικιστικών κτιρίων, ιδίως για τα ευάλωτα νοικοκυριά.

Η ατμοσφαιρική ρύπανση εξακολουθεί να αποτελεί κρίσιμο ζήτημα που οδηγεί σε περιβαλλοντικές ανισότητες στην Κύπρο. Στην Κύπρο, τα μέσα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης το 2021 ανήλθαν σε 14,0 μg/m³ PM2.5 (ΕΕ: 11,4), με το σύνολο του πληθυσμού να εκτίθεται σε κρίσιμα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης ([66]). Η κατάσταση αυτή είχε σημαντικές επιπτώσεις στην υγεία, με αντίκτυπο ιδίως στις ευάλωτες ομάδες και περίπου 630 πρόωρους θανάτους ετησίως ([67]). Το 2021 το αποτύπωμα κατανάλωσης για το 20 % του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα ήταν κατά 1,8 φορές υψηλότερο από το αποτύπωμα του φτωχότερου 20 % (ΕΕ: 1,8) ([68]). Και για τις δύο ομάδες, το αποτύπωμα κατανάλωσης είναι υψηλότερο για τα τρόφιμα και την κινητικότητα.

([64]) Η ενεργειακή φτώχεια είναι μια πολυδιάστατη έννοια. Ο δείκτης που χρησιμοποιείται εστιάζει στο αποτέλεσμα της ενεργειακής φτώχειας. Περαιτέρω δείκτες είναι διαθέσιμοι στον συμβουλευτικό κόμβο για την ενεργειακή φτώχεια.

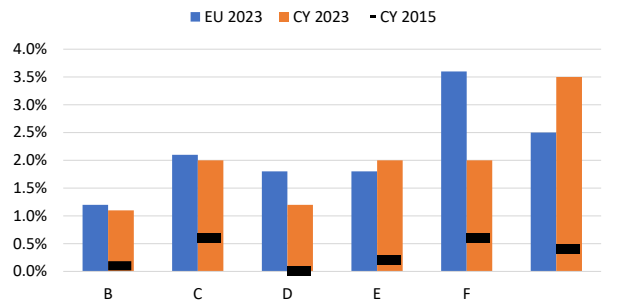
([65]) Η οικονομική προσιτότητα των καυσίμων ιδιωτικών μεταφορών αποτελεί βασική διάσταση της φτώχειας στον τομέα των μεταφορών. Ο δείκτης αναπτύχθηκε στο πλαίσιο των έργων EMPL-JRC GD-AMEDI/AMEDI+. Η μεθοδολογία εξηγείται στο Economic and distributional effects of higher energy prices on households in the EU (Οικονομικές και διανεμητικές επιπτώσεις των υψηλότερων τιμών ενέργειας στα νοικοκυριά στην ΕΕ).

([66]) Δύο φορές υψηλότερα από τις συστάσεις των κατευθυντήριων γραμμών του ΠΟΥ για την ποιότητα του αέρα (ετήσια έκθεση 5μg/m³).

([67]) EEA- Air Quality Health Risk Assessment (ΕΟΠ — Εκτίμηση κινδύνου για την υγεία λόγω της ποιότητας του αέρα).

([68]) Αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου EMPL-JRC DISCO(H). Η μεθοδολογία εξηγείται στο Joint Research Centre, 2024.Carbon and environmental footprint inequality of household consumption in the EU.JRC137520 (Κοινό Κέντρο Ερευνών, 2024. Ανισότητα του αποτυπώματος άνθρακα και του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της κατανάλωσης των νοικοκυριών στην ΕΕ). Ο μέσος όρος της ΕΕ αναφέρεται στην ΕΕ-27 χωρίς την Ιταλία (τα στοιχεία για το εισόδημα των νοικοκυριών δεν είναι διαθέσιμα για την IT στο HBS).

Διάγραμμα Α8.2: **Ποσοστό κενών θέσεων εργασίας στους μετασχηματιζόμενους τομείς και σε ορυχεία και λατομεία**

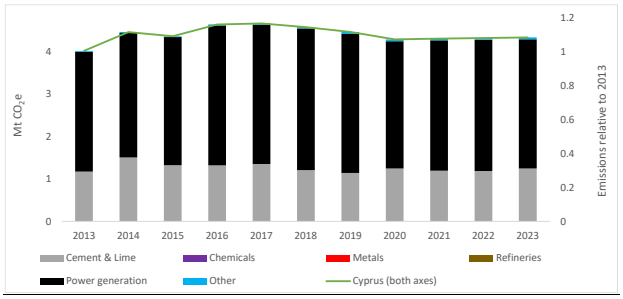
Β — Ορυχεία και λατομεία Γ — Μεταποίηση Δ — Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού Ε — Παροχή νερού· επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης ΣΤ — Κατασκευές Η — Μεταφορά και αποθήκευση
Πηγή: Eurostat (jvs_a_rate_r2).

Η Κύπρος αρχίζει να εφαρμόζει πολιτικές για δίκαιη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα στο πλαίσιο της σύστασης του Συμβουλίου του Ιουνίου 2022. Η Κύπρος θέσπισε διάφορα μέτρα που εστιάζουν ειδικά στην πράσινη οικονομία, όπως μέτρα ευαισθητοποίησης, την κατασκευή του νέου σχολείου πράσινης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και προγράμματα κατάρτισης σχετικά με συγκεκριμένα πράσινα επαγγέλματα που περιλαμβάνονται στο εθνικό σχέδιο δράσης της Κύπρου για το Ευρωπαϊκό Έτος Δεξιοτήτων. Υπάρχουν περιθώρια για περαιτέρω προσπάθειες που εστιάζουν στην πράσινη μετάβαση, π.χ. ενίσχυση της βάσης τεκμηρίωσης και θέσπιση μέτρων για την επαρκή εισοδηματική ασφάλεια στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, οι ατομικοί λογαριασμοί μάθησης, οι οποίοι αναπτύσσονται επί του παρόντος στο πλαίσιο πιλοτικού σχεδίου, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την ενθάρρυνση των ατόμων να αποκτήσουν πράσινες δεξιότητες.

Η Η πράσινη μετάβαση της βιομηχανίας και του δομημένου περιβάλλοντος, ιδίως η απανθρακοποίηση, η αποδοτικότητα και η κυκλικότητα των πόρων, αποτελεί βασικό παράγοντα για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου ([69]). Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητες για την Κύπρο αποτελούν η διαχείριση των αποβλήτων και η χρήση κυκλικών υλικών στη βιομηχανία και τον κατασκευαστικό τομέα.

Ο ρυθμός μετάβασης της Κύπρου στην κυκλική οικονομία είναι ανεπαρκής για την επίτευξη των στόχων του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία, καθώς υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης στη διαχείριση των αποβλήτων και την αποδοτικότητα των πόρων. Το αποτύπωμα υλικού αυξήθηκε από 23 σε 25,2 τόνους κατά κεφαλήν κατά την περίοδο μεταξύ του 2018 και του 2021 και στη συνέχεια μειώθηκε σε 24,0 τόνους κατά κεφαλήν το 2022, παραμένοντας πολύ υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αντιθέτως, η συνολική κατά κεφαλήν παραγωγή αποβλήτων είναι πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ —2,5 έναντι 4,8 τόνων κατά κεφαλήν— και μειώθηκε κατά την περίοδο μεταξύ του 2016 και του 2020. Εξακολουθούν να υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά την αξιοποίηση του δυναμικού της μετάβασης στην κυκλική οικονομία για την προώθηση της απανθρακοποίησης της κυπριακής βιομηχανίας.

Διάγραμμα Α9.1: **Εκπομπές εντός του ΣΕΔΕ ανά τομέα από το 2013**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τους τομείς που καλύπτονται από το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ) στην Κύπρο ([70]) παρέμειναν σχετικά σταθερές από το 2013 έως το 2023, με συνεπή διάρθρωση των συνεισφερόντων τομέων. Το 2023 η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας αντιπροσώπευε το 70 % των συνολικών εκπομπών, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ιστορική κυριαρχία του εισαγόμενου πετρελαίου ως κύριας πηγής ενέργειας στο νησί. Ο τομέας του τσιμέντου και του ασβεστόλιθου αντιπροσώπευε ουσιαστικά το υπόλοιπο 29 % των εκπομπών. Από το 2019 έως το 2023, οι εκπομπές του ΣΕΔΕ στην Κύπρο παρουσίασαν μικρή μόνο διακύμανση, με συνολική αύξηση κατά 3 %, η οποία συνίσταται σε μείωση κατά 7 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας (κυρίως το 2020) και σε αύξηση κατά 9 % των εκπομπών από την παραγωγή τσιμέντου και ασβεστόλιθου. Από το 2013 η Κύπρος παρουσιάζει πορεία ελαφρώς αυξανόμενων εκπομπών στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ, με την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας να αποτελεί τον κυρίαρχο παράγοντα.

Η Κύπρος δεν συμβαδίζει με τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά την αποδοτική χρήση των πόρων και τα επίπεδα παραγωγικότητας στη χρήση των πόρων στον βιομηχανικό τομέα. Το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών αυξήθηκε από 2,4 % το 2017 σε 3,2 % το 2022 ([71]). Ωστόσο, εξακολουθεί να βρίσκεται πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,7 %). Ομοίως, η παραγωγικότητα των πόρων ήταν χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ και ανήλθε σε 1,7 μονάδες αγοραστικής δύναμης ανά χιλιόγραμμο το 2022. Επιπλέον, η Κύπρος εξαρτιόταν από τις εισαγωγές για το 31,4 % των υλικών που χρησιμοποιήθηκαν το 2022, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 22,4 %, γεγονός που καθιστά τη χώρα συγκριτικά πιο ευάλωτη σε διαταραχές στην αλυσίδα εφοδιασμού. Ο μεταποιητικός τομέας δεν ασκεί τόσο μεγάλη πίεση στους υδάτινους πόρους όσο άλλοι τομείς. Η απόληψη ύδατος για τον σκοπό αυτόν αντιπροσώπευε λιγότερο από το 1 % των

([69]) Βλ. επίσης παραρτήματα 6, 7 και 12.

([70]) Από την ανάλυση αυτή εξαιρούνται τα αεροπορικά ταξίδια. Για περισσότερες λεπτομέρειες και τις πηγές δεδομένων, βλ. Weitzel, M· van der Vorst, C. (2024), Uneven progress in reduction emissions in the EU ETS (Ανισομερής πρόοδος στη μείωση των εκπομπών στο ΣΕΔΕ της ΕΕ), JRC Science for policy brief (Έκθεση επιστημονικών στοιχείων για τη χάραξη πολιτικής του Κοινού Κέντρου Ερευνών), JRC138215, Κοινό Κέντρο Ερευνών.

([71]) Με κορύφωση της τάξης του 3,7 % το 2020.

Πίνακας A9.1: **Δείκτες κυκλικότητας**

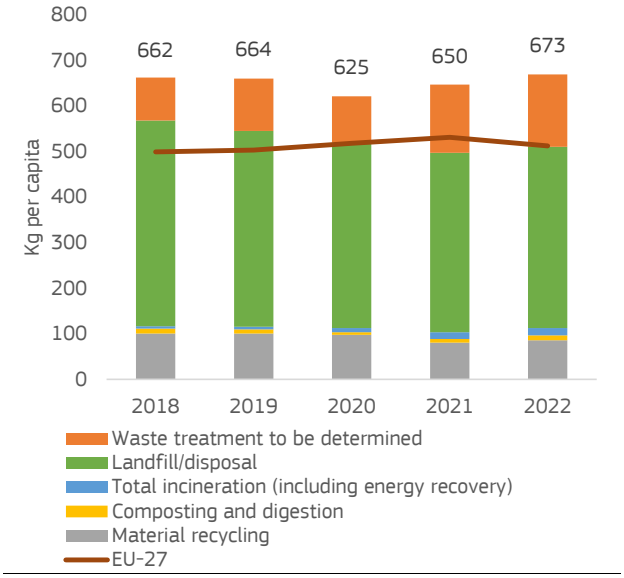
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27	Latest year
Industry								
Resource productivity (purchasing power standard (PPS) per kilogram)	1.5	1.5	1.5	1.5	1.7	-	2.5	2022
Circular material use rate (%)	2.7	3.1	3.8	2.8	3.2	-	11.5	2022
Eco-innovation index (2013=100)	73.6	86.0	78.2	93.3	94.7	-	121.5	2022
Recycling of plastic packaging (%)	54.3	50.5	48.6	41.6	-	-	40.7	2021
Cost of air emissions from industry (EUR bn)	0.8	0.8	0.7	0.7	-	-	352.7	2021
Built environment								
Recovery rate from construction and demolition waste (%)	64.0	-	79.0	-	-	-	89.0	2020
Soil sealing index (base year = 2006)	111.1	-	-	-	-	-	103.4	2018
Non-residential floor area (m^2 per capita)	26.8	26.8	26.8	-	-	-	18.0	2020
Waste backfilled (%)	-	-	-	-	-	-	9.9	2020

Πηγή: Eurostat, Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος.

συνολικών υδάτων απόληψης το 2019. Η Κύπρος επαναχρησιμοποιεί το 95,4 % των επεξεργασμένων αστικών λυμάτων για άρδευση στη γεωργία και για άλλες χρήσεις. Ο πίνακας αποτελεσμάτων οικοκαινοτομίας του 2022 τοποθέτησε τη χώρα στην «ομάδα κάλυψης της υστέρησης», με βαθμολογία 94,7. Από τον Σεπτέμβριο του 2023 η Κύπρος είχε συνολικά 3 άδειες χρήσης του οικολογικού σήματος της ΕΕ που της είχαν χορηγηθεί και διέθετε 84 προϊόντα με το οικολογικό σήμα της ΕΕ, αριθμός που καταδεικνύει χαμηλή χρήση προϊόντων και αδειών. Το κυπριακό εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα αναφέρει την κυκλική οικονομία και τις δυνατότητές της μόνο σε σχέση με τη διαχείριση των αποβλήτων.

Η Κύπρος κινδυνεύει να μην επιτύχει τόσο τους στόχους για το 2025 όσον αφορά τα αστικά απόβλητα και την ανακύκλωση συσκευασιών ([72]) όσο και τον στόχο για το 2035 όσον αφορά την υγειονομική ταφή. Με ποσοστό ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων μόλις 15,3 % το 2021, η Κύπρος έχει ήδη αποτύχει όσον αφορά τον στόχο της ΕΕ για ανακύκλωση 50 % έως το 2020. Επιπλέον, η χώρα εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την υγειονομική ταφή και κατέγραψε την υψηλότερη κατά κεφαλήν ποσότητα αποβλήτων που καταλήγουν σε υγειονομική ταφή στην ΕΕ. Το ποσοστό ανακύκλωσης πλαστικών συσκευασιών ήταν υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2021 – 41,6 % έναντι 39,7 %. Ωστόσο, το ποσοστό αυτό μειώθηκε σε σύγκριση με τα τελευταία έτη. Η παραγωγή απορριμμάτων πλαστικών συσκευασιών αυξάνεται και οι εγκαταστάσεις ανακύκλωσης θα πρέπει να βελτιωθούν ώστε να ανταποκριθούν σε αυτή την τάση. Ωστόσο, σημειώνονται ορισμένες θετικές τάσεις. Το 2021, το ποσοστό ανακύκλωσης των ηλεκτρονικών αποβλήτων υπερέβαινε τον μέσο όρο της ΕΕ, αντιπροσωπεύοντας το 81,6 %. Η Κύπρος δεν καταχώρισε νέα διπλώματα ευρεσιτεχνίας για την ανακύκλωση αποβλήτων το 2020.

Διάγραμμα A9.2: **Επεξεργασία αστικών αποβλήτων**

Πηγή: Eurostat.

Το δομημένο περιβάλλον θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικότερα. Το 2023 ο δείκτης οικοδομικών αδειών της Κύπρου, με βάση το ωφέλιμο εμβαδόν δαπέδου, ανήλθε σε 261,9, καταγράφοντας ισχυρή αύξηση στις κατασκευαστικές δραστηριότητες σε σύγκριση με το 2015 ([73]). Το κατά κεφαλήν εμβαδόν δαπέδου οικιστικών κτιρίων της Κύπρου παρέμεινε σχετικά σταθερό μεταξύ του 2016 και του 2020, ενώ ήταν σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ,

([72]) Με ιδιαίτερη μέριμνα για τις πλαστικές συσκευασίες, το αλουμίνιο και το γυαλί.

([73]) 2015=100.

42,68 έναντι 36,48 m^2 κατά κεφαλήν το 2020. Αντιθέτως, η μη οικιστική επιφάνεια δαπέδου παρέμεινε αρκετά κάτω από τον μέσο όρο, 9,34 έναντι 15,31 m^2 κατά κεφαλή το 2020. Το 2020 η Κύπρος υπέβαλε μακροπρόθεσμη στρατηγική ανακαίνισης με στόχο την απανθρακοποίηση του κτιριακού αποθέματος.

Η Κύπρος σημείωσε πρόοδο όσον αφορά τη βιώσιμη διαχείριση των αποβλήτων από τον κατασκευαστικό τομέα, αλλά υπάρχουν ακόμη περιθώρια βελτίωσης. Τα απόβλητα που παράγονται από δραστηριότητες κατασκευών και κατεδαφίσεων σχεδόν τριπλασιάστηκαν μεταξύ του 2010 και του 2020, φθάνοντας περίπου τους 430 000 τόνους. Ωστόσο, ο κατά κεφαλήν αριθμός είναι πολύ χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό επίχωσης ανήλθε σε 38,5 % το 2020, κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (52,6 %). Η Κύπρος βελτίωσε με επιτυχία το ποσοστό ανάκτησης, το οποίο αυξήθηκε σε 79 % το 2020, ποσοστό που ανταποκρίνεται στον στόχο της οδηγίας-πλαισίου για τα απόβλητα για το 2020, αλλά παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το 2020 το 83 % του κυπριακού πληθυσμού διέθετε σύνδεση τουλάχιστον σε δευτεροβάθμια επεξεργασία λυμάτων.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι παράγοντας καίριας σημασίας για τη διασφάλιση μιας ανθεκτικής και ανταγωνιστικής οικονομίας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα πολιτικής για την ψηφιακή δεκαετία, και ιδίως με τους στόχους του εν λόγω προγράμματος για τον ψηφιακό μετασχηματισμό έως το 2030, το παρόν παράρτημα περιγράφει τις επιδόσεις της Κύπρου όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες, τις ψηφιακές υποδομές / την ψηφιακή συνδεσιμότητα και την ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων και των δημόσιων υπηρεσιών. Κατά περίπτωση, γίνεται αναφορά στην πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ). Η Κύπρος διαθέτει το 24,6 % του συνολικού προϋπολογισμού του οικείου ΣΑΑ στον ψηφιακό τομέα (274 εκατ. EUR) ([74]). Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής διατίθενται επιπλέον 0,1 δισ. EUR (12 % της συνολικής χρηματοδότησης της χώρας από την πολιτική συνοχής) για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας ([75]).

Το πρόγραμμα πολιτικής για την ψηφιακή δεκαετία καθορίζει μια πορεία για τον επιτυχή ψηφιακό μετασχηματισμό της ΕΕ έως το 2030. Ο εθνικός χάρτης πορείας της Κύπρου περιγράφει τις δράσεις που προτίθεται να αναλάβει για την επίτευξη των στόχων και των επιδιώξεων σε εθνικό επίπεδο. Στην πρώτη έκθεση για την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας επισημαίνεται η ανάγκη επίσπευσης και εμβάθυνσης των συλλογικών προσπαθειών με σκοπό την επίτευξη των επιδιώξεων και των στόχων σε επίπεδο ΕΕ ([76]). Μεταξύ άλλων, ένας πληθυσμός με ψηφιακές δεξιότητες αυξάνει την ανάπτυξη και την υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών και οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας και σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Οδηγεί επίσης σε υψηλότερο ποσοστό ένταξης και συμμετοχής σ' ένα περιβάλλον που διαμορφώνεται ολοένα και περισσότερο από τον ψηφιακό μετασχηματισμό ([77]). Το σύνολο των ψηφιακών τεχνολογιών, υποδομών και εργαλείων διαδραματίζουν ρόλο στην αντιμετώπιση των υφιστάμενων διαρθρωτικών προκλήσεων, συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών εξαρτήσεων, της κυβερνοασφάλειας και της κλιματικής αλλαγής.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά τις βασικές ψηφιακές δεξιότητες στην Κύπρο. Λίγο λιγότερο από το ήμισυ του πληθυσμού ηλικίας μεταξύ 16 και 74 ετών διαθέτει τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Ωστόσο, το ποσοστό των ειδικών ΤΠΕ στο εργατικό δυναμικό αυξήθηκε σημαντικά το 2023 πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η Κύπρος εξέδωσε εθνικό σχέδιο δράσης για τις ψηφιακές δεξιότητες 2021-2025 («σχέδιο δράσης για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες») με σκοπό τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων όλων των πολιτών στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων. Το σχέδιο αυτό υλοποιείται ως μέτρο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, άλλες πρωτοβουλίες, προγράμματα κατάρτισης για το εργατικό δυναμικό του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα και τον γενικό πληθυσμό, καθώς και επικοινωνιακή στρατηγική για την προώθηση της διά βίου μάθησης.

Η Κύπρος εμφανίζει αρκετά καλές επιδόσεις όσον αφορά τις ψηφιακές υποδομές / την ψηφιακή συνδεσιμότητα. Παρά την πρόσφατη σημαντική βελτίωση της κάλυψης σταθερού δικτύου πολύ υψηλής χωρητικότητας (VHCN), η Κύπρος εξακολουθεί να παρουσιάζει ελαφρώς χαμηλότερες επιδόσεις από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το 2023, στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και σταθερότητας, η Κύπρος δρομολόγησε σύστημα κουπονιών για να βελτιώσει περαιτέρω τη σταθερή συνδεσιμότητα VHCN με την ενθάρρυνση της κατασκευής καλωδίωσης οπτικών ινών σε ιδιωτικούς χώρους. Δρομολογεί επίσης επένδυση για τη βελτίωση της κάλυψης σταθερού VHCN σε υποεξυπηρετούμενες

([74]) Το ποσοστό των χρηματοδοτικών κονδυλίων που συμβάλλουν στην επίτευξη ψηφιακών στόχων υπολογίστηκε με βάση το παράρτημα VII του κανονισμού για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

([75]) Το ποσό αυτό περιλαμβάνει το σύνολο των επενδύσεων που αποσκοπούν ειδικά στον ψηφιακό μετασχηματισμό ή συμβάλλουν σημαντικά σ' αυτόν κατά την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027 της πολιτικής συνοχής. Οι πηγές χρηματοδότησης είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

([76]) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2023): Έκθεση του 2023 σχετικά με την κατάσταση της ψηφιακής δεκαετίας, 2023 Report on the state of the Digital Decade |Διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης (europa.eu).

([77]) Βλ. για παράδειγμα, ΟΟΣΑ (2019): OECD Economic Outlook, Digitalisation and productivity:A story of complementarities (Οικονομικές προοπτικές του ΟΟΣΑ, Ψηφιοποίηση και παραγωγικότητα: παραδείγματα συμπληρωματικότητας), Οικονομικές προοπτικές του ΟΟΣΑ, Τόμος 2019 Τεύχος 1 | OECD iLibrary (oecd-ilibrary.org) και OECD (2019): Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives — Summary (Ψηφιακή μετάβαση: Χάραξη πολιτικών, βελτίωση της ζωής — Συνοπτική παρουσίαση), https://www.oecd.org/digital/going-digital-synthesis-summary.pdf.

περιοχές. Από την άλλη πλευρά, η Κύπρος είναι ένα από τα λίγα κράτη μέλη που έχουν επιτύχει ποσοστό 100 % στη συνολική κάλυψη 5G.

Η Κύπρος σημειώνει αρκετά καλές επιδόσεις όσον αφορά την ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων. Το ποσοστό των ΜΜΕ με τουλάχιστον ένα βασικό επίπεδο ψηφιακής έντασης (67 %) κυμαίνεται σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της ΕΕ (58 %)· ωστόσο, σε σύγκριση με το 2021, δεν έχει σημειωθεί μεγάλη πρόοδος. Όσον αφορά την υιοθέτηση προηγμένων ψηφιακών τεχνολογιών, οι επιχειρήσεις στην Κύπρο υπερβαίνουν επίσης τον μέσο όρο της ΕΕ (55 %) για τις τρεις τεχνολογίες που παρακολουθούνται στην ψηφιακή δεκαετία. Το 58 % των επιχειρήσεων στην Κύπρο χρησιμοποιούν τουλάχιστον μία από τις υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους, τα μαζικά δεδομένα ή την τεχνητή νοημοσύνη. Το 2022, το 4,6 % των επιχειρήσεων στην Κύπρο ανέφεραν διακοπή των υπηρεσιών ΤΠΕ λόγω κυβερνοεπιθέσεων (π.χ. επιθέσεις λυτρισμικού ή επιθέσεις άρνησης παροχής υπηρεσίας). Κατά το ίδιο έτος, το 21 % των επιχειρήσεων ανέπτυξαν ή επανεξέτασαν την πολιτική τους για την ασφάλεια των ΤΠΕ εντός των προηγούμενων 12 μηνών.

Οι ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες είναι ένας τομέας στον οποίο η Κύπρος εμφανίζει καλές επιδόσεις, παρόλο που εξακολουθεί να υπάρχει περιθώριο βελτίωσης. Η βαθμολογία της χώρας υπερβαίνει ελαφρώς τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες για τις επιχειρήσεις (86 έναντι 85), αλλά εξακολουθεί να υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ όσον αφορά την παροχή ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών στους πολίτες (74 έναντι 79). Στο ΣΑΑ της Κύπρου περιλαμβάνονται μέτρα για την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και φιλικών προς τον χρήστη, όπως η μεταρρύθμιση «Εργοστάσιο παραγωγής ψηφιακών υπηρεσιών». Όσον αφορά την ηλεκτρονική εξακρίβωση ταυτότητα (eID), η Κύπρος κοινοποίησε εθνικό σύστημα ηλεκτρονικής εξακρίβωσης ταυτότητας στο πλαίσιο του κανονισμού eIDAS το 2023.

Πίνακας A10.1: **Βασικοί στόχοι για την ψηφιακή δεκαετία που παρακολουθούνται με δείκτες του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας**

	Cyprus			EU	Digital Decade target by 2030 (EU)
	2022	2023	2024	2024	
Digital skills					
At least basic digital skills	**50%**	**50%**	**49%**	**56%**	**80%**
% individuals	2021	2021	2023	2023	2030
ICT specialists ([1])	**3.9%**	**4.6%**	**5.4%**	**4.8%**	**20 million**
% individuals in employment aged 15-74	2021	2022	2023	2023	2030
Digital infrastructure/connectivity					
Fixed very high capacity network (VHCN) coverage	**41%**	**60%**	**77%**	**79%**	**100%**
% households	2021	2022	2023	2023	2030
Fibre to the premises (FTTP) coverage ([2])	**41%**	**60%**	**77%**	**64%**	**-**
% households	2021	2022	2023	2023	
Overall 5G coverage	**75%**	**100%**	**100%**	**89%**	**100%**
% populated areas	2021	2022	2023	2023	2030
Digitalisation of businesses					
SMEs with at least a basic level of digital intensity	**66%**	**NA**	**67%**	**58%**	**90%**
% SMEs	2021		2023	2023	2030
Data analytics	**NA**	**NA**	**34%**	**33%**	**-**
% enterprises			2023	2023	
Cloud	**42%**	**42%**	**46%**	**39%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
Artificial intelligence	**3%**	**3%**	**5%**	**8%**	**-**
% enterprises	2021	2021	2023	2023	
AI or cloud or data analytics ([3])	**NA**	**NA**	**58%**	**55%**	**75%**
% enterprises			2023	2023	2030
Digitalisation of public services					
Digital public services for citizens	**56**	**64**	**74**	**79**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Digital public services for businesses	**86**	**85**	**86**	**85**	**100**
Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
Access to e-health records	**NA**	**70**	**68**	**79**	**100**
Score (0 to 100)		2022	2023	2023	2030

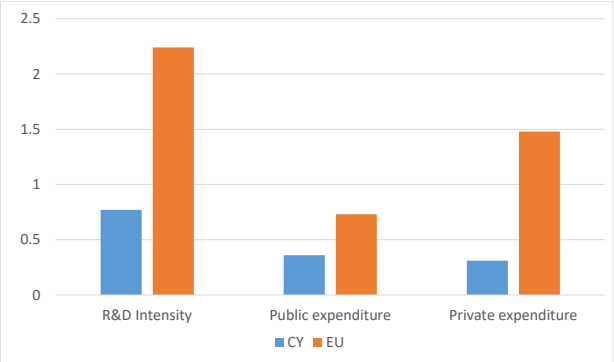
(1) Ο στόχος των 20 εκατομμυρίων αντιπροσωπεύει περίπου το 10 % της συνολικής απασχόλησης.
(2) Ο δείκτης κάλυψης με δίκτυο οπτικής ίνας μέχρι τις εγκαταστάσεις περιλαμβάνεται χωριστά, καθώς η αξιολόγησή του θα παρακολουθείται επίσης χωριστά και θα λαμβάνεται υπόψη κατά την ερμηνεία των δεδομένων κάλυψης VHCN στην ψηφιακή δεκαετία.
(3) Τουλάχιστον το 75 % των επιχειρήσεων της ΕΕ χρησιμοποιούν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα, ανάλογα με τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες: i) υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους· ii) μαζικά δεδομένα· iii) τεχνητή νοημοσύνη.

Πηγή: Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας.

Το παρόν παράρτημα παρέχει μια γενική επισκόπηση των επιδόσεων του συστήματος έρευνας και καινοτομίας της Κύπρου, το οποίο είναι απαραίτητο για την επίτευξη της διττής μετάβασης και για τη διασφάλιση μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας.

Η ένταση έρευνας και ανάπτυξης της Κύπρου ([78]) έχει μείνει στάσιμη και παραμένει πολύ χαμηλότερη από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το 2022 οι επενδύσεις στην έρευνα και στην ανάπτυξη μειώθηκαν ελαφρώς σε σχέση με το προηγούμενο έτος και ανήλθαν στο 0,77 % του ΑΕΠ. Τόσο οι δημόσιες δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη (στο 0,36 % του ΑΕΠ το 2022) όσο και οι δαπάνες των επιχειρήσεων για έρευνα και ανάπτυξη (0,31 % του ΑΕΠ το 2022) παρέμειναν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (0,73 % και 1,48 % αντίστοιχα). Αυτό εμποδίζει την ικανότητα της χώρας να διαφοροποιήσει την οικονομία της προς δραστηριότητες που βασίζονται στην καινοτομία και απαιτεί ένα εθνικό μακροπρόθεσμο όραμα έρευνας και ανάπτυξης με σαφώς καθορισμένους στόχους, μηχανισμό παρακολούθησης και χρηματοοικονομικούς στόχους. Η χώρα δεν διαθέτει επί του παρόντος μακροπρόθεσμη στρατηγική έρευνας και καινοτομίας, που να προβλέπει σαφές όραμα, στόχους και δεσμεύσεις για την παροχή σταθερού πλαισίου για την έρευνα και καινοτομία σύμφωνα με τη στρατηγική της χώρας «Όραμα 2035».

Διάγραμμα A11.1:**Δαπάνες για την έρευνα και ανάπτυξη (Ε&Α) (ως ποσοστό του ΑΕΠ)**

Πηγή: Eurostat.

Οι ανεπαρκείς ανθρώπινοι πόροι στις θετικές επιστήμες και στην τεχνολογία εξακολουθούν να περιορίζουν την ικανότητα της Κύπρου να δημιουργεί νέες γνώσεις και να παράγει περαιτέρω καινοτομίες. Το ποσοστό των νέων αποφοίτων θετικών επιστημών/μηχανικής ανά χίλια άτομα πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών κατατάσσεται μεταξύ των χαμηλότερων στην Ευρώπη (7,2 %, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 16,9 %). Επιπλέον, το ποσοστό των αποφοίτων θετικών επιστημών, τεχνολογίας, μηχανικής και μαθηματικών (STEM) ως ποσοστό όλων των αποφοίτων ανήλθε σε 11,2 % το 2021 (σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 25,4 %), το χαμηλότερο στην ΕΕ [(79)]. Το χαμηλό ποσοστό ένταξης των επιστημονικών ταλέντων στο εργατικό δυναμικό αποδεικνύεται από το πολύ χαμηλό ποσοστό ερευνητών μεταξύ των εργαζομένων του δημόσιου τομέα ανά χίλια άτομα ενεργού πληθυσμού (1,9 % το 2021, έναντι 4,2 % για τον μέσο όρο της ΕΕ) και μεταξύ των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα (1,2 % το 2021 έναντι 5,4 % για τον μέσο όρο της ΕΕ) [(80)]. Αυτό, σε συνδυασμό με τις χαμηλές επιδόσεις στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως αποδεικνύεται από τα αποτελέσματα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) (βλ. παράρτημα 15), συνιστά κίνδυνο για την ικανότητα καινοτομίας της χώρας. Στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) περιλαμβάνει μεταρρύθμιση για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των σχολικών μονάδων με στόχο την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων και των δεξιοτήτων στους τομείς των θετικών επιστημών,

([78]) Η Κύπρος συγκαταλέγεται μεταξύ των ισχυρών φορέων καινοτομίας της Ευρώπης σύμφωνα με την έκδοση 2023 του ευρωπαϊκού πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία. Ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων για την καινοτομία για το 2023, προφίλ χώρας: Κύπρος. Ιστοσελίδα: ec_rtd_eis-country-profile-cy.pdf (europa.eu) Ο ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων για την καινοτομία παρέχει συγκριτική ανάλυση των επιδόσεων καινοτομίας στις χώρες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών πλεονεκτημάτων και αδυναμιών των εθνικών συστημάτων καινοτομίας (σε σύγκριση και με τον μέσο όρο της ΕΕ).

([79]) Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης 2023. Κύπρος. https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/b29d88da-8ce2-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/language-el.

([80]) Εσωτερικοί δείκτες της Επιτροπής.

της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών. Παρά τα μέτρα αυτά, η επικαιροποίηση του πλαισίου δεξιοτήτων από τη στρατηγική «Όραμα 2035 Κύπρος» αποτελεί βασικό στοιχείο για την πιο αποφασιστική αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων και την ανάπτυξη μιας ακμάζουσας κοινωνίας που θα είναι καινοτόμος, ανθεκτική, διαφοροποιημένη και θα βασίζεται στις αρχές της ψηφιοποίησης και της πράσινης οικονομίας.

Η ιδιωτική καινοτομία επηρεάζεται από τις πολύ χαμηλές επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης και τα χαμηλά επιχειρηματικά κεφάλαια. Οι ιδιωτικές επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης είναι πολύ χαμηλές, εν μέρει λόγω της οικονομικής διάρθρωσης της χώρας· και η κρατική στήριξη για την ιδιωτική έρευνα και ανάπτυξη είναι εξίσου χαμηλή. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τα χαμηλά επίπεδα επιχειρηματικών κεφαλαίων (βλ. επίσης παράρτημα 12) και το χαμηλό επίπεδο πρόσβασης των εταιρειών σε δημόσιες ερευνητικές υποδομές, εμποδίζει τη δυνατότητα των νέων νεοφυών επιχειρήσεων να ακμάσουν και των εν λόγω εταιρειών να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους. Σύμφωνα με μελέτη της McKinsey & Co ([81]), η Κύπρος είχε 503 νεοφυείς επιχειρήσεις το 2022, των οποίων η χρηματιστηριακή αξία αντιπροσωπεύει το 15 % της εθνικής οικονομίας, ενώ η Μάλτα είχε 465 νεοφυείς επιχειρήσεις, των οποίων η χρηματιστηριακή αξία ανερχόταν στο 146 % του εθνικού ΑΕΠ· και η Εσθονία είχε 1 047 νεοφυείς επιχειρήσεις των οποίων η χρηματιστηριακή αξία αντιπροσώπευε το 40 % της εθνικής οικονομίας. Οι αξίες αυτές καταδεικνύουν ότι οι δυνατότητες της Κύπρου να προωθήσει την καινοτόμο επιχειρηματικότητα και να τονώσει την οικονομία της που βασίζεται στη γνώση μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω προκειμένου να αντιμετωπιστούν εν μέρει αυτές οι ελλείψεις. Το ΣΑΑ περιλαμβάνει μέτρα για την προώθηση των επενδύσεων σε καινοτόμες εταιρείες και την προσέλκυση επιχειρηματικού και επιστημονικού ανθρώπινου κεφαλαίου από το εξωτερικό μέσω φορολογικών μειώσεων, της ανάπτυξης ενός καθεστώτος Επιστημονικής Θεώρησης για ερευνητές και τις οικογένειές τους και του καθεστώτος Θεώρησης Νεοφυών Επιχειρήσεων για τους ιδρυτές καινοτόμων επιχειρήσεων και τις οικογένειές τους. Επιπλέον, το ΣΑΑ περιλαμβάνει ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης της καινοτομίας για τη στήριξη νεοφυών επιχειρήσεων, ΜΜΕ και καινοτόμων εταιρειών, καθώς και για τη στήριξη της πρόσβασης των ΜΜΕ σε συμβουλευτικές υπηρεσίες με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του αναπτυξιακού δυναμικού τους. Άλλα μέτρα στήριξης στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνουν ένα πρόγραμμα χρηματοδότησης της καινοτομίας για νεοφυείς επιχειρήσεις, καινοτόμες εταιρείες και ΜΜΕ και ένα καθεστώς για την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στις ΜΜΕ με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους και του δυναμικού ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Επίσης, μέσω του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, έχει συσταθεί στην Κύπρο ένα χρηματοδοτούμενο από το κράτος ταμείο ιδιωτικών κεφαλαίων και λειτουργεί Εθνικός Αναπτυξιακός Οργανισμός, οι οποίοι και οι δύο στηρίζουν τη χρηματοδότηση της καινοτομίας. Ως εκ τούτου, η πλήρης και ορθή υλοποίηση των στόχων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παραμένει ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση αυτού του μακροχρόνιου προβλήματος που αντιμετωπίζει το επιχειρηματικό περιβάλλον της Κύπρου.

([81]) McKinsey & Company. Reinventing our economy from within. How Europe's start-up ecosystems can learn from each other to ignite and scale up entrepreneurship, 2023 (Επανεκκίνηση της οικονομίας μας εκ των έσω. Πώς τα οικοσυστήματα νεοφυών επιχειρήσεων της Ευρώπης μπορούν να αντλήσουν διδάγματα μεταξύ τους, ώστε να αναζωπυρώσουν και να αναβαθμίσουν την επιχειρηματικότητα, 2023).

Πίνακας A11.1: **Βασικοί δείκτες καινοτομίας**

Cyprus	2010	2015	2020	2021	2022	EU average (1)
Key indicators						
R&D intensity (GERD as % of GDP)	0.44	0. 48	0.84	0.8	0.77	2.24
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.31	0.3	0.36	0.36	0.36	0.73
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	0.08	0.11	0.37	0.34	0.31	1.48
Quality of the R&I system						
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	8.6	8.6	9.92	:	:	*9.6*
Patent Cooperation Treaty (PCT) patent applications per billion GDP (in PPS)	0.3	0.5	0.88	:	:	*3.4*
Academia-business cooperation						
Public-private scientific co-publications as % of total publications	10.8	6.8	8.0	8.9	8	*7.6*
Public expenditure on R&D financed by business enterprise (national) as % of GDP	0.004	0.002	0.007	0.007	:	*0.054*
Human capital and skills availability						
New graduates in science & engineering per thousand pop. aged 25-34	5.2	8.2	7.2	7.2	:	*16.9*
Public support for business enterprise expenditure on R&D (BERD)						
Total public sector support for BERD as % of GDP	0.022	0.014	0.054	0.052	:	*0.204*
Tax R&D incentives: foregone revenues as % of GDP	0	0	0	0	:	*0.104*
Green innovation						
Share of environment-related patents in total patent applications filed under PCT (%)	11	9.7	16.9	:	:	*14.7*
Finance for innovation and economic renewal						
Venture capital (market statistics) as % of GDP	0.013	0.0	0.033	0.027	0.014	*0.085*
Employment share of high growth enterprises measured in employment (%)	:	2.69	2.85	:	:	12.51

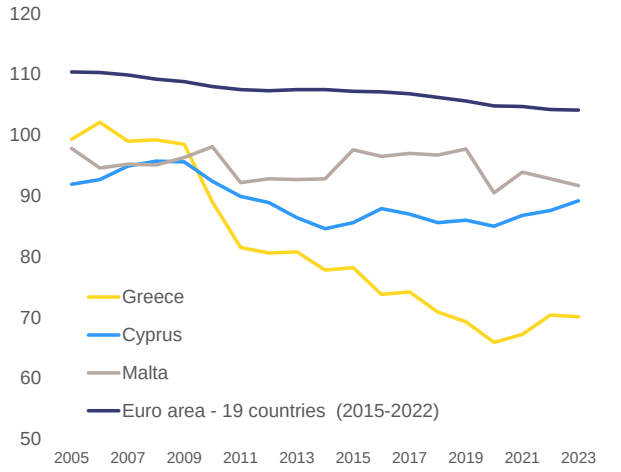
(1) Μέσος όρος της ΕΕ για το τελευταίο διαθέσιμο έτος ή για το έτος με τον υψηλότερο αριθμό στοιχείων ανά χώρα.
Πηγή: Eurostat, ΟΟΣΑ, ΓΔ JRC, Science-Metrix (βάση δεδομένων Scopus και στατιστική βάση δεδομένων του ΕΓΔΕ για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας), Invest Europe.

Οι δεσμοί πανεπιστημίων-επιχειρήσεων είναι αδύναμοι, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η αξιοποίηση της έρευνας. Το ποσοστό των συνδημοσιεύσεων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (8 % το 2022) έχει μειωθεί, αλλά παραμένει πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (7,6 %). Ωστόσο, η συμμετοχή του επιχειρηματικού τομέα στη χρηματοδότηση της δημόσιας έρευνας και ανάπτυξης είναι από τις χαμηλότερες στην Ευρώπη (0,007 % το 2021 σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 0,054 %). Τα πορίσματα πρόσφατης μελέτης του μηχανισμού υποστήριξης πολιτικής ([82]) που δημοσιεύτηκε το 2020 κατέδειξαν ότι οι επιχειρήσεις δεν επωφελούνται δεόντως από την έρευνα και τις υπηρεσίες που θα μπορούσαν να προσφέρουν τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά ιδρύματα. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει μέτρα για τη διευκόλυνση και τη στήριξη στενότερων δεσμών μεταξύ των πανεπιστημίων με το άνοιγμα της πρόσβασης σε υποδομές έρευνας από τα ερευνητικά ιδρύματα στον επιχειρηματικό τομέα και τη δημιουργία ενός Γραφείου Μεταφοράς Γνώσης. Ωστόσο, μια βαθύτερη μεταρρύθμιση των πολιτικών για τις υπηρεσίες μεταφοράς γνώσης θα τονώσει την καινοτομία που οδηγεί σε εμπορικά βιώσιμα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, προϊόντα και υπηρεσίες.

([82]) https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/policy-support-facility/specific-support-cyprus.

Το 2023, η αύξηση της παραγωγικότητας της Κύπρου παρέμεινε θετική, παρότι τα επίπεδα παραγωγικότητας εξακολουθούν να είναι πολύ χαμηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η παραγωγικότητα της εργασίας της Κύπρου (ΑΕΠ ανά εργαζόμενο) αυξήθηκε κατά 1 % το 2023 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, ποσοστό που υπερβαίνει την ανάπτυξη τόσο της ΕΕ όσο και της ζώνης του ευρώ (-0,8 % και -1 % αντίστοιχα). Ως εκ τούτου, όπως φαίνεται στο διάγραμμα A12.1, η παραγωγικότητα της εργασίας της Κύπρου καλύπτει επομένως με αργούς ρυθμούς την υστέρηση σε σχέση με τα μέσα επίπεδα της ΕΕ και της ζώνης του ευρώ, παρότι εξακολουθεί να βρίσκεται πολύ κάτω από τον δείκτη αναφοράς, στο 89,2 % του μέσου όρου της ΕΕ το 2023.

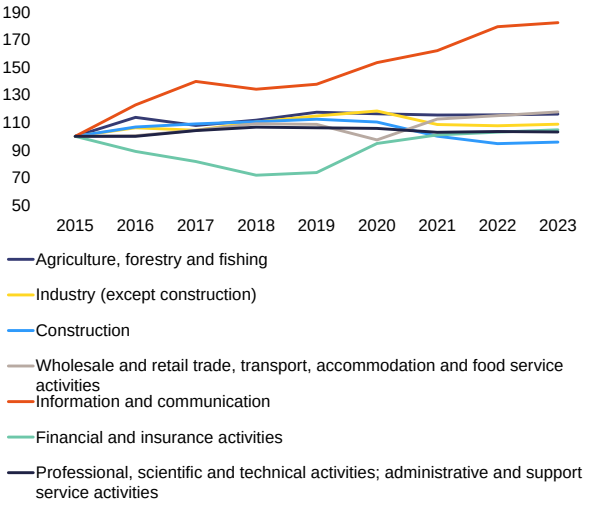
Διάγραμμα A12.1:**Παραγωγικότητα της εργασίας (ΑΕΠ ανά εργαζόμενο) [% της ΕΕ-27]**

Πηγή: Eurostat.

Ωστόσο, οι τομεακές διαφορές στις επιδόσεις παραγωγικότητας είναι αισθητές (διάγραμμα A12.2). Για παράδειγμα, ο τομέας των πληροφοριών και επικοινωνιών συνέχισε την αύξηση της παραγωγικότητάς του το 2022 και το 2023, υπερβαίνοντας σε μεγάλο βαθμό τον μέσο όρο της ΕΕ. Ο τομέας του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, των υπηρεσιών στέγασης και εστίασης σημείωσε καλύτερες επιδόσεις από τον μέσο όρο — γεγονός που ενδεχομένως αντικατοπτρίζει την κάλυψη της υστέρησης του τουρισμού μετά τη νόσο COVID-19— ενώ στον τομέα των κατασκευών η παραγωγικότητα άρχισε να ανακάμπτει το 2023 ύστερα από σημαντική πτώση κατά τα έτη της πανδημίας. Αντιθέτως, οι επαγγελματικές υπηρεσίες και οι χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες παρουσίασαν ορισμένες διακυμάνσεις της παραγωγικότητας τα τελευταία έτη, αλλά εμφανίζουν σημαντική στασιμότητα σε σύγκριση με τα μέσα της δεκαετίας του 2010, ενώ η αύξηση της παραγωγικότητας της βιομηχανίας ήταν συνολικά συγκρατημένη τα τελευταία έτη, παρότι παρουσιάζει ορισμένες ενδείξεις ανάκαμψης κατά τη διάρκεια του 2023.

Διάγραμμα A12.2:**Παραγωγικότητα της εργασίας (ΑΕΠ ανά δεδουλευμένη ώρα) ανά τομέα [2015 = 100]**

Πηγή: Eurostat.

Η κυπριακή οικονομία διατηρεί σχετικές στρατηγικές εξαρτήσεις, ιδίως λόγω των χαρακτηριστικών του ενεργειακού της μείγματος και του προτύπου τομεακής διαφοροποίησης. Το ενεργειακό μείγμα της Κύπρου εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα, ιδίως από το πετρέλαιο, το οποίο εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει περίπου το 85 % του συνολικού ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας. Αυτό συνιστά σοβαρή στρατηγική εξάρτηση για την Κύπρο, ιδίως στο τρέχον ασταθές γεωπολιτικό πλαίσιο, καθώς εκθέτει τη χώρα σε διακυμάνσεις στις παγκόσμιες αγορές. Επιπλέον, παρά τις σημαντικές δυνατότητες, η Κύπρος εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά στην υιοθέτηση και την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με την εγκατεστημένη δυναμικότητα ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές να ανέρχεται μόλις στο 21,3 % το 2022, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Δεδομένης της θέσης και του κλίματος της χώρας, η Κύπρος είναι απεναντίας σε πλεονεκτική θέση να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην πράσινη μετάβαση, μεταξύ άλλων στον τομέα της παραγωγής ηλιακής ενέργειας. Ως εκ τούτου, οι επενδύσεις στον τομέα αυτόν, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους εφαρμογής των μέτρων που προβλέπονται ήδη στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), θα

είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της Κύπρου κατά τα επόμενα έτη και για τη μετάβαση προς μια οικονομία μηδενικών καθαρών εκπομπών ([83]). Η ανταγωνιστικότητα της χώρας θα ωφεληθεί επίσης μακροπρόθεσμα από την περαιτέρω διαφοροποίηση της οικονομικής δομής της, η οποία επί του παρόντος είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένη προς περιορισμένο αριθμό τομέων, μεταξύ των οποίων ο τουρισμός [που μόνος του παράγει περίπου το 14 % του ΑΕΠ της χώρας ([84])] και οι επιχειρηματικές και επαγγελματικές υπηρεσίες. Επιπλέον, δεν υπάρχει διαφοροποίηση όχι μόνο μεταξύ των τομέων, αλλά και εντός αυτών, δεδομένου ότι ορισμένα τμήματα της οικονομίας εξαρτώνται σε υπερβολικό βαθμό από τη ζήτηση που προέρχεται από περιορισμένο αριθμό ξένων χωρών και, ως εκ τούτου, εκτίθενται σε σημαντικές εξαρτήσεις σε περίπτωση ασύμμετρων κλυδωνισμών της ζήτησης στις εν λόγω χώρες([85]).

Δεδομένου ότι η οικονομία της βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις υπηρεσίες, η Κύπρος έχει επηρεαστεί πολύ λιγότερο από άλλες χώρες της ΕΕ από τις ελλείψεις υλικών, καθώς μόλις το 1,3 % των κυπριακών επιχειρήσεων ανέφεραν περιορισμούς στην εξεύρεση υλικών το 2023, έναντι 17,2 % του μέσου όρου στην ΕΕ. Αντιθέτως, οι ελλείψεις δεξιοτήτων αποτελούν σοβαρότερο πρόβλημα για τις κυπριακές επιχειρήσεις, καθώς το 46 % από αυτές θεωρούν ότι είναι «πολύ δύσκολο» να βρουν προσωπικό με τις κατάλληλες δεξιότητες (πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 38 %). Οι ελλείψεις επηρεάζουν κυρίως υποψηφίους με προσόντα επαγγελματικής κατάρτισης, με το 48 % των κυπριακών επιχειρήσεων να αναφέρουν δυσκολίες (οι οποίες είναι κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ), ενώ για τους υποψηφίους με μεταπτυχιακό και διδακτορικό δίπλωμα το πρόβλημα είναι λιγότερο έντονο απ' ό,τι για τους συναδέλφους τους στην ΕΕ([86]).

Όσον αφορά το επιχειρηματικό περιβάλλον, εξακολουθούν να υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, ιδίως σε τομείς με μακροχρόνιες προκλήσεις, όπως η πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Οι κυπριακές επιχειρήσεις συγκαταλέγονται μεταξύ εκείνων στην ΕΕ που αναφέρουν συχνότερα την πρόσβαση σε χρηματοδότηση όταν τους ζητείται να αξιολογήσουν τη σημασία των διαφόρων τομέων για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες ([87]). Η αντίληψη αυτή αντανακλάται στο υψηλότερο του μέσου όρου ποσοστό των επιχειρήσεων που υπόκεινται σε περιορισμούς χρηματοδότησης (παρότι η κατάσταση έχει βελτιωθεί σε σύγκριση με την κορύφωση του 2021) και σε πολύ χαμηλότερες από τον μέσο όρο βαθμολογίες τόσο στους επιμέρους δείκτες ιδίων κεφαλαίων όσο και στους επιμέρους δείκτες δανείων του ΕΤΕ για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση. Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι ιδιαίτερα μη ικανοποιητικές στην περίπτωση των ιδίων κεφαλαίων, όπου η χώρα σημειώνει μία από τις χαμηλότερες βαθμολογίες στην ΕΕ (0,05 το 2022, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 0,17). Οι κυπριακές επιχειρήσεις είναι επίσης σημαντικά πιο δυσαρεστημένες απ' ό,τι οι ομόλογοί τους στην ΕΕ όσον αφορά τις απαιτήσεις εξασφαλίσεων που συνδέονται με την εξωτερική χρηματοδότηση, με τετραπλάσιο ποσοστό δυσαρέσκειας στην Κύπρο απ' ό,τι κατά μέσο όρο στην ΕΕ ([88]). Στο κυπριακό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση: ως εκ τούτου, η πλήρης και ορθή υλοποίηση των στόχων του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παραμένει ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση αυτού του μακροχρόνιου προβλήματος που αντιμετωπίζει το επιχειρηματικό περιβάλλον της Κύπρου.

Όσον αφορά το γενικό κανονιστικό πλαίσιο, υπάρχουν επίσης ακόμη περιθώρια βελτίωσης. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΤΕπ για τις επενδύσεις, για παράδειγμα, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρουν ότι η ρύθμιση αποτελεί μείζον εμπόδιο για τις επενδύσεις είναι πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, καθώς ανέρχεται σε 31 % το 2023 έναντι 22,2 % κατά μέσο όρο στην ΕΕ. Ομοίως, το επίπεδο νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελμάτων είναι συνολικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, ιδίως για τους δικηγόρους, τους συμβούλους σε θέματα

([83]) Πράξη για τη βιομηχανία των μηδενικών καθαρών εκπομπών [COM(2023) 161 final].

([84]) Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, *Έκθεση χώρας του ΔΝΤ αριθ. 21/126*, 2021.

([85]) Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου, *Έκθεση ανταγωνιστικότητας Κύπρου*, 2021.

([86]) Έκτακτο Ευρωβαρόμετρο 537, *ΜΜΕ και ελλείψεις δεξιοτήτων*, 2023.

([87]) Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Έρευνα SAFE, 2023.

([88]) Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Έρευνα επενδύσεων της ΕΤΕπ — Επισκόπηση Κύπρου, 2023.

διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας/εμπορικών σημάτων, τους κτηματομεσίτες, τους πολιτικούς μηχανικούς, τους αρχιτέκτονες και τους ξεναγούς. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, το επίπεδο εμπιστοσύνης στις επενδύσεις που προστατεύονται από τον νόμο και τα δικαστήρια ανέρχεται μόλις στο 31 % (έναντι 54 % του μέσου όρου της ΕΕ), ενώ το 42 % των επενδυτών που συμμετείχαν στην έρευνα στην Κύπρο αναφέρουν ως μία από τις κύριες ανησυχίες τους τη δυσκολία επιβολής των δικαιωμάτων στα δικαστήρια λόγω ανησυχιών σχετικά με την ποιότητα, την αποτελεσματικότητα ή την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης ([89]).

Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, παρά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για τη βελτίωση της συνολικής αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας του συστήματος δημόσιων συμβάσεων, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις, ιδίως στους τομείς του ανταγωνισμού και των στρατηγικών δημόσιων συμβάσεων. Μολονότι η χρήση διαδικασιών με διαπραγμάτευση χωρίς πρόσκληση υποβολής προσφορών μειώθηκε σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος (29 % το 2023 έναντι 39 % το 2022), η Κύπρος παραμένει μία από τις χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ όσον αφορά αυτόν τον δείκτη, χωρίς να παρατηρείται σταθερή πτωτική τάση τα τελευταία έτη. Ομοίως, η Κύπρος εξακολουθεί να υστερεί όσον αφορά τη χρήση κριτηρίων που βασίζονται στην ποιότητα στις δημόσιες συμβάσεις, καθώς καταγράφει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά συμβάσεων που ανατίθενται αποκλειστικά με βάση τη χαμηλότερη τιμή (93 % το 2023). Η ευρύτερη υιοθέτηση στρατηγικών δημόσιων συμβάσεων —που ενθαρρύνει τις πράσινες, προσανατολισμένες στην καινοτομία και κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές σύναψης συμβάσεων— θα μπορούσε να βελτιώσει το σύστημα δημόσιων συμβάσεων της Κύπρου και να δώσει τη δυνατότητα στη χώρα να αξιοποιήσει το δυναμικό των δημόσιων προμηθειών για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης.

Παρόλο που η Κύπρος είναι καλά ενσωματωμένη στην ενιαία αγορά, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών, εξακολουθούν να υπάρχουν φραγμοί. Η εμπορική ολοκλήρωση της Κύπρου στον τομέα των υπηρεσιών είναι από τις υψηλότερες στην ΕΕ, ενώ για τα αγαθά υπολείπεται του μέσου όρου. Όσον αφορά τη μεταφορά των κανόνων της ενιαίας αγοράς, το ποσοστό των οδηγιών που δεν έχουν μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο είναι ελαφρώς υψηλότερο στην Κύπρο απ' ό,τι κατά μέσο όρο στην ΕΕ, ενώ όσον αφορά τα επίπεδα εσφαλμένης μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο, η Κύπρος παρουσιάζει ελαφρώς καλύτερες επιδόσεις από τους δείκτες αναφοράς της ΕΕ. Το δίκτυο SOLVIT, το οποίο αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας για την αντιμετώπιση προβλημάτων που συνδέονται με την εφαρμογή των κανόνων της ενιαίας αγοράς, λειτουργεί επίσης συγκριτικά ικανοποιητικά στην Κύπρο, καθώς επιλύει το 95 % των υποθέσεων που διεκπεραιώνονται ως επικεφαλής κέντρο (πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 88,3 %).

Τέλος, η Κύπρος βρίσκεται στο αρχικό στάδιο τεχνικής εφαρμογής του τεχνικού συστήματος «μόνον άπαξ» (OOTS) ([90]). Στο πλαίσιο του κανονισμού για την ενιαία ψηφιακή θύρα ([91]), το σύστημα θα καταστήσει δυνατή την αυτοματοποιημένη διασυνοριακή ανταλλαγή δικαιολογητικών μεταξύ των αρμόδιων αρχών, με σκοπό τη βελτίωση της επιγραμμικής πρόσβασης σε πληροφορίες, διοικητικές διαδικασίες και υποστήριξη εντός της ΕΕ. Η ένταξη των κυπριακών αρμόδιων αρχών είναι ζωτικής σημασίας για την ομαλή λειτουργία του συστήματος και τη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης.

([89]) Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2024.

([90]) Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2022/1463.

([91]) Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1724.

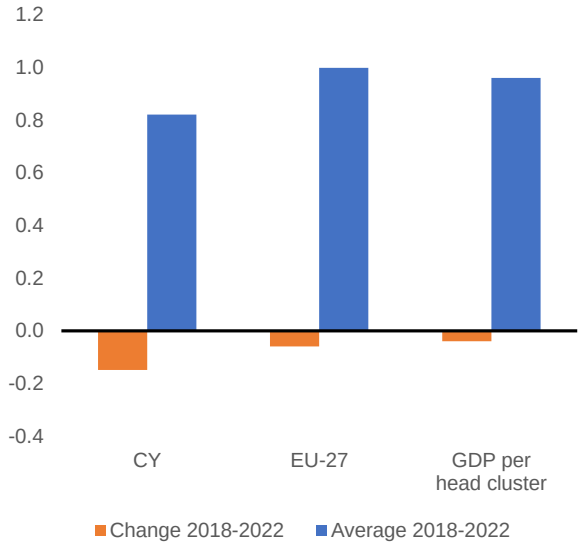
Πίνακας A12.1: **Βιομηχανία και ενιαία αγορά**

Cyprus							
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**EU27 average***
HEADLINE INDICATORS							
Economic Structure	Net Private investment, level of private capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	7,3	8,1	7,6	8,6	10,1	**3,8**
	Net Public investment, level of public capital stock, net of depreciation, % GDP[1]	0,4	0,5	0,8	0,7	1,3	**1,2**
	Real labour productivity per person in industry (% yoy)[2]	3,8	-0,9	-3,1	-1,1	1,1	**-1,24**
Cost competitiveness	Nominal unit labour cost in industry (% yoy)[2]	-0,1	-1,4	7,6	1,4	4,1	**9,83**
SINGLE MARKET							
Single Market integration	EU Trade integration, % (Average intra-EU imports + average intra EU exports)/GDP[2]	31,5	32,2	37,4	39,6	36,9	**42,9**
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[3]	1	1,9	1,8	0,9	0,9	**0,7**
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[3]	0,6	1,1	1	0,7	0,9	**1,1**
	SOLVIT, % resolution rate per country[3]	95,3	93,3	97,0	98,0	95,0	**88,3**
	Number of pending infringement proceedings[3]	18	19	23	23	23	**25,9**
Restrictions	EEA Services Trade Restrictiveness Index[4]	-	-	-	-	-	**0,05**
Public procurement	Single bids, % of total contractors[3]	22	25	23	16	16	**28,6**
	Direct Awards, %[3]	25	26	28	39	29	**8,1**
ECONOMIC STRUCTURE							
Shortages	Material Shortage (industry), firms facing constraints, %[5]	1,4	2,8	2,3	3,7	1,3	**17,2**
	Labour Shortage using survey data (industry), firms facing constraints, %[5]	3,1	2,0	0,6	2,3	3,3	**23,3**
	Vacancy rate, % of vacant posts to all available ones (vacant + occupied)[2]	1,95	1,6	2,6	2,8	2,9	**2,5**
Strategic dependencies	Concentration in selected raw materials, Import concentration index based on a basket of critical raw materials[6]	0,14	0,13	0,14	0,15	0,19	**0,22**
	Installed renewables electricity capacity, % of total electricity produced[2]	9,1	8,9	8,6	21,3	-	**50**
BUSINESS ENVIRONMENT - SMEs							
Investment obstacles	Impact of regulation on long-term investment, % of firms reporting business regulation as major obstacle[7]	27,5	25,4	33,4	39,0	31,0	**22,2**
Business demography	Bankruptcies, Index (2015=100)[2]	43,5	35,9	32,6	20,6	16,3	**105,6**
	Business registrations, Index (2015=100)[2]	-	-	-	-	-	**120,2**
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[8]	-	-	-	-	-	**15**
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[8]	-	-	-	-	-	**16**
	Share of SMEs experiencing late payments in past 6 months, %[9]	51,1	52,3	63,6	63,6	41,6	**48,7**
Access to finance	EIF Access to finance index - Loan, Composite: SME external financing over last 6 months, index values between 0 and 1[10]	0,33	0,29	0,19	0,34	-	**0,49**
	EIF Access to finance index - Equity, Composite: VC/GDP, IPO/GDP, SMEs using equity, index values between 0 and 1[10]	0,07	0,20	0,06	0,05	-	**0,17**

Πηγή: (1) AMECO, (2) Eurostat, (3) Πίνακας αποτελεσμάτων της ενιαίας αγοράς, (4) ΟΟΣΑ, (5) ECFIN BCS, (6) COMEXT και υπολογισμοί της Επιτροπής, (7) Έρευνα Επενδύσεων της ΕΤΕπ, (8) Έκθεση πληρωμών της Intrum, (9) Έρευνα SAFE, (10) EIF SME Access to Finance Index (Δείκτης του ΕΤΕ για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση).
* Υπολογισμοί της ίδιας της Επιτροπής για τον μέσο όρο της ΕΕ-27

Η δημόσια διοίκηση της Κύπρου έχει καίρια σημασία για την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, ιδίως με τη διαμόρφωση των συνθηκών για τη διττή μετάβαση και τη δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Συνολικά, οι επιδόσεις της Κύπρου όσον αφορά την αντίληψη για την αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης εξακολουθούν να είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (διάγραμμα Α13.1). Παρά τη βελτίωση που σημειώθηκε το 2022, το επίπεδο αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης παραμένει χαμηλότερο απ' ό,τι κατά την περίοδο πριν από την πανδημία, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη να συνεχιστεί η εστίαση στη βελτίωση της δημόσιας διοίκησης και διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο αυτό, η Κύπρος εφαρμόζει μεταρρυθμίσεις στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) για τον εκσυγχρονισμό της διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων στη δημόσια διοίκηση και τη βελτίωση του ψηφιακού μετασχηματισμού της δημόσιας διοίκησης. Η μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία άρχισε να ισχύει τον Ιούλιο του 2024, αποσκοπεί στη μείωση του αριθμού των δήμων για τον εξορθολογισμό των υπηρεσιών και την ενίσχυση της οικονομικής αυτονομίας και βιωσιμότητας.

Διάγραμμα Α13.1:**Αποτελεσματικότητα της κυβέρνησης**

Μέση τιμή κατά την περίοδο 2018-2022 και μεταβολή κατά την περίοδο 2018-2022.
Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ δείχνει τον αριθμητικό μέσο όρο του δείκτη αποτελεσματικότητας της κυβέρνησης για την ομάδα των χωρών της ΕΕ που ανήκουν στην ίδια ομάδα κατά κεφαλήν ΑΕΠ με την Κύπρο (οι χώρες της ΕΕ κατατάσσονται ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους και ταξινομούνται σε τρεις ισομεγέθεις ομάδες).
Πηγή: Παγκόσμιοι Δείκτες Διακυβέρνησης.

Αρκετές μεταρρυθμίσεις των συστημάτων διαχείρισης ανθρώπινων πόρων έχουν προγραμματιστεί για εφαρμογή το 2024. Η νέα νομοθεσία αποσκοπεί στη διασφάλιση της δέουσας συνεκτίμησης των επιδόσεων κατά την αξιολόγηση και την προαγωγή των δημόσιων υπαλλήλων. Επιπλέον, η χώρα θα διοργανώσει διαγωνισμούς πρόσληψης σε νέο εξεταστικό κέντρο με επιλογή βάσει αξιοκρατικών και αντικειμενικών εξετάσεων, το οποίο επί του παρόντος υποστηρίζεται από ειδικά προσαρμοσμένο έργο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης.

Υπάρχουν κενά στην ποιότητα των βέλτιστων πρακτικών για τη διακυβέρνηση των κρατικών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, σε αντίθεση με τις εισηγμένες εταιρείες, δεν απαιτείται όλες οι μεγάλες κρατικές επιχειρήσεις να υπόκεινται σε ελέγχους από ανεξάρτητη ελεγκτική εταιρεία. Δεν υπάρχει ολοκληρωμένη χρηματοοικονομική και μη χρηματοοικονομική πληροφόρηση για τον τομέα των κρατικών επιχειρήσεων. Οι διαδικασίες διορισμού των διοικητικών συμβουλίων δεν τα προστατεύουν επαρκώς από πολιτικές παρεμβάσεις. Επιπλέον, οι αξιολογήσεις των διοικητικών συμβουλίων βασίζονται σε αυτοαξιολογήσεις, χωρίς εξωτερικούς αξιολογητές. Τα αποτελέσματα της

αξιολόγησης δεν έχουν συγκεκριμένες συνέπειες για το διοικητικό συμβούλιο και τη διοίκηση της εταιρείας.

Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης εξακολουθούν να προκαλούν σοβαρή ανησυχία. Μολονότι πραγματοποιήθηκαν ορισμένες βελτιώσεις, η διάρκεια των αστικών, εμπορικών και διοικητικών δικαστικών διαδικασιών είναι η μεγαλύτερη στην ΕΕ. Η ψηφιοποίηση στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης αντιμετωπίζει επίσης προκλήσεις, καθώς η εφαρμογή της ηλεκτρονικής δικαιοσύνης είναι αργή. Όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, δεν έχουν αναφερθεί συστημικές αδυναμίες. Ωστόσο, υπάρχουν ανησυχίες σχετικά με την ανεξαρτησία και τη λογοδοσία της εισαγγελικής αρχής. Αυτό οφείλεται στον διττό ρόλο του Γενικού Εισαγγελέα ως νομικού συμβούλου της κυβέρνησης και επικεφαλής της εισαγγελικής αρχής, με ευρείες εξουσίες άσκησης διακριτικής ευχέρειας που δεν υπόκεινται σε κανέναν έλεγχο ([92]).

Η Κύπρος έχει επιταχύνει την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησής της. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19 έχουν τεθεί σε εφαρμογή διάφορες ψηφιακές λύσεις, οι οποίες διευκολύνουν το κοινό και τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να αιτούνται υπηρεσίες. Διατίθενται επίσης προσωπικά ψηφιακά πορτοφόλια, τα οποία παρέχουν στους πολίτες έναν ασφαλή τρόπο να αιτούνται, να αποθηκεύουν και να μοιράζονται πιστοποιητικά που εκδίδονται από δημόσιες υπηρεσίες. Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει χάσμα με τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά το ποσοστό των χρηστών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, τον δείκτη αναφοράς για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και το επίπεδο των ψηφιακών δεξιοτήτων (διάγραμμα Α13.2). Τα υπό εξέλιξη μέτρα του σχεδίου ανάπτυξης και ανάκαμψης αποσκοπούν στη βελτίωση της παροχής ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, μεταξύ άλλων στους τομείς της υγείας και της δικαιοσύνης.

Υπάρχουν περιθώρια ενίσχυσης του Ανεξάρτητου Δημοσιονομικού Οργάνου της Κύπρου. Η γραμματεία του στελεχώνεται από κυβερνητικούς αξιωματούχους, ενώ ο αριθμός του προσωπικού περιορίζεται από τη νομοθεσία, γεγονός που επηρεάζει την ανεξαρτησία και την αναλυτική ικανότητά του.

Η ποιότητα της νομοθεσίας στην Κύπρο αντιμετωπίζει προκλήσεις. Οι επιδόσεις της χώρας όσον αφορά τους δείκτες κανονιστικής διακυβέρνησης και πολιτικής είναι χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ (πίνακας Α13.1). Η Κύπρος έχει λάβει ορισμένα μέτρα για τη θεσμοθέτηση διαβουλεύσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας διαβούλευσης, παρότι απαιτούνται περαιτέρω μέτρα ώστε να διασφαλιστεί η ουσιαστική συμμετοχή του κοινού.

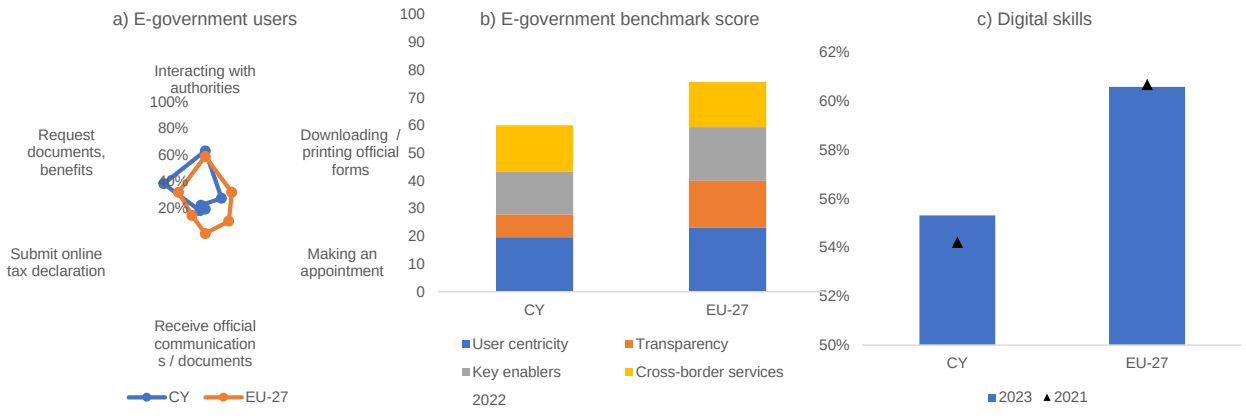
([92]) Για λεπτομερέστερη ανάλυση, βλ. τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2024 και την έκθεση της Επιτροπής του 2024 για το κράτος δικαίου (υπό έκδοση).

Πίνακας A13.1: **Δείκτες για τη δημόσια διοίκηση**

CY	Indicator ([1])	2019	2020	2021	2022	2023	EU-27([2])
E-government and open government data							
1	Share of internet users within the last year that used a public authority website or app	n/a	n/a	n/a	98.7	72.4	75.0
2	E-government benchmark overall score ([3])	n/a	54.4	50.2	53.4	60.1	75.8
3	Open data and portal maturity index	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8
Educational attainment level, adult learning, gender parity and ageing							
4	Share of public administration employees with higher education (levels 5-8, %)	55.6	60.0	61.4 (b)	58.9	62.8	52.9
5	Participation rate of public administration employees in adult learning (%)	9.5	4.8 (u)	12.9 (b)	17.4	13.9	17.9
6	Gender parity in senior civil service positions ([4])	29.2	27.2	20.0	8.4	0.0	9.2
7	Ratio of 25-49 to 50-64 year olds in NACE sector O	2.1	2.0	1.9 (b)	1.7	1.6	1.5
Public financial management							
8	Medium-term budgetary framework index	0.6	0.6	0.8	0.8	n/a	0.7
9	Strength of fiscal rules index	1.1	1.1	1.1	1.1	n/a	1.4
Evidence-based policy making							
10	Regulatory governance	n/a	n/a	0.83	n/a	n/a	1.7

([1]) Οι υψηλές τιμές υποδηλώνουν καλές επιδόσεις, με εξαίρεση τον δείκτη #6. ([2]) Τιμή του 2023. Εάν δεν είναι διαθέσιμη, παρουσιάζεται η τελευταία διαθέσιμη τιμή. ([3]) Μετρά την εστίαση στον χρήστη (μεταξύ άλλων για τις διασυνοριακές υπηρεσίες) και τη διαφάνεια των ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών, καθώς και την ύπαρξη βασικών παραγόντων διευκόλυνσης για την παροχή των εν λόγω υπηρεσιών. ([4]) Ορίζεται ως η απόλυτη τιμή της διαφοράς μεταξύ του ποσοστού ανδρών και γυναικών σε ανώτερες θέσεις της δημόσιας διοίκησης.
Ενδείξεις: b = διακοπή στη χρονοσειρά, d = ο ορισμός διαφέρει, u = χαμηλή αξιοπιστία.
Δραστηριότητες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης από πολίτες μέσω ιστοτόπων, Eurostat (#1)· έκθεση συγκριτικής αξιολόγησης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση (#2)· έκθεση για την ωριμότητα ανοικτών δεδομένων (#3)· έρευνα εργατικού δυναμικού, Eurostat (#4, 5, 7), Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων (#6)· βάση δεδομένων δημοσιονομικής διακυβέρνησης (#8, 9)· ΟΟΣΑ, Indicators of regulatory policy and governance (Δείκτες κανονιστικής πολιτικής και διακυβέρνησης) (#10).

Διάγραμμα A13.2:**α) χρήση ιστοτόπων ή εφαρμογών δημόσιων αρχών (αριστερή πλευρά)· β) ωριμότητα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (κέντρο)· γ) ποσοστό ατόμων με βασικό ή ανώτερο του βασικού γενικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων (δεξιά πλευρά)**

(1) Στοιχεία του 2023. Δείκτες α και γ: ποσοστό των ατόμων που χρησιμοποίησαν το διαδίκτυο πέρυσι.
Πηγή: Eurostat και έκθεση συγκριτικής αξιολόγησης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 14: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΤΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΥΛΩΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελεί την πυξίδα για την ανοδική σύγκλιση στην κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης στην ΕΕ. Το παρόν παράρτημα παρέχει επισκόπηση της προόδου της Κύπρου όσον αφορά την εφαρμογή των 20 αρχών του πυλώνα και την επίτευξη των βασικών και εθνικών στόχων της ΕΕ για το 2030 σχετικά με την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας.

Πίνακας Α14.1: **Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων της Κύπρου**

Policy area	Headline indicator	
Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	28.3
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2023)	10.5
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2023)	49.5
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2023)	13.8
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2023)	9
	Income quintile ratio (S80/S20, 2022)	4.3
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2023)	78.9
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2023)	6.1
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2023)	1.9
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2022)	104.1
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2022)	16.7
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2022)	18.1
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2022)	30.85
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2022)	25.7
	Housing cost overburden (% of the total population, 2022)	2.5
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2022)	24.4
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2022)	0.1

Critical situation | To watch | Weak but improving | Good but to monitor | On average | Better than average | Best performers

Επικαιροποιήθηκε στις 25 Απριλίου 2024. Τα κράτη μέλη κατατάσσονται σε κατηγορίες βάσει του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων σύμφωνα με μεθοδολογία που έχει συμφωνηθεί με την Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) και με την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (SPC). Για μεθοδολογικές λεπτομέρειες, βλ. το παράρτημα της κοινής έκθεσης για την απασχόληση 2024 .

Πηγή: Eurostat.

Η κυπριακή αγορά εργασίας παρουσιάζει υψηλές επιδόσεις, αλλά υπάρχουν ελλείψεις εργατικού δυναμικού και εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις για τους νέους που βρίσκονται εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (ΕΕΑΚ), τις γυναίκες και τα άτομα με αναπηρία. Παρά την αναμενόμενη συγκράτηση της οικονομικής δραστηριότητας το 2023, το ποσοστό απασχόλησης έφθασε στο ανώτατο επίπεδο του 78,9 % το 2023 και είναι πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (75,3 %). Χάρη στην αύξηση αυτή, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε το 2023 κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση στο 6,1 % και βρίσκεται στο μέσο όρο της ΕΕ. Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού, όπως μετρώνται με βάση το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας, ανήλθαν σε 2,8 % το 2023 (έναντι 2,7 % στην ΕΕ) και είναι σημαντικές στον κατασκευαστικό τομέα (16 %). Εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα απασχόλησης για συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι ΕΑΕΚ, των οποίων το ποσοστό (13,8 %) είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (11,2 %) το 2023, ακόμη και με μείωση κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες, και υψηλότερο για τις γυναίκες από ό,τι για τους άνδρες (14,8 % έναντι 12,7 %). Τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν επίσης σχετικά μεγάλο χάσμα απασχόλησης (25,7 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 21,4 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ το 2022), ακόμη και μετά τη μείωσή τους κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες από το 2021.

Η προώθηση της απασχόλησης των ατόμων εκτός του εργατικού δυναμικού, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ευθύνες φροντίδας, και η αύξηση της συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα αποτελούν συναφείς προτεραιότητες. Για τον σκοπό αυτό, στις 16 Νοεμβρίου 2023 ψηφίστηκε από το κυπριακό κοινοβούλιο νόμος για τη ρύθμιση της τηλεργασίας, όπως περιλαμβάνεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ). Ο νόμος αυτός αναμένεται επίσης να μειώσει περαιτέρω το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων στην Κύπρο (9,0 εκατοστιαίες μονάδες το 2023 έναντι 10,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ), καθώς και το συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων, το οποίο είναι ένα από τα μεγαλύτερα στην ΕΕ (34,3 % το 2022). Το ποσοστό συμμετοχής σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας για παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών ανήλθε μόλις σε 24,4 % το 2022 (έναντι 35,9 % στην ΕΕ) ύστερα από σημαντική μείωση κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες. Τόσο ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) στηρίζουν επενδύσεις στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, οι οποίες αναμένεται να αυξήσουν την προσβασιμότητά τους για τα παιδιά στην Κύπρο,

ενώ παράλληλα θα συμβάλλουν στην εναρμόνιση της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής για όσους έχουν ευθύνες φροντίδας. Η υλοποίηση της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά βρίσκεται σε εξέλιξη, όπως περιγράφεται στην κυπριακή έκθεση προόδου. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, σε συνδυασμό με πρόσθετα μέτρα, θα στηρίξει την πρόοδο προς την επίτευξη του εθνικού στόχου του 80 % για την απασχόληση έως το 2030.

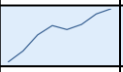
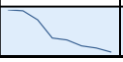
Οι βασικές δεξιότητες έχουν επιδεινωθεί περαιτέρω και το επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων είναι χαμηλό. Οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων εξακολουθούν να υφίστανται, ιδίως στους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM), καθώς και της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μειώθηκε περαιτέρω στην Κύπρο, αλλά παραμένει πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ. Ωστόσο, το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ για το 2022 δείχνει ότι οι βασικές δεξιότητες των μαθητών είναι κάτω από τον μέσο όρο και έχουν επιδεινωθεί σε σύγκριση με το 2018 (βλ. παράρτημα 15). Το χαμηλό επίπεδο βασικών δεξιοτήτων εμποδίζει τη μελλοντική ανάπτυξη ενός ατόμου: μόλις το 39,8 % του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας απασχολείται σε θέσεις εργασίας υψηλής ειδίκευσης (έναντι 44,2 % στην ΕΕ). Οι φοιτητές του προγράμματος STEM αποτελούσαν μόλις το 11,2 % του συνόλου των αποφοίτων το 2021 (έναντι 25,4 % στην ΕΕ), ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ, ενώ η ζήτηση για θέσεις εργασίας στους τομείς STEM έως το 2032 προβλέπεται να είναι κατά 50 % υψηλότερη από την προσφορά το 2021. Ο ψηφιακός γραμματισμός είναι συνολικά χαμηλός: μόλις το 49,5 % του πληθυσμού διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες το 2023, ποσοστό που υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ (55,6 %). Επιπλέον, υπάρχει σημαντική αναντιστοιχία δεξιοτήτων: το 2022, το 31,8 % των εργαζομένων διέθεταν πολύ περισσότερα προσόντα από όσα απαιτούνται για τη θέση εργασίας τους, δηλαδή 9,6 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ποσοστό των σπουδαστών ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που ήταν εγγεγραμμένοι σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης το 2021 ήταν πολύ χαμηλό, 17,6 % (έναντι 52,1 % στην ΕΕ), ενώ το ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ηλικίας 25-34 ετών) το 2023 ήταν το υψηλότερο, 61,6 % (έναντι 43,1 % στην ΕΕ). Η εκπαίδευση ενηλίκων έχει περιορισμένες δυνατότητες να διορθώσει αυτήν την κατάσταση, καθώς το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που συμμετείχαν στη μάθηση κατά τους προηγούμενους 12 μήνες ανήλθε σε 28,3 % το 2022 (έναντι 39,5 % στην ΕΕ), ποσοστό που συνιστά σημαντική μείωση από 44,8 % το 2016. Παράλληλα με την επιδείνωση των επιπέδων βασικών δεξιοτήτων και αναντιστοιχιών δεξιοτήτων, τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση υπονομεύουν τις δυνατότητες της Κύπρου να βελτιώσει την οικονομική της ανταγωνιστικότητα. Εκτός από τις σημαντικές πρόσθετες προσπάθειες που απαιτούνται, τα προγράμματα κατάρτισης (μεταξύ άλλων για τους νέους ΕΕΑΚ) και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από το ΣΑΑ και το ΕΚΤ+ αναμένεται να μειώσουν τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και να συμβάλουν στην επίτευξη του φιλόδοξου εθνικού στόχου συμμετοχής τουλάχιστον του 61 % των ενηλίκων στην κατάρτιση κάθε χρόνο έως το 2030.

Το υψηλό ποσοστό ατόμων σε συγκεκριμένες ομάδες που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) το 2022 εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ενώ η χαμηλή αγοραστική δύναμη και η περιορισμένη πρόσβαση σε μακροχρόνια φροντίδα εξακολουθούν να υφίστανται. Το 2022 το ποσοστό AROPE βελτιώθηκε σε 16,7 % (17,3 % το 2021), ποσοστό που είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (21,6 %). Ήταν πολύ υψηλότερο για τα άτομα με αναπηρία, στο 28 %. Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε κατά σχεδόν 7 εκατοστιαίες μονάδες από το 2021 (37,6 %) στο 2022 (30,8 %) ([93]). Αυτός είναι ένας τομέας που πρέπει να παρακολουθείται, διότι η αύξηση του κατά κεφαλήν πραγματικού ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) στην Κύπρο ήταν μεταξύ των βραδύτερων στην ΕΕ το 2022. Η Κύπρος θέσπισε καθολικό νόμιμο κατώτατο μισθό την 1η Ιανουαρίου 2023, ο οποίος αναμένεται να διασφαλίσει την αγοραστική δύναμη των ατόμων που αμείβονται με χαμηλούς μισθούς. Αναμένεται επίσης να συμβάλει στην άμβλυνση του κινδύνου φτώχειας των εργαζομένων, ο οποίος είναι ένας από τους υψηλότερους στην ΕΕ για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός της ΕΕ (23,1 % το 2022 έναντι 19,9 % στην ΕΕ). Από τον Ιανουάριο του 2024 ο κατώτατος μισθός θα αναπροσαρμόζεται

([93]) Για τον δείκτη αυτόν σημειώνεται διακοπή στη χρονολογική σειρά για το 2022.

κάθε 2 έτη με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένης της αγοραστικής δύναμης του κατώτατου μισθού με βάση τις διακυμάνσεις του κόστους διαβίωσης. Η πρόσβαση σε παροχές κοινωνικής προστασίας είναι άνιση, καθώς οι αυτοαπασχολούμενοι δεν δικαιούνται παροχές ανεργίας ή παροχές για εργατικά ατυχήματα ή επαγγελματικές ασθένειες. Αυτό θα εξεταστεί εν μέρει στον αναθεωρημένο νόμο για την κοινωνική ασφάλιση, όπως προωθείται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Πίνακας A14.2: **Κατάσταση της Κύπρου όσον αφορά τους στόχους για την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας έως το 2030**

Indicators	Latest data	Trend (2016-2023)	2030 target	EU target
Employment (%)	78.9 (2023)		80	78
Adult learning[1] (%)	28.3 (2022)		61	60
Poverty reduction[2] (thousands)	-12 (2022)		-10	-15,000

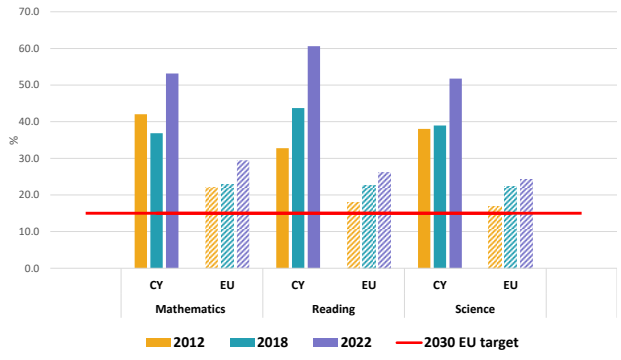
(1)Έρευνα για την εκπαίδευση ενηλίκων, ειδική εξαγωγή στοιχείων: ενήλικες που συμμετέχουν σε δραστηριότητες μάθησης τους τελευταίους 12 μήνες, special extraction excl. guided on-the-job training (2) Αριθμός ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE), έτος αναφοράς 2019.
Πηγή: Eurostat, ΓΔ EMPL.

Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και των υπηρεσιών κοινωνικής ένταξης θα συμβάλει στη βελτίωση των ίσων ευκαιριών και θα βοηθήσει τα άτομα που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση. Αυτό είναι καίριας σημασίας για τα άτομα που χρειάζονται στήριξη κατ' οίκον φροντίδας και για τα άτομα με αναπηρία. Η δημόσια χρηματοδότηση για τη μακροχρόνια φροντίδα είναι χαμηλή, στο 0,33 % του ΑΕΠ το 2021, λιγότερο από το ένα πέμπτο του μέσου όρου της ΕΕ (1,74 %), ενώ το ποσοστό του πληθυσμού που έχει ανάγκη υπερβαίνει κατά πολύ τον μέσο όρο της ΕΕ, με πολύ έντονες διαφορές μεταξύ των πεμπτημορίων εισοδήματος. Αυτό επιβάλλει στα άτομα υποχρεώσεις φροντίδας, γεγονός που έχει αντίκτυπο στα ποσοστά δραστηριότητας. Οι ελλείψεις προσωπικού αποτελούν πρόκληση για το σύστημα υγείας (αντιστοιχούν 5,2 νοσηλευτές ανά 1 000 κατοίκους, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 8,3). Το ΣΑΑ και το ΕΚΤ+ στηρίζουν επενδύσεις σε υποδομές για μακροχρόνια φροντίδα και υπηρεσίες για ηλικιωμένους, καθώς και άτομα με αναπηρία. Έως το 2022 η Κύπρος είχε επιτύχει τον εθνικό της στόχο για το 2030 όσον αφορά τη μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά τουλάχιστον 10 000 άτομα σε σύγκριση με το 2019, συμπεριλαμβανομένου του συμπληρωματικού στόχου της για την παιδική φτώχεια (μείωση κατά 3 000).

Το παρόν παράρτημα περιγράφει τις κύριες προκλήσεις του κυπριακού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης με βάση την έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης 2023 και τα αποτελέσματα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ για το 2022.

Το ποσοστό χαμηλών επιδόσεων των Κυπρίων φοιτητών στις βασικές δεξιότητες εξακολουθεί να αυξάνεται και αποτελεί ένα από τα υψηλότερα σε επίπεδο ΕΕ. Το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ για το 2022 ([94]) έδειξε ότι το 60,6 % των Κυπρίων ηλικίας 15 ετών δεν μπορούσαν να εντοπίσουν την κεντρική ιδέα σε ένα κείμενο μεσαίου μεγέθους και να προβληματιστούν σχετικά με τον σκοπό της. Το 53,2 % αντιμετώπιζε δυσκολίες στην ερμηνεία και την αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο μια απλή κατάσταση μπορεί να αναπαρασταθεί μαθηματικά. Το 51,8 % δεν μπορούσε να αναγνωρίσει τη σωστή εξήγηση οικείων επιστημονικών φαινομένων και να εξαγάγει τεκμηριωμένα συμπεράσματα, γεγονός που κατατάσσει την Κύπρο στις χειρότερες επιδόσεις. Η Κύπρος σημείωσε τη μεγαλύτερη αύξηση από το 2012 (+ 27,9 εκατοστιαίες μονάδες έναντι της ΕΕ + 8,2 εκατοστιαίες μονάδες) στο ποσοστό των χαμηλών επιδόσεων.

Διάγραμμα A15.1:**Ποσοστά χαμηλών επιδόσεων ανά τομέα, PISA 2012, 2018 και 2022**

Πηγή: ΟΟΣΑ (2023).

Η έντονη πτώση των επιδόσεων των μαθητών σε βασικές δεξιότητες μπορεί να επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή της χώρας. Οι χαμηλές επιδόσεις και στα τρία εξεταζόμενα αντικείμενα έχουν αυξηθεί καθ' όλη τη διάρκεια της κοινωνικοοικονομικής κατανομής από τον προηγούμενο κύκλο PISA (2018). Η Κύπρος κατέγραψε τις μεγαλύτερες αυξήσεις μεταξύ όλων των κρατών μελών από το 2018 τόσο για το ποσοστό στο ανώτερο τεταρτημόριο (10,6 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 2,2 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ) όσο και για το ποσοστό στο κατώτερο τεταρτημόριο (17,6 εκατοστιαίες μονάδες έναντι 9,9 εκατοστιαίων μονάδων της ΕΕ). Ως εκ τούτου, ένας στους τρεις μαθητές σημειώνει χαμηλές επιδόσεις ακόμη και στην πλέον ευνοηθείσα ομάδα, ενώ για τους μειονεκτούντες εκπαιδευομένους το ποσοστό αυτό αγγίζει το 69,8 %. Αντιθέτως, το ποσοστό χαμηλών επιδόσεων των μαθητών που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με τους γηγενείς μαθητές (πίνακας A15.1), παρότι η αύξηση του ποσοστού των μαθητών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών κατά την τελευταία δεκαετία ήταν μία από τις υψηλότερες στην ΕΕ (11,1 εκατοστιαίες μονάδες). Όλα αυτά υποδηλώνουν σοβαρές προκλήσεις για το κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα, οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν ακόμη και τη συμμετοχή των ενηλίκων στη μάθηση (βλ. παράρτημα 14). Οι τάσεις αυτές υποδεικνύουν διαρθρωτικές προκλήσεις· οι μεταρρυθμίσεις είναι κάτι περισσότερο από απαραίτητες για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων και την αντιμετώπιση των ισχυρών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση, την ισότητα, την ποιότητα και την ένταξη. Για παράδειγμα, τα σχολεία έχουν μικρή αυτονομία (παράγοντας που συνδέεται με καλύτερα αποτελέσματα) και οι μέθοδοι διδασκαλίας με βάση τις ικανότητες δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί περαιτέρω και δεν έχουν εφαρμοστεί σε συνδυασμό με μια νοοτροπία αξιολόγησης. Ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και η ανάπτυξη διαδρομών προς τη σχολική επιτυχία θα μπορούσαν, ειδικότερα, να βοηθήσουν τους μαθητές με χαμηλές επιδόσεις.

Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού είναι ελκυστικό στην Κύπρο και οι εκπαιδευτικοί διαθέτουν υψηλά προσόντα. Οι μισθοί και οι συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών συγκρίνονται ευνοϊκά με τους μισθούς και τις συνθήκες εργασίας των Ευρωπαίων συναδέλφων τους. Η διδασκαλία ήταν η πρώτη επιλογή σταδιοδρομίας για το 70 % των εκπαιδευτικών στην Κύπρο (έναντι 67 % του μέσου όρου της ΕΕ-22). Οι μισοί από τους εκπαιδευτικούς της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο (49,7 %) κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, πολύ υψηλότερο απ' ό,τι σε άλλες χώρες της ΕΕ, και το

([94]) ΟΟΣΑ (2023), αποτελέσματα PISA 2022 (Τόμος I): The State of Learning and Equity in Education (Η κατάσταση της μάθησης και της ισότητας στην εκπαίδευση).

Πίνακας A15.1: **Στόχοι σε επίπεδο ΕΕ και άλλοι δείκτες πλαισίου βάσει του στρατηγικού πλαισίου για τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης**

				2012		2018		2023	
Indicator			Target	Cyprus	EU-27	Cyprus	EU-27	Cyprus	EU-27
[1]Participation in early childhood education (age 3+)			96%	69.4% 2013	91.8% 2013	88.4%	92.2%	85.8% 2021	92.5% 2021,d
[2]Low-achieving 15-year-olds in:		Reading	< 15%	32.8%	18.0%	43.7%	22.5%	60.6% 2022	26.2% 2022
		Mathematics	< 15%	42.0%	22.1%	36.9%	22.9%	53.2% 2022	29.5% 2022
		Science	< 15%	38.0%	16.8%	39.0%	22.3%	51.8% 2022	24.2% 2022
Early leavers from education and training (age 18-24)	[3]Total		< 9 %	11.4%	12.6%	7.8%	10.5%	10.5%	9.5%
	[3] By gender	Men		16.5%	14.5%	9.9%	12.1%	11.2%	11.3%
		Women		7.0%	10.6%	6.0%	8.7%	10.0%	7.7%
	[4] By degree of urbanisation	Cities		9.8% b	11.2%	7.9%	9.4%	8.2%	8.6%
		Rural areas		12.2% b	14.0%	4.8% u	11.0%	13.2%	9.9%
	[5] By country of birth	Native		8.0%	11.3%	6.2%	9.2%	5.2%	8.2%
		EU-born		22.7%	26.2%	14.7% u	22.4%	27.1%	21.0%
		Non EU-born		18.8%	30.1%	13.4% u	23.0%	24.2%	21.6%
[6]Socio-economic gap (percentage points)				39.1	:	30.1	29.5	37.1 2022	37.2 2022
[7]Exposure of VET graduates to work-based learning			≥ 60% (2025)	:	:	:	:	39.2%	64.5%
Tertiary educational attainment (age 25-34)	[8]Total		45%	53.6%	34.1%	58.5%	38.7%	61.6%	43.1%
	[8] By gender	Men		46.9%	29.1%	49.9%	33.3%	53.4%	37.6%
		Women		59.8%	39.2%	66.5%	44.2%	69.2%	48.8%
	[9] By degree of urbanisation	Cities		58.6% b	43.5%	64.5%	49.0%	66.8%	53.3%
		Rural areas		42.0% b	24.8%	45.0%	27.7%	49.9%	31.7%
	[10] By country of birth	Native		61.3%	35.4%	65.6%	39.7%	71.3%	44.2%
		EU-born		39.6%	29.3%	40.2%	36.7%	39.1%	40.2%
		Non EU-born		39.6%	24.2%	43.1%	31.0%	44.9%	37.1%
[11]Participation in adult learning (age 25-64)			≥ 47% (2025)	:	:	44.8% 2016	37.4% 2016	28.3% 2022	39.5% 2022
[12]Share of school teachers (ISCED 1-3) who are 55 years or over				7.5% 2013	22.7% 2013	15.8%	23.8%	16.6% 2021	24.5% 2021

Σημειώσεις: : b = διακοπή στη χρονοσειρά· d = ο ορισμός διαφέρει· e = εκτίμηση p = προσωρινά στοιχεία· u = χαμηλή αξιοπιστία· = μη διαθέσιμα στοιχεία.
Πηγή: 1,3,4,5,7,8,9,10,12 = Eurostat· 11 = Eurostat, έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων· 2,6 = ΟΟΣΑ, PISA.

8 % από αυτούς διαθέτουν διδακτορικό δίπλωμα (Eurydice, 2021). Επιπρόσθετα, η χώρα διαθέτει μεγάλη προσφορά υποψήφιων εκπαιδευτικών. Η προαγωγή αποτελεί το κύριο κίνητρο για συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη. Μολονότι μια νέα προσέγγιση όσον αφορά την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών βρίσκεται ψηλά στην πολιτική ατζέντα εδώ και πολλά χρόνια και αποτελεί επίσης μέρος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου ([95]), δεν έχει θεσπιστεί ακόμη σχετική νομοθεσία. Μια αποτελεσματική διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και των σχολείων θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.

Συνεχείς προσπάθειες εξακολουθούν να καταβάλλονται για την επέκταση της υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο του εθνικού σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ). Μεταξύ της περιόδου 2020 και 2021, το ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα παιδιών άνω των 3 ετών μειώθηκε κατά 5,3 εκατοστιαίες μονάδες σε 85,8 %, πολύ κάτω από τον στόχο του 96 % σε επίπεδο ΕΕ. Περισσότερα παιδιά παρακολουθούν προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των 4 ετών και άνω (87,7 %), καθώς τα 4 έτη και 8 μήνες είναι επί του παρόντος η ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Με βάση τον αναθεωρημένο στόχο της Βαρκελώνης, η Κύπρος θα πρέπει να αυξήσει το ποσοστό συμμετοχής σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας για παιδιά κάτω των 3 ετών κατά 12,6 εκατοστιαίες μονάδες σε 40,6 % το 2030 (από μέσο όρο 28 % την περίοδο 2017-2021). Οι εθνικές αρχές σχεδίασαν συνεκτικά μέτρα για την αύξηση της οικονομικής προσιτότητας της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, μέσω του ΕΚΤ+, του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης της ΕΕ. Η Κύπρος δεσμεύτηκε να επεκτείνει την υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των 4 ετών στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ. Ο σχετικός νόμος εγκρίθηκε από τη Βουλή τον Μάρτιο του 2024.

([95]) Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2023, τόμος II.

Η Κύπρος αντιμετωπίζει διαρθρωτικές δυσκολίες όσον αφορά την ένταξη των ανηλίκων στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Το 2022 το ποσοστό των νέων (ηλικίας 18-24 ετών) που εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση μειώθηκε σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος κατά 2,1 εκατοστιαίες μονάδες σε 8,1 % (ΕΕ 9,6 %). Πρόκειται για την πρώτη μείωση που καταγράφηκε ύστερα από σταθερές αυξήσεις από το 2015 και οφείλεται κυρίως στη μείωση του 2022 κατά 5,3 εκατοστιαίες μονάδες στο ποσοστό του πληθυσμού που έχει γεννηθεί εκτός ΕΕ. Ωστόσο, το χάσμα μεταξύ γηγενών και νέων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ εξακολουθεί να είναι το μεγαλύτερο στην ΕΕ, με 22,7 εκατοστιαίες μονάδες.

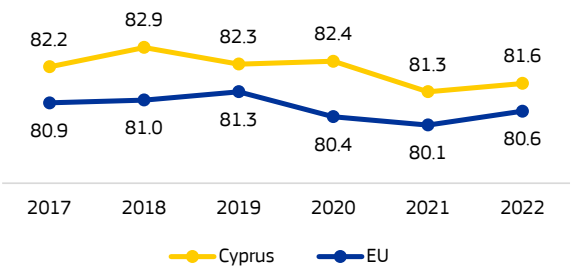
Η Κύπρος είναι κορυφαία χώρα της ΕΕ όσον αφορά την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με ποσοστό 61,6 % το 2023 (ΕΕ 43,1 %), η Κύπρος υπερβαίνει τον στόχο της ΕΕ για το 2030 (45 %) και παρουσιάζει σταθερή αύξηση. Το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσεγγίζει τον μέσο όρο της ΕΕ (82,7 % έναντι 87,7 % το 2023), με σημαντική αύξηση κατά 17,8 εκατοστιαίες μονάδες κατά την τελευταία δεκαετία. Ελλείψεις δεξιοτήτων και εργατικού δυναμικού εξακολουθούν να υπάρχουν, ιδίως όσον αφορά τους τομείς των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών (STEM), καθώς και την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση (βλ. παράρτημα 14).

Η εκπαίδευση για την περιβαλλοντική βιωσιμότητα (ΕΠΒ) αποτελεί βασική πτυχή της κυπριακής εκπαίδευσης. Με την έμφαση που δίνει η Κύπρος στην ΕΠΒ στα νέα προγράμματα σπουδών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η χώρα αποσκοπεί στη δημιουργία μακροχρόνιας ευαισθητοποίησης στα σχολεία σχετικά με την ανάγκη αντιμετώπισης της υπερθέρμανσης του πλανήτη, της κλιματικής αλλαγής, της ενέργειας και της αστικής ανάπτυξης. Η ΕΠΒ αποτελεί μέρος των μαθημάτων επαγγελματικής ανάπτυξης για τους εκπαιδευτικούς.

Ένας υγιής πληθυσμός και ένα αποτελεσματικό, προσβάσιμο και ανθεκτικό σύστημα υγείας αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για μια βιώσιμη οικονομία και κοινωνία. Το παρόν παράρτημα παρέχει μια συνοπτική εικόνα της υγείας του πληθυσμού και του συστήματος υγείας στην Κύπρο.

Παρά την απότομη μείωση το 2021, το προσδόκιμο ζωής στην Κύπρο ανέκαμψε ελαφρώς το 2022 και παραμένει πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Πριν από το 2020, και παρά τη συνολική τάση της ΕΕ για αύξηση του προσδόκιμου ζωής, το προσδόκιμο ζωής φαίνεται να βρίσκεται σε στασιμότητα στην Κύπρο. Το 2020 η θνησιμότητα από τη νόσο COVID-19 ήταν χαμηλή στην Κύπρο, αλλά το 2021 σχεδόν τετραπλασιάστηκε και αποτέλεσε βασικό παράγοντα για τη μείωση του προσδόκιμου ζωής εκείνο το έτος. Το προσδόκιμο ζωής αυξήθηκε ελαφρώς το 2022, παρόλο που η θνησιμότητα από τη νόσο COVID-19 παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με το 2021 ([96]). Οι επιδόσεις της Κύπρου είναι συγκριτικά ικανοποιητικές όσον αφορά την αποφευκτή θνησιμότητα, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και στο σχετικά χαμηλό ποσοστό θνησιμότητας από καρκίνο. Το 2021 οι κύριες αιτίες θανάτου ήταν οι ασθένειες του κυκλοφορικού συστήματος («καρδιαγγειακές παθήσεις»), με τα ποσοστά θνησιμότητας να μειώνονται κατά την τελευταία δεκαετία, ακολουθεί ο καρκίνος, για τον οποίο τα ποσοστά θνησιμότητας παρέμειναν αμετάβλητα. Η τρίτη κύρια αιτία θανάτου ήταν οι ενδοκρινικές, διατροφικές και μεταβολικές νόσοι (π.χ. διαβήτης).

Διάγραμμα A16.1:**Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, σε έτη**

Πηγή: Eurostat.

([96]) Με βάση στοιχεία που παρέχονται απευθείας από τα κράτη μέλη στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης.

Οι δαπάνες για την υγεία στην Κύπρο αυξήθηκαν σε 9,1 % του ΑΕΠ το 2021, αλλά παρέμειναν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η μεταρρύθμιση του συστήματος υγείας για την περίοδο 2019-2020 εισήγαγε την καθολική υγειονομική κάλυψη και ενοποίησε ένα προηγουμένως κατακερματισμένο σύστημα. Το γεγονός αυτό αύξησε το δημόσιο μερίδιο των δαπανών για την υγεία στο 85,3 % το 2021 (πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 81,1 %) και μείωσε το υψηλότερο επίπεδο των άμεσων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, οι άμεσες δαπάνες για την υγειονομική περίθαλψη στην Κύπρο αντιπροσώπευαν το 10,0 % των συνολικών δαπανών για την υγεία το 2021, πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (14,5 %). Η μεταρρύθμιση κατέστησε την υγειονομική περίθαλψη πιο οικονομικά προσιτή και μείωσε τα επίπεδα αναγκών που δεν καλύπτονται κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, με αποτέλεσμα η Κύπρος να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις στην ΕΕ σύμφωνα με τα στοιχεία του 2022 (βλ. επίσης παράρτημα 14). Η Κύπρος δαπανά περισσότερα κατά κεφαλήν για ενδονοσοκομειακή περίθαλψη απ' ό,τι η ΕΕ συνολικά, γεγονός που αντικατοπτρίζει την αύξηση των δαπανών για την περίθαλψη λόγω της νόσου COVID-19. Από την άλλη πλευρά, οι κατά κεφαλήν δαπάνες είναι χαμηλότερες από τους μέσους όρους της ΕΕ για την εξωνοσοκομειακή περίθαλψη, τα φαρμακευτικά προϊόντα και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα, την πρόληψη ασθενειών και τη μακροχρόνια φροντίδα. Οι σχετικά χαμηλές δαπάνες για τη μακροχρόνια φροντίδα μπορεί να αποδοθούν στην απουσία ειδικού πλαισίου για την παροχή μακροχρόνιας φροντίδας στην Κύπρο, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών κατ' οίκον φροντίδας. Για τη βελτίωση της ποιότητας των δαπανών για την υγεία, στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ), η Κύπρος έχει ήδη αρχίσει τη σταδιακή μετάβαση προς μοντέλα βασιζόμενα στην αξία για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης και το σύστημα επιστροφής δαπανών της. Με βάση το ηλικιακό προφίλ του κυπριακού πληθυσμού, οι δημόσιες δαπάνες για την υγεία προβλέπεται να αυξηθούν κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ έως το 2070, σε σύγκριση με 0,6 εκατοστιαίες μονάδες για το σύνολο της ΕΕ (βλ. διάγραμμα A16.2 και παράρτημα 21).

Οι δαπάνες για την πρόληψη παραμένουν από τις χαμηλότερες στην ΕΕ. Μεταξύ της περιόδου 2019 και 2021, οι δαπάνες για την πρόληψη στην

Πίνακας A16.1: **Βασικοί δείκτες υγείας**

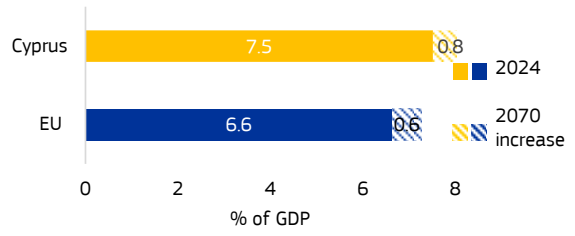
	2018	2019	2020	2021	2022	EU average (latest year)
Treatable mortality per 100 000 population (mortality avoidable through optimal quality healthcare)	78.9	77.1	70.5	78.4	NA	93.3 (2021)
Cancer mortality per 100 000 population	204.6	195.4	205.6	213.2	NA	235.4 (2021)
Current expenditure on health, % GDP	6.8	7.1	8.3	9.1	NA	10.9 (2021)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	42.0	54.2	74.9	85.3	NA	81.1 (2021)
Spending on prevention, % of current health expenditure	1.3	1.2	1.6	2.2	NA	6.0 (2021)
Available hospital beds per 100 000 population	318	311	317	312	NA	525 (2021)
Doctors per 1 000 population	4.1	4.3	4.7	4.9	NA	4.1 (2021)*
Nurses per 1 000 population	5.3	5.3	5.2	5.0	NA	7.9 (2021)
Total consumption of antibacterials for systemic use, daily defined dose per 1 000 inhabitants per day ***	28.0	30.1	28.9	25.0	33.5	19.4 (2022)

Σημείωση: Ο μέσος όρος της ΕΕ σταθμίζεται για όλους τους δείκτες, με εξαίρεση τους γιατρούς και τους νοσηλευτές ανά 1 000 κατοίκους, για τους οποίους χρησιμοποιείται ο απλός μέσος όρος της ΕΕ. Τα στοιχεία για την πυκνότητα γιατρών αφορούν τους εν ενεργεία γιατρούς σε όλες τις χώρες εκτός από την Ελλάδα, την Πορτογαλία (γιατροί με άδεια άσκησης επαγγέλματος) και τη Σλοβακία (επαγγελματικά ενεργοί). Τα στοιχεία για την πυκνότητα νοσηλευτών αφορούν τους εν ενεργεία νοσηλευτές σε όλες τις χώρες, εκτός από την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Πορτογαλία, τη Σλοβακία (επαγγελματικά ενεργοί) και την Ελλάδα (μόνο σε νοσοκομεία).

Πηγή: Βάση δεδομένων της Eurostat· εκτός από: * ΟΟΣΑ, ** Joint Questionnaire on non-monetary healthcare statistics (Κοινό ερωτηματολόγιο για τις στατιστικές υγειονομικής περίθαλψης — Μη οικονομικά στοιχεία), *** ECDC, **** Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την ενίσχυση των δράσεων της ΕΕ για την καταπολέμηση της μικροβιακής αντοχής στο πλαίσιο της προσέγγισης «Μία υγεία».

Κύπρο ως ποσοστό των συνολικών δαπανών για την υγεία αυξήθηκαν από 1,2 % σε 2,2 %. Παρά την αύξηση αυτή, η Κύπρος συγκαταλέγεται μεταξύ των λίγων χωρών της ΕΕ που δαπάνησαν λιγότερο από το 3 % των συνολικών δαπανών υγειονομικής περίθαλψης για την πρόληψη το 2021, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ που ήταν 6,0 %. Αναλογικά, τα μερίδια του προϋπολογισμού για την πρόληψη σε ολόκληρη την ΕΕ αυξήθηκαν περισσότερο (μεταξύ 2019 και 2021) για τα προγράμματα αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, ανίχνευσης νόσων και ανοσοποίησης. Μεταξύ της περιόδου 2019 και 2021, παρατηρήθηκε αξιοσημείωτη αναλογική αύξηση των αναφερόμενων δαπανών για προγράμματα έγκαιρης ανίχνευσης νόσων. Επίσης στον τομέα της δημόσιας υγείας, υπάρχει ανησυχία για το υψηλό επίπεδο κατανάλωσης αντιβακτηριακών στην Κύπρο, το οποίο θα μπορούσε να επιταχύνει τη μικροβιακή αντοχή. Η Κύπρος συγκαταλέγεται μεταξύ των πέντε χωρών της ΕΕ με την υψηλότερη νοσηρότητα και θνησιμότητα που αποδίδεται σε λοιμώξεις από ανθεκτικά βακτήρια ([97]). Η συνολική κατανάλωση αντιβακτηριακών το 2022 (33,5 καθορισμένες ημερήσιες δόσεις ανά 1 000 κατοίκους) αυξήθηκε κατά 11 % σε σύγκριση με το 2019 και ήταν πολύ υψηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ. Σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την ενίσχυση των δράσεων της ΕΕ για την καταπολέμηση της μικροβιακής αντοχής στο πλαίσιο της προσέγγισης «Μία υγεία», ο εθνικός συνιστώμενος στόχος για την Κύπρο είναι η μείωση της συνολικής κατανάλωσης αντιβιοτικών κατά 27 % έως το 2030 σε σύγκριση με το επίπεδο του 2019. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού, το ΣΑΑ της Κύπρου περιλαμβάνει μέτρο που αφορά τη δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την παρακολούθηση της κατανάλωσης αντιβιοτικών.

Διάγραμμα A16.2: **Προβλεπόμενη αύξηση των δημόσιων δαπανών για την υγειονομική περίθαλψη κατά την περίοδο 2024-2070**

Βασικό σενάριο

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή / ΕΟΠ (2024).

Οι ελλείψεις προσωπικού και κλινών θέτουν σε κίνδυνο τις μακροπρόθεσμες επιδόσεις του συστήματος υγείας. Ο αριθμός των ιατρών ανά 1 000 κατοίκους υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ ο αριθμός των νοσηλευτών είναι μικρότερος και ο αριθμός των αποφοίτων και στα δύο

([97]) Βλ.: ECDC/EFSA/EMA third joint report on the integrated analysis of the consumption of antimicrobial agents and occurrence of antimicrobial resistance in bacteria from humans and food-producing animals (JIACRA III) (europa.eu) (Τρίτη κοινή έκθεση των ECDC/EFSA/EMA σχετικά με την ολοκληρωμένη ανάλυση της κατανάλωσης αντιμικροβιακών ουσιών και την εκδήλωση μικροβιακής αντοχής στα βακτήρια σε ανθρώπους και ζώα παραγωγής τροφίμων).

επαγγέλματα είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ. Το ηλικιακό προφίλ των ενεργών ιατρών (40,6 % ηλικίας άνω των 55 ετών) εγείρει ανησυχίες για τη μακροπρόθεσμη προσβασιμότητα των υπηρεσιών υγείας. Η περιορισμένη διαθεσιμότητα ορισμένων ειδικοτήτων μεταφράζεται σε μεγαλύτερους χρόνους αναμονής για ιατρικές επισκέψεις και εκλεκτικές χειρουργικές επεμβάσεις. Τόσο η υγειονομική περίθαλψη όσο και η μακροχρόνια φροντίδα επηρεάζονται από ελλείψεις νοσηλευτών. Η αυξανόμενη ανάγκη για μακροχρόνια φροντίδα απαιτεί πιο ολοκληρωμένα μέτρα, με στόχο τη βέλτιστη παροχή υπηρεσιών σε όλες τις πτυχές της περίθαλψης (βλ. επίσης παράρτημα 14). Το 2021 η Κύπρος διέθετε 312 νοσοκομειακές κλίνες ανά 100 000 κατοίκους, αριθμό που παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ που ανέρχεται σε 525 κλίνες, γεγονός που αντικατοπτρίζει τις τάσεις πριν από την πανδημία. Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της πανδημίας, οι κλίνες και το προσωπικό των ιδιωτικών νοσοκομείων επιτάχθηκαν. Καθώς περισσότεροι ιδιωτικοί πάροχοι συνάπτουν πλέον συμβάσεις με το Γενικό Σύστημα Υγείας, η πρόσβαση στα τμήματα επειγόντων περιστατικών βελτιώνεται.

Μέσω του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Κύπρος σχεδιάζει ευρύ φάσμα επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης. Περίπου 69,6 εκατ. EUR (5,7 % της συνολικής αξίας του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας) θα δαπανηθούν για την υγεία. Τα ιστορικά επίπεδα επενδύσεων στην υγειονομική περίθαλψη στην Κύπρο, μετρούμενα με όρους ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Κύπρου μπορεί να δώσει ώθηση για υψηλότερες επενδύσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η Κύπρος εστιάζει στον εκσυγχρονισμό των κρατικών νοσοκομείων, στην προμήθεια εξοπλισμού και στην ανάπτυξη ψηφιακών και διαλειτουργικών υπηρεσιών ηλεκτρονικής υγείας. Στο πλαίσιο των κονδυλίων για την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2021-2027 προβλέπονται επίσης συμπληρωματικές επενδύσεις ύψους 8,3 εκατ. EUR σε ψηφιακές υπηρεσίες και εφαρμογές υγείας ([98]).

([98]) Τα στοιχεία για την πολιτική συνοχής της ΕΕ αντικατοπτρίζουν την κατάσταση ως είχε στις 13 Μαΐου 2024.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 17: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Στο παράρτημα 17 παρουσιάζεται η οικονομική και κοινωνική περιφερειακή δυναμική στην Κύπρο. Παρέχεται ανάλυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στις κυπριακές περιφέρειες και αξιολογούνται οι αναδυόμενες ανάγκες επενδύσεων και υποεθνικών μεταρρυθμίσεων για την προώθηση της οικονομικής μεγέθυνσης, της κοινωνικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας στη χώρα.

Επισκόπηση των οικονομικών και κοινωνικών επιδόσεων σε περιφερειακό επίπεδο

Η Κύπρος ανακάμπτει σταδιακά από την οικονομική της κρίση από το 2015, επιδεικνύοντας ανθεκτικότητα στην οικονομική της ανάπτυξη. Ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της παραμένει κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, σταδιακά συγκλίνει προς αυτόν. Το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ αυξήθηκε με ετήσιο ρυθμό 1,1 % μεταξύ του 2012 και του 2021, οριακά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (1 %), ώστε να ανέλθει στο 94 % την περίοδο 2021-2022. Η Κύπρος δεν κατατάχθηκε σε παγίδα ανάπτυξης μεταξύ 2003 και 2021 ([99]).

Όσον αφορά την παραγωγικότητα της εργασίας, η Κύπρος σημείωσε πρόοδο, παρότι έχει περιθώρια βελτίωσης σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Ανήλθε στο 86 % την περίοδο 2021-2022, παρά την εντονότερη ετήσια ανάπτυξη (0,7 %) σε σύγκριση με την ΕΕ (0,4 %) μεταξύ 2012 και 2021.

Η Κύπρος υστερεί όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα και τις επενδύσεις. Το 2022 η χώρα κατετάγη κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα ([100]). Επιπλέον, το ποσοστό επενδύσεων το 2022 (ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ) ανήλθε σε 20,4 %, χαμηλότερο από το ποσοστό της ΕΕ (22,5 %), με τις δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη να είναι ιδιαίτερα χαμηλές (0,8 %, σε σύγκριση με 2,23 % στην ΕΕ). Η απασχόληση σε τομείς υψηλής τεχνολογίας και με ένταση γνώσης κυμάνθηκε περίπου στον μέσο όρο της ΕΕ (4 % και 42 %, αντίστοιχα).

Η κυπριακή οικονομία βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες αντιπροσώπευαν το 84,7 % της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας το 2022 (72 % για την ΕΕ). Η παραγωγικότητα της εργασίας ανά εργαζόμενο κυμαινόταν από το 137 % του μέσου όρου της ΕΕ στον τομέα της πληροφοριών και επικοινωνιών έως το χαμηλό ποσοστό του 58 % στη βιομηχανία (εκτός των κατασκευών).

Στην Κύπρο εξακολουθεί να υπάρχει κοινωνικοοικονομικό χάσμα μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Το χάσμα μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών ήταν εντονότερο όσον αφορά το υψηλό μορφωτικό επίπεδο το 2022. Στις πόλεις, το 54,3 % του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών κατείχε πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά το ποσοστό αυτό μειώθηκε στο 40,3 % στις κωμοπόλεις και τα προάστια και περαιτέρω στο 36,7 % στις αγροτικές περιοχές. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίας 18-24 ετών) καθώς και το ποσοστό των ΕΕΑΚ (εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης) έτειναν να είναι υψηλότερα στις πόλεις και τις κωμοπόλεις και τα προάστια σε σύγκριση με τις αγροτικές περιοχές (πίνακας Α17.1).

Το 2022 η αγορά εργασίας ήταν πιο δυναμική στις κωμοπόλεις και τα προάστια, όπου παρατηρήθηκε και το χαμηλότερο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Το ποσοστό απασχόλησης για τις ηλικίες 20-64 ετών στην Κύπρο (77,9 %) υπερέβη ελαφρώς τον μέσο όρο της ΕΕ (74,6 %). Οι κωμοπόλεις και τα προάστια βρίσκονταν στην κορυφή (79,8 %), ακολουθούμενες από τις πόλεις (78,0 %) και τις αγροτικές περιοχές στο κατώτερο σημείο (76,0 %). Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων στις αγροτικές περιοχές (17,3 εκατοστιαίες μονάδες) ήταν διπλάσιο από εκείνο των κωμοπόλεων και των προαστίων (9,1 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ το χάσμα μεταξύ των πόλεων ήταν 11,4 εκατοστιαίες μονάδες. Ωστόσο, λόγω της χαμηλότερης δραστηριότητας και της χαμηλής απασχόλησης των γυναικών, οι αγροτικές περιοχές παρουσίασαν το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας (5,9 %), ακολουθούμενες από τις πόλεις (6,9 %) και τις κωμοπόλεις και τα προάστια σημείωσαν το υψηλότερο ποσοστό (7,3 %).

([99]) Η περιφέρεια κατατάσσεται σε παγίδα ανάπτυξης εάν έχει διανύσει παρατεταμένη περίοδο (> 16 ετών) κάτω του μέσου όρου αύξησης του ΑΕΠ, της παραγωγικότητας και της απασχόλησης κατά την περίοδο 2003-2021.

([100]) Δείκτης περιφερειακής ανταγωνιστικότητας 2022, ΕΕ-27 = 100.

Πίνακας A17.1: **Κύριοι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες ανά βαθμό αστικοποίησης, Κύπρος, 2022 (%)**

	Emplyment rate 20-64	Male employment rate	Female employment rate	Employment rate gender gap (pp dif. female - male)	Unemployment rate 15+ (%of labour force)	NEET 15-34	Early leavers 18-24	Population 25-64 with tertiary education	At risk of poverty or social exclusion rate	At risk of poverty rate	Social and material deprivation rate
Total	77.9	84.2	72.1	-12.1	6.8	14.4	8.1	48.2	16.7	13.9	11.0
Cities	78.0	83.9	72.5	-11.4	6.9	15.0	8.6	54.3	15.6	12.6	8.9
Towns and suburbs	79.8	84.4	75.3	-9.1	7.3	13.9	10.0	40.3	16.0	13.4	13.1
Rural areas	76.0	85.0	67.7	-17.3	5.9	12.6	4.8	36.7	20.9	18.5	15.3

Πηγή: Eurostat, βάση δεδομένων EDGAR.

Η Κύπρος πέτυχε θετικά κοινωνικά αποτελέσματα. Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού [AROPE ([101])] που ανήλθε σε 16,7 % το 2022 ήταν χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ (21,6 %) σε διάφορα επίπεδα αστικοποίησης. Ωστόσο, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού ήταν σημαντικά υψηλότερος στις αγροτικές περιοχές (20,9 %) σε σύγκριση με το 16,0 % στις κωμοπόλεις και τα προάστια και το 15,6 % στις πόλεις. Το ποσοστό υλικής και κοινωνικής στέρησης [MSD ([102])], που καταγράφηκε στο 11,0 % το 2022, ήταν κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (12,7 %) μόνο στις πόλεις (8,9 %). Αντιθέτως, ήταν αυξημένο στις αγροτικές περιοχές (15,3 %) και στις κωμοπόλεις και τα προάστια (13,1 %).

Ο πληθυσμός αυξάνεται, ωστόσο η γήρανση μπορεί σύντομα να καταστεί πρόκληση με αναπόφευκτες συνέπειες για την οικονομία. Ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά μέσο όρο 4,9 ανά 1 000 κατοίκους μεταξύ 2012 και 2021. Η αύξηση αυτή αποδίδεται στη φυσική αύξηση (4,1 ανά 1 000 ετησίως), με μέτρια συμβολή από την καθαρή μετανάστευση (+ 0,8 ανά 1 000 ετησίως). Ο πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω αυξήθηκε με ετήσιο ρυθμό 30 ανά 1 000 κατοίκους μεταξύ 2012 και 2021, με συνέπεια το ποσοστό τους να ανέλθει στο 17 %. Ωστόσο, παραμένει ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ. Παράλληλα, ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας αυξήθηκε κατά 2,8 ανά 1 000 κατοίκους ετησίως, ενώ η αύξηση του αριθμού των νέων (κάτω των 20 ετών) ήταν μέτρια (5,9 ανά 1 000 κατοίκους ετησίως).

Μελλοντικές ανάγκες επενδύσεων και υποεθνικών μεταρρυθμίσεων

Η Κύπρος αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις στον τομέα των βιώσιμων μεταφορών, οι οποίες απαιτούν επενδύσεις στις δημόσιες συγκοινωνίες, τα ηλεκτρικά οχήματα, τις υποδομές πεζών και τις υποδομές ποδηλάτων. Προκειμένου να επιτύχει την ενεργειακή της μετάβαση, η χώρα χρειάζεται επίσης πρόσθετες επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, λύσεις αποθήκευσης και ενεργειακή απόδοση. Επίσης, η Κύπρος θα μπορούσε να επωφεληθεί από τις ευκαιρίες που παρέχει η πρωτοβουλία STEP για τη στήριξη της ενεργειακής της μετάβασης μέσω καθαρών και αποδοτικών ως προς τη χρήση των πόρων τεχνολογιών, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογιών μηδενικών καθαρών εκπομπών. Επιπλέον, η πρόοδος προς μια κυκλική οικονομία στη διαχείριση των αποβλήτων είναι ζωτικής σημασίας και απαιτεί επενδύσεις στην ικανότητα ανακύκλωσης, στη μείωση των αποβλήτων και σε έργα παραγωγής ενέργειας από απόβλητα. Η βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων, ιδίως της επεξεργασίας των λυμάτων, είναι απαραίτητη για να υπάρξει συμμόρφωση με την οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Επιπλέον, η προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως για το δίκτυο Natura 2000 της ΕΕ, το οποίο απαιτεί επαρκείς πόρους για την αποτελεσματική διαχείριση.

Ενόψει της νομοθετικής μεταρρύθμισης της Κύπρου στην τοπική αυτοδιοίκηση, που προβλέπεται για τον Ιούνιο του 2024, η οποία περιλαμβάνει την αύξηση των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης και τη δημιουργία πέντε περιφερειακών οργανισμών για την τοπική αυτοδιοίκηση, υπάρχει επιτακτική

([101])Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) αφορά άτομα που βρίσκονται σε τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες καταστάσεις: κίνδυνος νομισματικής φτώχειας (AROP το προηγούμενο έτος), σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση (SMSD κατά το παράλληλο έτος) και νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (VLWI το προηγούμενο έτος).

([102])Το ποσοστό υλικής και κοινωνικής στέρησης (MSD) είναι ένα ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει αναγκαστική έλλειψη τουλάχιστον 5 από τα 13 στοιχεία στέρησης (6 ατομικά στοιχεία και 7 στοιχεία νοικοκυριού).Σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση σημαίνει αναγκαστική έλλειψη τουλάχιστον 7 από τα 13 στοιχεία. Το ποσοστό SMSD για την Κύπρο είναι 2,7 %, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (6,7 %).

ανάγκη ενίσχυσης της ικανότητας και της αποτελεσματικότητας των τοπικών αρχών. Οι οργανισμοί αυτοί θα είναι υπεύθυνοι για στρατηγικές υπηρεσίες όπως η ύδρευση, η αποχέτευση, η διαχείριση στερεών αποβλήτων και η έκδοση πολεοδομικών και οικοδομικών αδειών σε επίπεδο περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό οι τοπικές αρχές να δώσουν προτεραιότητα στην ψηφιοποίηση και την επαγγελματοποίηση των διοικητικών διαδικασιών τους. Επιπλέον, η διασφάλιση της διαλειτουργικότητας μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης είναι απαραίτητη για τη διατήρηση της αποτελεσματικής παροχής υπηρεσιών σε διάφορα διοικητικά επίπεδα. Επιπρόσθετα, είναι ζωτικής σημασίας για τις εν λόγω αρχές να συμμετέχουν ενεργά σε ολοκληρωμένες εδαφικές επενδύσεις, στο πλαίσιο ευρύτερων ολοκληρωμένων στρατηγικών εδαφικής και τοπικής ανάπτυξης. Η προσέγγιση αυτή, μαζί με την υιοθέτηση άλλων εδαφικών εργαλείων, θα συμβάλει καθοριστικά στην προώθηση της βιώσιμης και συνεκτικής περιφερειακής ανάπτυξης.

Ο κυπριακός τραπεζικός τομέας παραμένει θεμελιώδης πυλώνας της οικονομίας της χώρας, παρά τη σημαντική συρρίκνωση του μεγέθους του μετά τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2012-2013. Το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του τραπεζικού τομέα ανήλθε σε 68,3 δισ. EUR, ή σε 228 % του ΑΕΠ τον Σεπτέμβριο του 2023, ποσοστό χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (257 %). Ο τομέας αποτελείται από έξι τοπικές τράπεζες, τέσσερις θυγατρικές και διάφορα υποκαταστήματα ξένων τραπεζών. Οι πέντε μεγαλύτεροι δανειστές κατέχουν περίπου το 92 % του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων του τραπεζικού τομέα. Στον τομέα κυριαρχούν οι εγχώριες τράπεζες, οι οποίες αντιπροσώπευαν περίπου το 78 % του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων τον Σεπτέμβριο του 2023 (βλ. πίνακα A18.1).

Συνολικά, το 2023 ο κυπριακός τραπεζικός τομέας διατήρησε σταθερή κεφαλαιακή θέση, λειτούργησε με υψηλά επίπεδα ρευστότητας και κατέγραψε υψηλά κέρδη. Ο δείκτης συνολικών ιδίων κεφαλαίων ανήλθε στο πρωτοφανές επίπεδο του 23,9 % τον Σεπτέμβριο του 2023, έναντι 21,2 % τον Δεκέμβριο του 2022, λόγω της βελτιωμένης κερδοφορίας. Το μεγαλύτερο μέρος των κερδών προήλθε από την πλεονάζουσα ρευστότητα των τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και από τα υψηλότερα επιτόκια των δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο (έως τα μέσα του 2023, σχεδόν το 70 % των δανείων των νοικοκυριών στην Κύπρο είχαν κυμαινόμενα επιτόκια). Το κόστος των τόκων περιορίστηκε λόγω της χαμηλής μετακύλισης των αυξήσεων των επιτοκίων στις καταθέσεις. Οι κυπριακές τράπεζες λειτουργούν με άφθονη ρευστότητα. Ο δείκτης χορηγήσεων προς καταθέσεις του τομέα (44,3 %) είναι ένας από τους χαμηλότερους στη ζώνη του ευρώ και, ως εκ τούτου, οι τράπεζες έχουν ελάχιστα κίνητρα να αυξήσουν τα επιτόκια των λογαριασμών ταμιευτηρίου για να προσελκύσουν πρόσθετες καταθέσεις. Οι καταθέσεις παραμένουν η κύρια πηγή χρηματοδότησης για τις κυπριακές τράπεζες. Τον Ιούνιο του 2023 ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας του τομέα ήταν 330 %, ο οποίος υπερβαίνει κατά πολύ την ελάχιστη απαίτηση του 100 %, και είναι σχεδόν διπλάσιος από τον μέσο όρο της ζώνης του ευρώ. Επιπλέον, οι τράπεζες έχουν μειώσει τις δαπάνες προσωπικού και άλλες διοικητικές δαπάνες, κυρίως μέσω της ψηφιοποίησης των συναλλαγών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη σημαντική βελτίωση του δείκτη κόστους προς έσοδα, ο οποίος μειώθηκε σε 33,3 % τον Σεπτέμβριο του 2023 από 68,7 % τον Δεκέμβριο του 2022, και σε ετήσια απόδοση ιδίων κεφαλαίων της τάξης του 22,1 %.

Το κυπριακό τραπεζικό σύστημα έχει βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων του τα τελευταία έτη. Ύστερα από σημαντική πρόοδο στη ρύθμιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ), δεν έχουν πραγματοποιηθεί περαιτέρω οριστικές πωλήσεις ΜΕΔ από τον Ιανουάριο του 2022. Οι τράπεζες κατέφυγαν σε οργανικές ενέργειες για τη διαχείριση των παλαιών ΜΕΔ τους, με αποτέλεσμα τον αργό ρυθμό μείωσης των ΜΕΔ, παρότι η πρόοδος ποικίλλει μεταξύ των διαφόρων τραπεζών. Το συνολικό ποσοστό ΜΕΔ μειώθηκε σε 4 % ([103]) τον Σεπτέμβριο του 2023, αλλά παραμένει ένα από τα τρία υψηλότερα στην ΕΕ, πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (1,8 %). Ο πληθωρισμός και τα υψηλά επιτόκια που επικρατούν είναι προκλήσεις που θέτουν σε κίνδυνο την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών στο εγγύς μέλλον. Ο πληθωρισμός, για όσο διάστημα παραμένει πάνω από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο του, ασκεί πρόσθετη πίεση στα οικονομικά των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα, τα επιτόκια αυξάνονται και, ως εκ τούτου, οι δανειολήπτες θα μπορούσαν να υποστούν πιέσεις, καθώς αντιμετωπίζουν υψηλότερες δαπάνες εξυπηρέτησης του χρέους. Η δυσμενής μακροοικονομική δυναμική ή οι αυξημένοι γεωπολιτικοί κίνδυνοι θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν αρνητικά την ποιότητα των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών.

([103]) Πηγή: ΕΚΤ Αυτό το ποσοστό ΜΕΔ διαφέρει από το ποσοστό των ΜΕΔ στην έκθεση μεταπρογραμματικής εποπτείας 2024 της Κύπρου. Η εν λόγω έκθεση χρησιμοποιεί στοιχεία από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ), τα οποία δεν περιλαμβάνουν τα δάνεια και τις προκαταβολές προς κεντρικές τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα και ανήλθε σε 8,3 % τον Σεπτέμβριο του 2023.

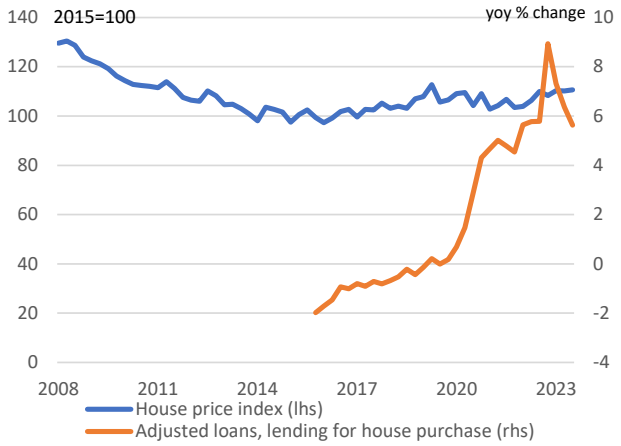
Πίνακας A18.1: **Δείκτες χρηματοπιστωτικής ευρωστίας**

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	EU	Median
Total assets of the banking sector (% of GDP)	395.9	322.8	282.7	293.8	288.5	244.1	228.2	257.0	184.6
Share (total assets) of the five largest banks (%)	84.2	86.9	85.7	86.5	87.3	91.9	-	-	69.6
Share (total assets) of domestic credit institutions (%)[1]	80.9	78.3	78.3	78.6	78.6	77.2	77.7	-	62.9
NFC credit growth (year-on-year % change)	0.3	3.5	2.2	1.9	1.7	0.8	-2.3	-	2.4
HH credit growth (year-on-year % change)	0.0	-0.2	-0.2	3.0	2.5	7.3	1.3	-	1.4
Financial soundness indicators:[1]									
- non-performing loans (% of total loans)	30.7	20.2	18.1	11.0	5.6	4.5	4.0	1.8	1.8
- capital adequacy ratio (%)	16.3	17.1	19.9	20.3	20.6	21.2	23.9	19.6	20.1
- return on equity (%)[2]	-11.9	7.1	3.5	-3.3	0.6	5.1	22.1	9.9	13.2
Cost-to-income ratio (%)[1]	53.6	62.3	72.3	63.2	71.9	68.7	33.3	52.8	44.9
Loan-to-deposit ratio (%)[1]	71.9	60.3	60.0	56.7	46.8	44.1	44.3	93.3	80.2
Central bank liquidity as % of liabilities	1.6	1.5	0.0	3.8	10.5	8.7	7.6	-	0.7
Private sector debt (% of GDP)	303.6	281.8	265.5	267.2	242.1	213.4	-	133.0	118.4
Long-term interest rate spread versus Bund (basis points)	230.6	177.8	132.3	138.7	74.2	181.7	147.9	107.7	104.2
Market funding ratio (%)	13.0	15.0	19.9	20.5	21.3	22.2	-	50.8	39.8
Green bonds outstanding to all bonds (%)[3]	-	-	-	-	-	1.2	1.4	4.0	2.7

1-3 **4-10** **11-17** **18-24** **24-27** Colours indicate performance ranking among 27 EU Member States.

(1) Τελευταία στοιχεία: 3ο τρίμηνο 2023.
(2) Τα στοιχεία παρουσιάζονται σε ετήσια βάση.
(3) Υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία μόνο για τις χώρες της ζώνης του ευρώ· ο μέσος όρος της ΕΕ αναφέρεται στη ζώνη του ευρώ.
Πηγή: ΕΚΤ, Eurostat.

Διάγραμμα A18.1:**Δανειοδότηση για αγορά κατοικίας και μεταβολές των τιμών των κατοικιών**

Πηγή: ΕΚΤ.

Οι τιμές των κατοικιών συνέχισαν να αυξάνονται, ενώ η αύξηση των νέων δανειοδοτήσεων παρεμποδίζεται από τα υψηλότερα επιτόκια και την εξασθένηση της ικανότητας εξυπηρέτησης του χρέους. Το 2023, τα συνολικά νέα δάνεια, εξαιρουμένων των αναδιαρθρώσεων, ανήλθαν σε 3,27 δισ. EUR, περίπου στα ίδια επίπεδα με το 2022. Η δανειοδότηση για αγορές κατοικιών μειώθηκε κάτω από το επίπεδο του προηγούμενου έτους, καθώς τα νοικοκυριά αποθαρρύνθηκαν από το υψηλότερο κόστος δανεισμού και κατασκευής. Παρόλα αυτά, οι τιμές των κατοικιών συνέχισαν να αυξάνονται το 2023, υποστηριζόμενες από τη ζήτηση ξένων αγοραστών (βλ. διάγραμμα A18.1). Αντιθέτως, ο όγκος του επιχειρηματικού δανεισμού αυξήθηκε το 2023 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, καθώς οι επιχειρήσεις απαιτούσαν πρόσθετα πιστωτικά όρια, κυρίως για την κάλυψη των αναγκών σε κεφάλαια κίνησης. Ανεξάρτητα από το επίπεδο των ισχυόντων επιτοκίων, το υψηλό επίπεδο ιδιωτικού χρέους, στο 214 % του ΑΕΠ, περιορίζει τις επενδυτικές ευκαιρίες για τις τράπεζες και περιορίζει την πιστωτική επέκταση.

Από την πλευρά της πολιτικής, σημειώθηκε πρόοδος τόσο με το σχέδιο «Ενοίκιο έναντι Δόσης» όσο και με τις μεταρρυθμίσεις για τη διευκόλυνση της ρύθμισης των ΜΕΔ. Το πολυαναμενόμενο σχέδιο «Ενοίκιο έναντι Δόσης» ανακοινώθηκε τον Ιούλιο του 2023, με στόχο τη διασφάλιση των ευάλωτων υπερήμερων δανειοληπτών από την έξωση από τα σπίτια τους. Τον Δεκέμβριο του 2023, ύστερα από μακρές συζητήσεις, το κυπριακό κοινοβούλιο συμφώνησε σε μια δέσμη τροποποιητικών νόμων που προωθούν την εξωδικαστική επίλυση και βελτιώνουν τη διαφάνεια κατά τη διάρκεια της ρύθμισης των ΜΕΔ. Οι ανεπίλυτες διαφορές θα εξετάζονται από εξειδικευμένα περιφερειακά δικαστήρια για τα ΜΕΔ. Οι εξελίξεις αυτές προσφέρουν ένα πρόσθετο δίχτυ ασφαλείας στους επιλέξιμους δανειολήπτες που αδυνατούν να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους και αναμένεται να τερματίσουν τις επαναλαμβανόμενες αναστολές του πλαισίου των κατασχέσεων.

Η τοπική κεφαλαιαγορά παραμένει υποανάπτυκτη, με τις τράπεζες να αποτελούν την κύρια πηγή χρηματοδότησης για ιδιώτες και επιχειρήσεις. Η Κύπρος κατατάσσεται σε χαμηλά επίπεδα στην ΕΕ όσον αφορά τη μη

τραπεζική χρηματοδότηση. Τα νοικοκυριά και οι μη χρηματοοικονομικές εταιρείες κατέχουν κατά κύριο λόγο τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά τους στοιχεία σε μετρητά και τραπεζικές καταθέσεις. Το ποσοστό χρηματοδότησης από την αγορά στην Κύπρο είναι 22 %, σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (51 %). Οι τοπικές αγορές μετοχών και ομολόγων είναι μικρές και η πρόσβαση σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τις νεοφυείς επιχειρήσεις, καθώς και για τα έργα έρευνας και καινοτομίας. Στον κλάδο της διαχείρισης κεφαλαίων, οι οργανισμοί εναλλακτικών επενδύσεων αυξάνονται σημαντικά. Υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον μεταξύ των επενδυτών για αδειοδοτημένες εταιρείες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας σχετικά με τους διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων. Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος στην Κύπρο έχει επίσης σημειώσει βελτιώσεις στις ψηφιακές επιδόσεις του και, ενώ ο κλάδος της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο, επεκτείνεται, με τις εγχώριες τράπεζες να επενδύουν ολοένα και περισσότερο σε ψηφιακούς και κινητούς διαύλους.

Στον τομέα της βιώσιμης χρηματοδότησης, η κυπριακή κυβέρνηση εξέδωσε το πρώτο 10ετές βιώσιμο ομόλογό της τον Απρίλιο του 2023. Το ομόλογο παρουσίαζε ετήσια απόδοση 4,219 % και συγκέντρωσε 1 δισ. EUR. Τα έσοδα προορίζονταν για τη χρηματοδότηση έργων και δραστηριοτήτων που: i) προωθούν τη βιωσιμότητα· ii) καταπολεμούν την κλιματική αλλαγή· ή iii) έχουν άλλους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς σκοπούς.

Ο ασφαλιστικός τομέας παραμένει ανθεκτικός με ποσοστό φερεγγυότητας που υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ. Παρά το μικρό του μέγεθος, ο τομέας είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικός, με πολλούς ασφαλιστικούς παρόχους σε σχέση με τον πληθυσμό. Το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων όλων των ασφαλιστών ισοδυναμεί με το 16,3 % του ΑΕΠ, σε σύγκριση με το 56,1 % στην ΕΕ. Ο τομέας διατηρεί ισχυρή φερεγγυότητα, με τον αντίστοιχο δείκτη να ανέρχεται στο ισχυρό 306 % τον Δεκέμβριο του 2022, υπερβαίνοντας τον μέσο όρο του 259 % στην ΕΕ, παρότι το ποσοστό αυτό διαφέρει μεταξύ των ασφαλιστών ζωής και ζημιών και μεταξύ των εταιρειών.

Το παρόν παράρτημα παρέχει επισκόπηση του φορολογικού συστήματος της Κύπρου βάσει δεικτών. Περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τα είδη των φόρων από τους οποίους αντλεί η Κύπρος τα περισσότερα έσοδα, τη φορολογική επιβάρυνση των εργαζομένων, και την προοδευτικότητα και την αναδιανεμητική επίδραση του φορολογικού συστήματος. Παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με την είσπραξη των φόρων και τη φορολογική συμμόρφωση, καθώς και σχετικά με τους κινδύνους της δραστηριότητας επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού.

Τα φορολογικά έσοδα της Κύπρου ως ποσοστό του ΑΕΠ της είναι ελαφρώς χαμηλότερα από το συνολικό μέγεθος της ΕΕ και οι φόροι ακίνητης περιουσίας είναι χαμηλοί. Ο πίνακας Α19.1 δείχνει ότι τα φορολογικά έσοδα της Κύπρου ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν χαμηλότερα από το συνολικό μέγεθος της ΕΕ το 2022, μολονότι ήταν σχεδόν κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερα απ' ό,τι το 2021. Το ποσοστό των φόρων εργασίας, ως ποσοστό τόσο του ΑΕΠ όσο και των συνολικών φορολογικών εσόδων, ήταν πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ τα έσοδα από τους φόρους κατανάλωσης και τους περιβαλλοντικούς φόρους ήταν ελαφρώς υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ωστόσο, οι φόροι ρύπανσης και πόρων αντιπροσωπεύουν μόλις το 1,3 % των περιβαλλοντικών φόρων και, ως εκ τούτου, η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα μπορούσε να ενισχυθεί. Η Κύπρος δεν έχει προχωρήσει στην εφαρμογή τέτοιων φόρων και δεν διαθέτει κανένα από τα έξι κύρια είδη φόρων ρύπανσης και πόρων. Επομένως, υπάρχει περιθώριο επιβολής φόρων στις εκπομπές NOx, την απόρριψη αποβλήτων στο νερό, την αποτέφρωση και την υγειονομική ταφή, τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα και τα πλαστικά προϊόντα. Τα έσοδα από τους φόρους ακίνητης περιουσίας ήταν σχετικά χαμηλά ως ποσοστό τόσο του ΑΕΠ όσο και των συνολικών φορολογικών εσόδων. Τα έσοδα από επαναλαμβανόμενους φόρους ακίνητης περιουσίας, οι οποίοι συγκαταλέγονται στους λιγότερο επιζήμιους για την ανάπτυξη φόρους, ήταν από τα χαμηλότερα στην ΕΕ (ως ποσοστό του ΑΕΠ). Στην πραγματικότητα, η Κύπρος δεν διαθέτει επί του παρόντος φόρο ακίνητης περιουσίας. Ως εκ τούτου, τα φορολογικά έσοδα θα μπορούσαν να αυξηθούν με μεγαλύτερη χρήση ειδών φόρων που επί του παρόντος δεν χρησιμοποιούνται επαρκώς, όπως οι φόροι ακίνητης περιουσίας.

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΣΑΑ) της Κύπρου περιλαμβάνει μέτρα για να καταστεί το φορολογικό σύστημα της Κύπρου πιο πράσινο. Η μεταρρύθμιση της πράσινης φορολογίας αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, την ατμοσφαιρική ρύπανση, τη διαχείριση των αποβλήτων, τη ρύπανση των υδάτων και τη διαχείριση των υδάτων. Η

Πίνακας Α19.1: **Φορολογικοί δείκτες (θα επικαιροποιηθούν μόλις καταστούν διαθέσιμα νέα στοιχεία)**

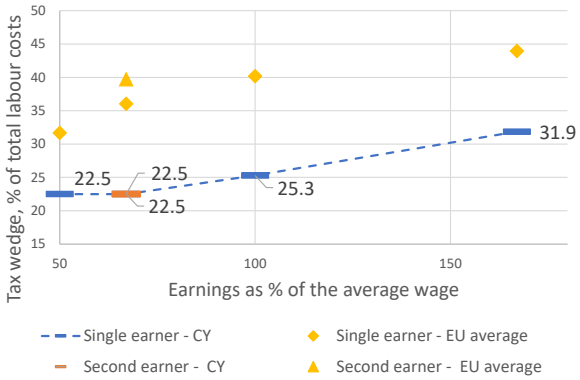
		Cyprus					EU-27				
		2010	2020	2021	2022	2023	2010	2020	2021	2022	2023
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	31.7	33.7	34.8	36.5		37.9	40.0	40.4	40.2	
	Labour taxes (as % of GDP)	11.3	14.2	14.2	14.5		20.0	21.3	20.7	20.3	
	Consumption taxes (as % of GDP)	12.2	11.4	11.9	12.6		10.8	10.7	11.2	11.0	
	Capital taxes (as % of GDP)	8.2	8.1	8.7	9.5		7.1	8.0	8.6	8.9	
	Of which, on income of corporations (as % of GDP)	5.5	5.7	6.2	6.6		2.4	2.5	3.0	3.4	
	Total property taxes (as % of GDP)	1.2	0.7	0.7	0.7		1.9	2.3	2.2	2.1	
	Recurrent taxes on immovable property (as % of GDP)	1.0	0.2	0.2	0.2		1.1	1.2	1.1	1.0	
	Environmental taxes as % of GDP	2.7	2.4	2.3	2.2		2.4	2.2	2.3	2.0	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (Single person) (*)		20.9	22.5	22.5	22.5	33.9	31.7	32.1	31.8	31.7
	Tax wedge at 100% of average wage (Single person) (*)		21.5	23.4	24.6	25.3	41.0	40.1	39.9	40.0	40.2
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)		11.3	11.3	11.4			19.5	19.0	19.0	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	5.1	6.3	6.5	5.5		8.6	8.1	8.2	7.9	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)		41.5	34.2				40.9	35.5		
	VAT Gap (% of VAT total tax liability, VTTL)(**)		17.5	8.3				9.7	5.4		

(1) Μελλοντοστρεφής πραγματικός φορολογικός συντελεστής (ΟΟΣΑ).
(2) Η υψηλότερη τιμή υποδηλώνει ισχυρότερο αναδιανεμητικό αντίκτυπο της φορολογίας.
(*) Απλός μέσος όρος της ΕΕ-27.
(**) Προβλεπόμενη τιμή για το 2022, εάν είναι διαθέσιμη. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με το έλλειμμα ΦΠΑ, βλ.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Φορολογίας και Τελωνειακής Ένωσης, 2023, «*VAT gap in the EU*» (Το έλλειμμα ΦΠΑ στην ΕΕ), https://data.europa.eu/doi/10.2778/911698.
Για περισσότερα στοιχεία σχετικά με τα φορολογικά έσοδα, καθώς και σχετικά με τη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε, βλ. την ιστοσελίδα «Data on Taxation» (Στοιχεία για τη φορολογία), https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_el.
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ΟΟΣΑ.

μεταρρύθμιση συνίσταται στη θέσπιση φόρου άνθρακα (αρχικά στα καύσιμα), εισφοράς για το νερό ύδρευσης και τέλους στα οικιακά απόβλητα / στην υγειονομική ταφή αποβλήτων. Η μεταρρύθμιση αναμένεται να συνοδεύεται από αντισταθμιστικά μέτρα για την άμβλυνση των επιπτώσεων στους τομείς που επηρεάζονται. Στόχος της κυβέρνησης είναι να διασφαλίσει ότι η φορολογική μεταρρύθμιση είναι δημοσιονομικά ουδέτερη, με τα έσοδα που προκύπτουν από τους πράσινους φόρους να επιστρέφονται στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις μέσω επιστροφής ή κινήτρων, όπως επιδοτήσεις για ηλεκτρικά οχήματα ή στήριξη για την υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως τα φωτοβολταϊκά συστήματα.

Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Κύπρο είναι σχετικά χαμηλή στα διάφορα επίπεδα εισοδήματος και η αναδιανεμητική ισχύς του συστήματος φορολογίας και παροχών είναι επίσης περιορισμένη. Το διάγραμμα Α19.1 δείχνει ότι η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Κύπρο το 2023 ήταν πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ για τους άγαμους σε διάφορα επίπεδα εισοδήματος. Συνολικά, η φορολόγηση της εργασίας είναι λιγότερο προοδευτική στην Κύπρο από τον μέσο όρο της ΕΕ. Η περιορισμένη προοδευτικότητα του συστήματος φορολογίας και παροχών αντικατοπτρίζεται επίσης στο γεγονός ότι το σύστημα φορολογίας και παροχών μείωσε την εισοδηματική ανισότητα (όπως υπολογίζεται με τον συντελεστή Gini) κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ το 2022 (πίνακας Α19.1). Το σύστημα φορολογίας και παροχών μείωσε τον συντελεστή Gini κατά 5,5 εκατοστιαίες μονάδες, ενώ το 2022 ήταν 7,9 εκατοστιαίες μονάδες για το σύνολο της ΕΕ.

Διάγραμμα Α19.1: **Φορολογική επιβάρυνση για το πρώτο και δεύτερο εργαζόμενο μέλος οικογένειας ως ποσοστό του συνολικού κόστους εργασίας, 2023**

Η φορολογική επιβάρυνση του δεύτερου εργαζόμενου μέλους της οικογένειας προϋποθέτει ότι το πρώτο εισόδημα αντιστοιχεί στο 100 % του μέσου μισθού και ότι δεν υπάρχουν παιδιά. Για τη μεθοδολογία της φορολογικής επιβάρυνσης όσον αφορά τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη οικογενειών, βλ. ΟΟΣΑ, 2016, Taxing Wages 2014-2015 (Φορολόγηση μισθών 2014-2015).
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

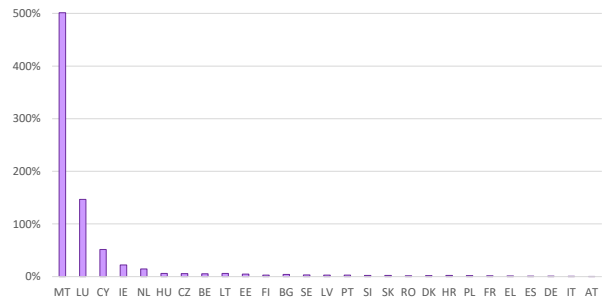
Η Κύπρος σημειώνει αρκετά καλές επιδόσεις όσον αφορά τη φορολογική συμμόρφωση και διοίκηση. Οι ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές μειώθηκαν από 41,5 % των συνολικών καθαρών εσόδων το 2020 σε 34,2 % το 2021. Το ποσοστό είναι ακριβώς κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 (35,5 %). Το έλλειμμα ΦΠΑ (η διαφορά μεταξύ των εσόδων που πράγματι εισπράττονται και της θεωρητικής φορολογικής υποχρέωσης) μειώθηκε από 17,5 % σε 8,3 %, αλλά βρίσκεται πάνω από το έλλειμμα του 5,4 % σε επίπεδο ΕΕ. Ωστόσο, η Κύπρος ήταν μεταξύ των χωρών με τις χειρότερες επιδόσεις στην ΕΕ όσον αφορά την έγκαιρη υποβολή των δηλώσεων φόρου εισοδήματος τόσο των εταιρειών όσο και των φυσικών προσώπων το 2020.

Η Κύπρος έχει σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την ψηφιοποίηση της φορολογικής της διοίκησης στο πλαίσιο του οικείου ΣΑΑ. Το 2023 η Κύπρος έθεσε σε λειτουργία ένα ολοκληρωμένο σύστημα φορολογικής διοίκησης (δικτυακή πύλη «Tax For All»), το οποίο έχει εκσυγχρονίσει την αλληλεπίδραση των φορολογουμένων με τη φορολογική διοίκηση. Η νέα πύλη είναι ένα ολοκληρωμένο σύστημα φορολογικής διοίκησης που αποσκοπεί στην αντικατάσταση των προηγούμενων μη συνδεδεμένων συστημάτων και στην παροχή στις φορολογικές αρχές μιας ενιαίας και ενοποιημένης εικόνας των φορολογουμένων. Θα διευκολύνει την

ενοποιημένη παρακολούθηση, αξιολόγηση και επιθεώρηση των φορολογουμένων.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι το φορολογικό σύστημα της Κύπρου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό. Για παράδειγμα, τα διαγράμματα Α19.2 και Α19.3 δείχνουν ότι τα εξερχόμενα μερίσματα ως ποσοστό του ΑΕΠ, καθώς και τα αποθέματα άμεσων ξένων επενδύσεων που διακρατούνται μέσω SPE, είναι σημαντικά υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ. Ιστορικά, η Κύπρος προσέλκυε επίσης ρωσικές χρηματοοικονομικές ροές, αλλά αυτό άλλαξε μετά τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας.

Διάγραμμα Α19.2:**Συνολικά εξερχόμενα μερίσματα ανά κράτος μέλος ως % του ΑΕΠ, 2022**

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το κυπριακό ΣΑΑ περιλαμβάνει επίσης μέτρα για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού. Η Κύπρος εξέδωσε νόμο το 2021 για την αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού α) με την επιβολή παρακράτησης φόρου στην πηγή επί των τόκων, των μερισμάτων και των πληρωμών δικαιωμάτων σε περιοχές δικαιοδοσίας που περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι των συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με τον αναθεωρημένο ενωσιακό κατάλογο μη συνεργάσιμων περιοχών φορολογικής δικαιοδοσίας ([104]) και β) με την πρόβλεψη ότι οι εταιρείες φορολογούνται όχι μόνο όταν διοικούνται και ελέγχονται στην Κύπρο, αλλά και όταν είναι μόνο εγγεγραμμένες στη χώρα. Έως το τέλος του 2024, η παρακράτηση φόρου στην πηγή θα πρέπει να επεκταθεί ώστε να συμπεριλάβει τις εν λόγω πληρωμές σε δικαιοδοσίες με χαμηλή φορολογία, και η Κύπρος θα πρέπει να αξιολογήσει την αποτελεσματικότητα της συνολικής δέσμης μέτρων που σχετίζονται με τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό μέσω ανεξάρτητης αξιολόγησης. Η αξιολόγηση αυτή θα οδηγήσει σε περαιτέρω δράση πολιτικής.

Παρά την πρόσφατη αυτή πρόοδο, η αντιμετώπιση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα. Τα στοιχεία που υποδεικνύουν επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό και διάφορα χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος της Κύπρου θα πρέπει να παρακολουθούνται στενά. Για παράδειγμα, η Κύπρος διαθέτει καθεστώς διαμονής με βάση την επένδυση και απαλλάσσει το εισόδημα των λεγόμενων «μη εγκατεστημένων» κατοίκων (φορολογική κατοικία στην Κύπρο για λιγότερο από 17 από τα 20 τελευταία έτη). Η Κύπρος έχει επίσης προτιμησιακούς φορολογικούς κανόνες για το συνταξιοδοτικό εισόδημα αλλοδαπής προέλευσης, καθώς και για τους εργαζομένους που προέρχονται από το εξωτερικό.

([104])Ενωσιακός κατάλογος μη συνεργάσιμων περιοχών φορολογικής δικαιοδοσίας — Consilium (europa.eu).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 20: ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας A20.1: **Βασικοί οικονομικοί και χρηματοοικονομικοί δείκτες**

	2004-07	2008-12	2013-20	2021	2022	2023	forecast 2024	forecast 2025
Real GDP (y-o-y)	4.9	0.1	3.0	9.9	5.1	2.5	2.8	2.9
Potential growth (y-o-y)	.	2.1	2.1	3.6	3.4	4.1	3.7	3.5
Private consumption (y-o-y)	6.2	0.4	2.2	5.6	8.6	4.2	2.2	1.9
Public consumption (y-o-y)	2.7	2.4	3.1	7.5	2.7	1.6	2.5	1.4
Gross fixed capital formation (y-o-y)	10.0	-8.1	8.5	0.0	8.3	19.5	3.6	5.1
Exports of goods and services (y-o-y)	3.5	1.4	7.3	21.6	13.6	-1.5	3.2	3.3
Imports of goods and services (y-o-y)	5.9	-0.1	8.1	15.4	18.3	5.1	3.2	2.9
Contribution to GDP growth:								
Domestic demand (y-o-y)	6.5	-1.1	3.4	4.9	7.1	6.8	2.6	2.5
Inventories (y-o-y)	-0.2	0.4	0.2	0.2	1.4	1.9	0.2	0.0
Net exports (y-o-y)	-1.4	0.6	-0.5	4.9	-3.4	-6.3	0.0	0.3
Contribution to potential GDP growth:								
Total Labour (hours) (y-o-y)	.	0.9	0.8	1.3	1.2	1.6	1.4	1.2
Capital accumulation (y-o-y)	.	1.4	0.7	1.2	1.3	1.8	1.7	1.7
Total factor productivity (y-o-y)	.	-0.3	0.6	1.1	0.9	0.7	0.6	0.6
Output gap	3.8	0.3	-2.0	2.5	4.2	2.6	1.6	0.9
Unemployment rate	4.6	7.0	11.2	7.5	6.8	6.1	5.6	5.4
GDP deflator (y-o-y)	3.0	2.0	-0.1	2.7	6.1	4.7	3.7	2.4
Harmonised index of consumer prices (HICP, y-o-y)	2.1	2.7	-0.3	2.3	8.1	3.9	2.4	2.1
HICP excluding energy and unprocessed food (y-o-y)	1.0	1.7	-0.1	1.0	5.3	4.4	2.6	2.3
Nominal compensation per employee (y-o-y)	3.7	2.8	0.1	4.3	1.1	5.6	3.9	1.5
Labour productivity (real, hours worked, y-o-y)	2.1	0.2	1.2	1.9	0.9	0.7	0.7	0.5
Unit labour costs (ULC, whole economy, y-o-y)	2.3	2.8	-0.4	-2.1	-0.9	4.6	2.5	0.1
Real unit labour costs (y-o-y)	-0.7	0.7	-0.3	-4.6	-6.6	-0.1	-1.2	-2.2
Real effective exchange rate (ULC, y-o-y)	0.7	0.5	-1.9	-2.0	-4.2	-1.8	-1.9	-2.2
Real effective exchange rate (HICP, y-o-y)	0.2	0.2	-1.1	0.2	-1.8	0.7	.	.
Net savings rate of households (net saving as percentage of net disposable income)	1.5	-0.5	-3.4	7.9	0.4	.	.	.
Private credit flow, consolidated (% of GDP)	27.9	18.7	4.7	6.5	-3.9	.	.	.
Private sector debt, consolidated (% of GDP)	244.4	308.0	305.9	242.1	213.4	.	.	.
of which household debt, consolidated (% of GDP)	88.5	116.9	106.9	79.9	71.7	.	.	.
of which non-financial corporate debt, consolidated (% of GDP)	155.9	191.1	198.9	162.2	141.6	.	.	.
Gross non-performing debt (% of total debt instruments and total loans and advances) (1)	.	8.9	25.0	4.7	3.8	.	.	.
Corporations, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	-9.9	2.3	2.0	-3.0	-4.8	-6.9	-6.7	-6.6
Corporations, gross operating surplus (% of GDP)	23.7	20.0	21.2	21.4	22.5	21.6	21.8	21.9
Households, net lending (+) or net borrowing (-) (% of GDP)	-7.6	-5.5	-4.2	-0.5	-5.4	-8.0	-7.2	-6.8
Deflated house price index (y-o-y)	6.8	-4.9	1.2	-4.2	-3.6	-0.2	.	.
Residential investment (% of GDP)	10.9	8.2	5.6	8.3	8.6	8.6	.	.
Current account balance (% of GDP), balance of payments	-6.2	-7.7	-4.7	-6.1	-7.9	-12.1	-11.2	-10.8
Trade balance (% of GDP), balance of payments	-2.2	-6.4	0.8	4.0	0.3	-0.9	.	.
Terms of trade of goods and services (y-o-y)	-0.5	-0.4	0.2	0.9	-0.2	5.3	0.3	0.4
Capital account balance (% of GDP)	0.1	0.3	0.2	0.3	0.2	0.0	.	.
Net international investment position (% of GDP)	-68.2	-123.4	-137.1	-104.0	-96.2	-96.4	.	.
NENDI - NIIP excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	.	-69.0	-192.3	-2.2	39.9	42.1	.	.
IIP liabilities excluding non-defaultable instruments (% of GDP) (2)	.	621.7	585.0	361.2	277.9	255.8	.	.
Export performance vs. advanced countries (% change over 5 years)	.	.	12.4	38.0	24.8	23.2	.	.
Export market share, goods and services (y-o-y)	-5.8	-4.2	5.5	3.5	-5.5	-2.6	-0.3	-0.4
Net FDI flows (% of GDP)	.	9.0	9.1	-31.1	-30.4	-12.6	.	.
General government balance (% of GDP)	-0.9	-4.1	-2.3	-1.8	2.7	3.1	2.9	2.9
Structural budget balance (% of GDP)	.	.	1.4	-3.2	0.6	1.8	2.1	2.4
General government gross debt (% of GDP)	60.4	60.4	102.7	99.3	85.6	77.3	70.6	65.4

(1) Εγχώριοι τραπεζικοί όμιλοι και ανεξάρτητες τράπεζες, θυγατρικές ΕΕ και εκτός ΕΕ που ελέγχονται από το εξωτερικό και υποκαταστήματα ΕΕ και εκτός ΕΕ ελεγχόμενα από το εξωτερικό.
(2) NIIP εξαιρουμένων των άμεσων επενδύσεων και μετοχών χαρτοφυλακίου.
Πηγή: Eurostat και ΕΚΤ στις 17 Μαΐου 2024, εάν διατίθενται· Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις προβλέψεις (εαρινές προβλέψεις 2024).

Στο παρόν παράρτημα αξιολογούνται οι κίνδυνοι δημοσιονομικής βιωσιμότητας για την Κύπρο σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Το παράρτημα ακολουθεί την πολυδιάστατη προσέγγιση της έκθεσης του 2023 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους (Debt Sustainability Monitor), η οποία επικαιροποιήθηκε με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2024 της Επιτροπής.

1 – Οι βραχυπρόθεσμοι κίνδυνοι για τη δημοσιονομική βιωσιμότητα είναι χαμηλοί. Ο δείκτης έγκαιρης ανίχνευσης (S0) της Επιτροπής δεν επισημαίνει σημαντικούς βραχυπρόθεσμους δημοσιονομικούς κινδύνους (πίνακας A21.2) ([105]). Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες της κυβέρνησης αναμένεται να μειωθούν σε περίπου 6 % του ΑΕΠ κατά μέσο όρο κατά την περίοδο 2024-2025 (πίνακας A21.1, πίνακας 1) ([106]). Η αντίληψη που έχουν για την Κύπρο οι χρηματοπιστωτικές αγορές είναι ευνοϊκή, δεδομένου ότι η πιστοληπτική της ικανότητα συνέχισε να αναβαθμίζεται το 2023. Οι τέσσερις κύριοι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας αξιολογούν πλέον το δημόσιο χρέος της Κύπρου ως επενδυτικού βαθμού (δύο βαθμίδες πάνω από το όριο του επενδυτικού βαθμού με θετικές ή σταθερές προοπτικές).

2 – Οι μεσοπρόθεσμοι κίνδυνοι δημοσιονομικής βιωσιμότητας είναι μέτριοι.

Το βασικό σενάριο της ανάλυσης της βιωσιμότητας του χρέους δείχνει ότι ο λόγος του δημόσιου χρέους αναμένεται να μειωθεί σημαντικά σε περίπου 38 % του ΑΕΠ το 2034 (διάγραμμα 1, πίνακας 1) ([107]). Η μείωση του χρέους υποστηρίζεται από την παραδοχή σημαντικού διαρθρωτικού πρωτογενούς πλεονάσματος (εξαιρουμένων των μεταβολών του κόστους της γήρανσης του πληθυσμού) ύψους 3,5 % του ΑΕΠ από το 2024. Αυτό φαίνεται φιλόδοξο σε σύγκριση με τις προηγούμενες επιδόσεις, γεγονός που υποδηλώνει περιορισμένο δημοσιονομικό περιθώριο ελιγμών ([108]). Η μείωση του χρέους ωφελείται επίσης από το ακόμη ευνοϊκό αλλά μειούμενο αποτέλεσμα χιονοστιβάδας της τάξης περίπου 1 εκατοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ ετησίως κατά μέσο όρο κατά την περίοδο 2025-2034, γεγονός που υποστηρίζεται επίσης από τον αναμενόμενο αντίκτυπο του Next Generation EU (NGEU) στη δυνητική ανάπτυξη.

Οι βασικές προβολές υποβάλλονται σε προσομοίωση ακραίων καταστάσεων με βάση τέσσερα εναλλακτικά αιτιοκρατικά σενάρια, προκειμένου να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος των αλλαγών στις βασικές παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο (διάγραμμα 1). Σύμφωνα με το *σενάριο του ιστορικού διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου (ΔΠΙ)* (δηλαδή η απόδοση του ΔΠΙ στον ιστορικό 15ετή μέσο όρο του 1,5 % του ΑΕΠ) ο λόγος χρέους θα ήταν περίπου 15 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ υψηλότερος από ό,τι στο βασικό σενάριο το 2034. Σύμφωνα με το *δυσμενές σενάριο διαφοράς επιτοκίων και ανάπτυξης* (δηλαδή ο

([105]) Ο δείκτης S0 είναι ένας σύνθετος δείκτης του βραχυπρόθεσμου κινδύνου των δημοσιονομικών πιέσεων. Βασίζεται σε ευρύ φάσμα δεικτών δημοσιονομικής και χρηματοπιστωτικής ανταγωνιστικότητας που έχουν αποδειχθεί ότι αποτελούν αξιόπιστο παράγοντα πρόβλεψης των αναδυόμενων δημοσιονομικών πιέσεων στο παρελθόν.

([106]) Οι ακαθάριστες χρηματοδοτικές ανάγκες καθορίζονται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που περιγράφεται στην έκθεση του 2023 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους (Debt Sustainability Monitor), η οποία επικαιροποιήθηκε με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2024 της Επιτροπής.

([107]) Οι παραδοχές στις οποίες στηρίζεται το βασικό σενάριο «αμετάβλητης δημοσιονομικής πολιτικής» της Επιτροπής περιλαμβάνουν ιδίως: i) διαρθρωτικό πρωτογενές πλεόνασμα —πριν από τις δαπάνες που σχετίζονται με τη γήρανση του πληθυσμού— 3,5 % του ΑΕΠ από το 2024 και μετέπειτα· ii) πληθωρισμό που συγκλίνει γραμμικά, με ορίζοντα 10 ετών, προς το 10ετές συνδεόμενο με τον πληθωρισμό προθεσμιακό επιτόκιο πράξεων ανταλλαγής (το οποίο αναφέρεται στις 10ετείς προσδοκίες για τον πληθωρισμό σε 10 έτη)· iii) τα ονομαστικά βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα επιτόκια για το νέο και το μετακυλιόμενο χρέος που συγκλίνουν γραμμικά από τις τρέχουσες τιμές προς προθεσμιακά ονομαστικά επιτόκια που βασίζονται στην αγορά έως το έτος T+10· iv) ρυθμούς αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ από τις εαρινές προβλέψεις 2024 της Επιτροπής, ακολουθούμενους από τις προβολές, βάσει της μεθοδολογίας «T+10», της ομάδας εργασίας «κενό παραγωγής» (OGWG) της επιτροπής οικονομικής πολιτικής (EPC), μεταξύ T+3 και T+10(κατά μέσο όρο 1,9 %)· v) τις δαπάνες λόγω της γήρανσης του πληθυσμού σύμφωνα με την έκθεση του 2024 για τη δημογραφική γήρανση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Institutional Paper 279, Απρίλιος 2024). Για πληροφορίες σχετικά με τη μεθοδολογία, βλ. την έκθεση του 2023 για την παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους (Debt Sustainability Monitor 2023) (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Institutional Paper 271, Μάρτιος 2024).

([108]) Η αξιολόγηση αυτή βασίζεται στον δείκτη χώρου εξυγίανσης, ο οποίος μετρά τη συχνότητα με την οποία παρατηρήθηκε στο παρελθόν αυστηρότερη δημοσιονομική θέση από ό,τι είχε υποτεθεί σε ένα δεδομένο σενάριο. Από τεχνική άποψη, αυτό συνίσταται στην εξέταση της κατάταξης σε εκατοστημόριο του προβλεπόμενου ΔΠΙ στο πλαίσιο της κατανομής των ΔΠΙ που παρατηρήθηκε στο παρελθόν στη χώρα, λαμβανομένων υπόψη όλων των διαθέσιμων δεδομένων από το 1980 έως το 2022.

ρυθμός αύξησης των επιτοκίων επιδεινώνεται κατά 1 εκατοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το βασικό σενάριο), ο λόγος χρέους θα είναι υψηλότερος από ό,τι στο βασικό σενάριο κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ το 2034. Σύμφωνα με το *σενάριο χρηματοοικονομικών ακραίων καταστάσεων* (δηλαδή τα επιτόκια αυξάνονται προσωρινά κατά 1 εκατοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το βασικό σενάριο) ο λόγος δημόσιου χρέους θα παραμείνει σχεδόν αμετάβλητος σε σύγκριση με το βασικό σενάριο. Τέλος, σύμφωνα με το *σενάριο χαμηλότερου διαρθρωτικού πρωτογενούς ισοζυγίου* (δηλαδή η προβλεπόμενη σωρευτική βελτίωση του ΔΠΙ κατά την περίοδο 2023-2024 μειώνεται κατά το ήμισυ), ο λόγος χρέους θα είναι υψηλότερος από ό,τι στο βασικό σενάριο κατά περίπου 1 εκατοστιαία μονάδα το 2034.

Οι στοχαστικές προβολές δείχνουν μέτριο κίνδυνο, επισημαίνοντας τη μέτρια ευαισθησία αυτών των προβλέψεων σε ευλογοφανή απρόβλεπτα γεγονότα ([109]). Σύμφωνα με τις στοχαστικές προσομοιώσεις υπάρχει 9 % πιθανότητα ο λόγος χρέους να είναι υψηλότερος το 2028 από ό,τι το 2023, γεγονός που συνεπάγεται περιορισμένους κινδύνους. Ταυτόχρονα, η αβεβαιότητα που περιβάλλει τις προβολές χρέους του βασικού σεναρίου είναι υψηλή: η διαφορά μεταξύ του 10ου και του 90ου εκατοστημορίου κατανομής του χρέους είναι υψηλή, δεδομένου ότι υπάρχει 80% πιθανότητα ο λόγος χρέους να βρίσκεται σε ευρύ φάσμα 45 εκατοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ σε πέντε έτη (διάγραμμα 2).

3 – Συνολικά, οι μακροπρόθεσμοι κίνδυνοι δημοσιονομικής βιωσιμότητας φαίνονται χαμηλοί. Η αξιολόγηση αυτή βασίζεται στον συνδυασμό δύο δεικτών δημοσιονομικού κενού, οι οποίοι αποτυπώνουν την απαιτούμενη δημοσιονομική προσπάθεια για να σταθεροποιηθεί το χρέος (δείκτης S2) και να φθάσει μακροπρόθεσμα στο 60 % του ΑΕΠ (δείκτης S1) ([110]). Η αξιολόγηση αυτή οφείλεται στην πολύ ευνοϊκή αρχική δημοσιονομική θέση, η οποία, ωστόσο, αντισταθμίζεται (εν μέρει) από την προβλεπόμενη αύξηση του κόστους της δημογραφικής γήρανσης. Τα αποτελέσματα αυτά εξαρτώνται από τη διατήρηση υψηλού διαρθρωτικού πρωτογενούς πλεονάσματος μακροπρόθεσμα από τη χώρα.

Ο δείκτης S2 υποδεικνύει χαμηλούς κινδύνους δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Ο δείκτης καταδεικνύει ότι, σε σχέση με το βασικό σενάριο, θα απαιτηθεί βελτίωση του ΔΠΙ μόνο κατά 0,7 εκατοστιαία μονάδα το 2025 προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του χρέος μακροπρόθεσμα. Το αποτέλεσμα αυτό ενισχύεται από το σημαντικό κόστος της δημογραφικής γήρανσης (συμβολή 3,7 εκατοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ), το οποίο αντισταθμίζεται εν μέρει από μια πολύ ευνοϊκή αρχική δημοσιονομική θέση (-3 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ). Οι δαπάνες που συνδέονται με τη γήρανση του πληθυσμού οφείλονται κυρίως στην προβλεπόμενη αύξηση των δημόσιων συνταξιοδοτικών δαπανών (3,3 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) (πίνακας A21.1, πίνακα 2).

Επίσης, ο δείκτης S1 υποδεικνύει χαμηλούς κινδύνους δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Ο δείκτης S1 δείχνει ότι δεν απαιτείται προσπάθεια εξυγίανσης για να φθάσει το χρέος στο 60 % του ΑΕΠ έως το 2070. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται στην πολύ ευνοϊκή αρχική δημοσιονομική θέση (συμβολή -3,5 εκατοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ), η οποία αντισταθμίζεται μόνο εν μέρει από τις δαπάνες λόγω της γήρανσης του πληθυσμού (2,8 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) και από την απαίτηση για το χρέος (0,2 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ) (πίνακας A21.1, πίνακας 2).

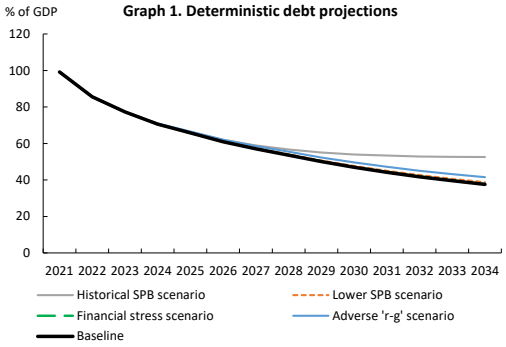
([109]) Οι στοχαστικές προβολές δείχνουν την κοινή επίδραση στο χρέος 10 000 διαφορετικών κλυδωνισμών που επηρεάζουν τη δημοσιονομική θέση του κράτους, την οικονομική ανάπτυξη, τα επιτόκια και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Αυτό καλύπτει το 80 % του συνόλου των προσομοιωμένων πορειών του χρέους και, ως εκ τούτου, δεν συμπεριλαμβάνει ακραία γεγονότα.

([110]) Ο δείκτης δημοσιονομικής βιωσιμότητας S2 μετρά τη μόνιμη προσαρμογή του ΔΠΙ το 2024, η οποία θα απαιτηθεί για τη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους επ' αόριστον. Συμπληρώνεται από τον δείκτη S1, ο οποίος μετρά τη μόνιμη προσαρμογή του ΔΠΙ το 2024 ώστε ο λόγος χρέους προς το ΑΕΠ να φθάσει στο 60 % έως το 2070. Ο αντίκτυπος των παραγόντων S1 και S2 μπορεί να διαφέρει λόγω της επ' αόριστον συνιστώσας που λαμβάνεται υπόψη στον δείκτη S2. Τόσο για τον δείκτη S1 όσο και για τον δείκτη S2, η εκτίμηση του κινδύνου εξαρτάται από το ποσό της απαιτούμενης δημοσιονομικής εξυγίανσης: «υψηλός κίνδυνος» εάν η απαιτούμενη προσπάθεια υπερβαίνει το 6 % του ΑΕΠ, «μεσαίος κίνδυνος» εάν κυμαίνεται μεταξύ του 2 % και του 6 % του ΑΕΠ και «χαμηλός κίνδυνος» εάν η προσπάθεια είναι αρνητική ή κάτω από το 2 % του ΑΕΠ. Η συνολική ταξινόμηση του μακροπρόθεσμου κινδύνου συνδυάζει τις κατηγορίες κινδύνου που προκύπτουν από τους δείκτες S1 και S2. Ο S1 μπορεί να μεταβάλει προς τα πάνω την κατηγορία κινδύνου που προκύπτει από τον S2, εάν σηματοδοτεί υψηλότερο κίνδυνο από τον S2. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. την έκθεση του 2023 για την παρακολούθηση της βιωσιμότητας του χρέους (Debt Sustainability Monitor).

4 – Τέλος, κατά την αξιολόγηση πρέπει να ληφθούν υπόψη διάφοροι πρόσθετοι παράγοντες κινδύνου. Αφενός, οι παράγοντες που αυξάνουν τον κίνδυνο συνδέονται με το αυξημένο κόστος δανεισμού και την αυξημένη έκθεση σε διακυμάνσεις των επιτοκίων υπό το πρίσμα του περιβάλλοντος υψηλών επιτοκίων, της αρνητικής καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης της Κύπρου και των κινδύνων για το δημοσιονομικό ισοζύγιο λόγω των υψηλότερων μισθών και κοινωνικών δαπανών του δημόσιου τομέα, καθώς και ορισμένων προγραμμάτων στέγασης που χρηματοδοτούνται από το κράτος, συμπεριλαμβανομένου του του Σχεδίου «Ενοίκιο έναντι Δόσης» που προσφέρεται μέσω της ΚΕΔΙΠΕΣ. Αφετέρου, στους παράγοντες που μειώνουν τον κίνδυνο συγκαταλέγονται η επιμήκυνση της ληκτότητας των χρεών τα τελευταία έτη, τα σημαντικά ταμειακά διαθέσιμα, οι αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας, οι σχετικά σταθερές πηγές χρηματοδότησης (με διαφοροποιημένη επενδυτική βάση), το νόμισμα στο οποίο εκφράζεται το χρέος, το χαμηλό ποσοστό βραχυπρόθεσμου δημόσιου χρέους και η σταδιακή κατάργηση των μέτρων στήριξης που σχετίζονται με την ενέργεια.

Πίνακας A21.1: **Ανάλυση της βιωσιμότητας του χρέους – Κύπρος**

Table 1. Baseline debt projections	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034
Gross debt ratio (% of GDP)	**99.3**	**85.6**	**77.3**	**70.6**	**65.8**	**60.9**	**57.1**	**53.6**	**50.1**	**47.0**	**44.2**	**41.7**	**39.6**	**37.6**
Changes in the ratio	-15.7	-13.7	-8.3	-6.7	-4.8	-4.9	-3.9	-3.5	-3.5	-3.1	-2.8	-2.5	-2.2	-2.0
of which														
Primary deficit	0.1	-4.2	-4.5	-4.3	-3.7	-3.2	-2.8	-2.5	-2.7	-2.4	-2.2	-2.0	-1.7	-1.6
Snowball effect	-11.4	-8.7	-4.4	-3.4	-2.4	-1.6	-1.0	-0.9	-0.9	-0.7	-0.6	-0.5	-0.5	-0.4
Stock-flow adjustments	-4.4	-0.7	0.6	1.0	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gross financing needs (% of GDP)	6.0	4.5	2.7	5.2	6.8	6.8	6.5	6.6	5.8	4.9	4.9	2.3	2.2	2.1

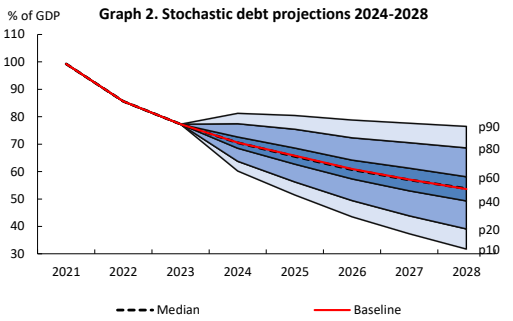

Table 2. Breakdown of the S1 and S2 sustainability gap indicators

		S1	S2
Overall index (pps. of GDP)		**-0.5**	**0.7**
of which			
Initial budgetary position		-3.5	-3.0
Debt requirement		0.2	
Ageing costs		2.8	3.7
of which	*Pensions*	2.6	3.3
	Health care	0.5	0.7
	Long-term care	0.1	0.1
	Education	-0.3	-0.4

Πηγή: Υπηρεσίες της Επιτροπής

Πίνακας A21.2: **Χάρτης θερμότητας των κινδύνων δημοσιονομικής βιωσιμότητας – Κύπρος**

Short term	Medium term - Debt sustainability analysis (DSA)								Long term		
			Deterministic scenarios								
Overall (S0)	Overall		Baseline	Historical SPB	Lower SPB	Adverse 'r-g'	Financial stress	Stochastic projections	S2	S1	Overall (S1 + S2)
LOW	MEDIUM	Overall	LOW	LOW	LOW	LOW	LOW	MEDIUM	LOW	LOW	LOW
		Debt level (2034), % GDP	37.6	52.6	38.7	41.5	37.7				
		Debt peak year	2024	2024	2024	2024	2024				
		Fiscal consolidation space	20%	31%	20%	20%	20%				
		Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level						9%			
		Difference between 90th and 10th percentiles (pps. GDP)						44.7			

(1) Debt level in 2034. Green: below 60% of GDP. Yellow: between 60% and 90%. Red: above 90%. (2) The debt peak year indicates whether debt is projected to increase overall over the next decade. Green: debt peaks early. Yellow: peak towards the middle of the projection period. Red: late peak. (3) Fiscal consolidation space measures the share of past fiscal positions in the country that were more stringent than the one assumed in the baseline. Green: high value, i.e. the assumed fiscal position is plausible by historical standards and leaves room for corrective measures if needed. Yellow: intermediate. Red: low. (4) Probability of debt ratio exceeding in 2028 its 2023 level. Green: low probability. Yellow: intermediate. Red: high (also reflecting the initial debt level). (5) the difference between the 90th and 10th percentiles measures uncertainty, based on the debt distribution under 10000 different shocks. Green, yellow and red cells indicate increasing uncertainty. (For further details on the Commission's multidimensional approach, see the 2023 Debt Sustainability Monitor)

Source: European Commission (for further details on the Commission's multidimensional approach, see the 2023 Debt Sustainability Monitor)

Πηγή: Υπηρεσίες της Επιτροπής.